МЕЖДУНАРОДНЫЙ ДВУЯЗЫЧНЫЙ РУССКО-АРМЯНСКИЙ ЕЖЕМЕСЯЧНЫЙ ЖУРНАЛ

Գործարար
ГОРЦАРАР

ИЮЛЬ-СЕНТЯБРЬ № 7-9 (183-185) 2014 г.

УМВД РОССИИ
по Калужской области

70 лет

Уважаемый Ваграм Владимирович и коллектив редакции русско-армянского журнала «Горцарар»!

Сердечно поздравляю вас с юбилеем – **15-летием** со дня выхода первого номера вашего издания.

Из месяца в месяц «Горцарар» стремится донести до читателей суть происходящих в России и Армении процессов.

Успешно приобщает к особенностям национальных культур и традиций, воспитывает чувство причастности и ответственности, интернационализма, утверждая непреходящие семейные и духовные ценности наших дружественных народов.

От имени всех калужан и от себя лично желаю редакционной коллегии и коллективу сотрудников журнала «Горцарар» дальнейших творческих успехов в вашей нужной и полезной деятельности!

Новых интересных репортажей, достижения самых смелых вершин, успешного воплощения задуманных проектов и большого читательского интереса!

Исполняющий полномочия
Городского Головы города Калуги **К. В. Баранов.**

г. Калуга.
10 июля 2014 г.

Главному редактору журнала «Горцарар» Бекчяну В.В.

Уважаемый Ваграм Владимирович!

УМВД России по Калужской области сердечно поздравляет Вас с **15-летием** журнала «Горцарар».

На страницах Вашего издания поднимаются актуальные вопросы национальной культуры и межэтнических отношений.

Мы ценим поддержку, которую Вы оказываете органам внутренних дел в качестве руководителя журнала и члена Общественного совета при УМВД России по Калужской области. Надеемся, что наше дальнейшее сотрудничество будет способствовать укреплению доверия калужан к полиции и поможет сделать жизнь наших граждан более спокойной и безопасной.

Примите слова благодарности и признательности за Ваше постоянное внимание к нашей работе.

Доброго здоровья Вам и процветания Вашему изданию. Желаем счастья и исполнения всех творческих замыслов.

Начальник УМВД России
по Калужской области **С. В. Бачурин.**

11 июля 2014 года.

---

10 հուլիսի 2014 թ.

ՄԵԾԱՐԳՈ
ՏԻԱՐ ՎԱՀՐԱՄ ԲԵԿՉՅԱՆ
«ԳՈՐԾԱՐԱՐ» ԱՄՍԱԳՐԻ ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՏՆՕՐԵՆ
Կալուգա, ՌԴ

Մեծարգո Տիար Բեկչյան,

Հոգու ջերմագին զգացումով ու գոհունակությամբ տեղեկացանք Կալուգայում լույս տեսնող **«Գործարար»** ամսագրի **15-րդ** տարեդարձի մասին:

Հույժ գովելի է, որ ազգասեր ու եկեղեցասեր մեր զավակները՝ իբրև բարի սերմնացաններ, իրենց ազնիվ ջանքերն ի սպաս են դնում մեր ժողովրդի հոգևոր ու նվիրական արժեքների կենսաշահ առաքելության մեջ՝ մեծապես կարևորելով նաև մամուլի դերն ու նշանակությունը եկեղեցական կյանքում:

Մեր գնահատանքն ու շնորհավորանքներն ենք բերում Ձեզ, ամսագրի հրապարակման կազմակերպիչներին ու ընթերցողներին, որպեսզի նախանձախնդիր հանձնառությամբ ու անկոտրում ջանասիրությամբ շարունակեք Ձեր նպաստը բերել Առաքելական մեր Սուրբ Եկեղեցու հավատավոր ժողովրդին: Վստահ ենք, որ **«Գործարար»** ամսագիրը մեծապես նպաստում է մեր ժողովրդի հոգևոր ու մշակութային կյանքի զորացմանը՝ հայ համայնքներում հայեցի կյանքի, ազգային ոգու և եկեղեցասիրության նվիրական գործի լուսաբանմանն ու տարածմանը:

Մեր աղոթքն է առ Բարձյալն Աստված, որ Տերը պահպանի ամսագրի նախաձեռնողներին՝ պարգևելով քաջառողջ ու արևշատ տարիներ և ստեղծագործական նորանոր հաջողություններ:

Օրհնությամբ՝

Տ. ԵԶՐԱՍ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՆԵՐՍԻՍՅԱՆ
ՌՈՒՍԱՍՏԱՆԻ ԵՎ ՆՈՐ ՆԱԽԻՋԵՎԱՆԻ
ՀԱՅՈՑ ԹԵՄԻ ԱՌԱՋՆՈՐԴ

Главному редактору журнала «Горцарар»
В.В. БЕКЧЯНУ

Уважаемый Ваграм Владимирович!

От имени Союза армян России сердечно поздравляю коллектив журнала «Горцарар» с 15-летием!

Начав издаваться в годы динамичного развития процессов общественной самоорганизации армянской диаспоры России, ваше издание внесло весомый вклад в становление и укрепление армянских общин.

За время своего существования «Горцарар» стал популярным изданием, которое с интересом читают представители не только деловых кругов, поскольку на его страницах печатаются интересные и качественные материалы, связанные с нашей исторической Родиной и историей нашего народа.

Желаю Вам, уважаемый Ваграм Владимирович, и в Вашем лице – всему творческому коллективу журнала доброго здоровья, удачи и процветания, а журналу «Горцарар» – роста читательской аудитории.

А. А. АБРАМЯН,
Президент САР и ВАК,
член Совета при Президенте РФ
по межнациональным отношениям.

10 июля 2014 года.

Дорогой «Горцарар»!

От всего сердца поздравляю тебя с замечательным праздником – **15-летним** юбилеем!

За пятнадцать лет своего существования ты стал другом, интересным собеседником для тысяч армян, проживающих не только в Калужской области, но и в других регионах России. Да и за её пределами тоже. А поскольку ты выходишь на двух языках, то и многие русскоязычные читатели считают тебя своим журналом.

Неоценима твоя роль в пропаганде национальных традиций, культуры, языка нашей исторической Родины, в формировании истинных духовных, нравственных ценностей, в приобщении армян к великой русской культуре.

Ты играешь большую позитивную роль в деле сплочения российских армян. В настоящих условиях и при сложившихся реалиях современной истории Армении ты делаешь все возможное для поддержания армянского духа в диаспорах. И своей деятельностью способствуешь повышению чувства национального самосознания и вносишь огромный неоценимый вклад в дружбу народов России и Армении.

Пусть твоя жизнь будет долгой и счастливой! Новых тебе горизонтов, новых тем, авторов и, конечно, читателей!

Самвел КАРАПЕТЯН,
Президент ГК «ТАШИР».

Уважаемый Ваграм Владимирович!

Сердечно поздравляю Вас
с **15-летием** со дня выхода в свет
первого номера журнала «Горцарар»!
Под Вашим руководством
«Горцарар» превратился
в известное и авторитетное
средство массовой информации,
на страницах которого находят
отражение актуальная социально-
экономическая проблематика,
вопросы совершенствования
межнациональных отношений.
Высокопрофессиональная работа
редакции «Горцарара» способствует
становлению цивилизованных
рыночных отношений, развитию
демократии и гражданского общества,
укреплению традиционной братской
дружбы между
русским и армянским народами.
Желаю коллективу журнала
«Горцарар» дальнейших
успехов на благо своих
многочисленных читателей, а Вам,
уважаемый Ваграм Владимирович,
новых творческих достижений
в Вашей ответственной работе.

В. В. ПОГОСЯН,
Вице-президент ГК «ТАШИР».

Հարգարժան
Վահրամ Վլադիմիրի,

Իմ ամբողջ ռուսական հոգով, սրտանց շնորհավորում եմ Ձեզ «Գործարար» հիանալի ամսագրի տարեդարձի առթիվ, որը **15** տարի շարունակ ամրապնդում է բարեկամություն մեր ժողովուրդների միջև:

Ձեր բարեկամ
Անդրեյ Գավրիլի Իկրյաննիկով

Уважаемый (дорогой)
Ваграм Владимирович!

Ото всей своей русской души сердечно поздравляю тебя с юбилеем замечательного журнала «Горцарар», **15** лет укрепляющего дружбу между нашими народами!

Твой друг
Андрей Гаврилович Икрянников.

АШОТ ЕНОФОВИЧ УСТЯН

Ашот Енофович Устян родился 1 сентября 1937 года. Он был младшим сыном в крестьянской семье маленького села Кавaклук (ныне Агараки) Гудаутского района Абхазской АССР.

В Агаракскую среднюю школу пошел в 1945 году, в год Великой Победы. После окончания школы в 1956 году А. Е. Устян остается в родном селе, работает, а мечта о математике и России пока остается мечтой. Работая на Астраханском судостроительном заводе, он настойчиво изучает русский язык, влюбляется в живое русское слово. А когда выдается свободное время, выводит свои любимые формулы. Только через два года, в 1958 году, А.Е. Устян стал студентом физико-математического факультета Астраханского государственного педагогического института им. С. М. Кирова, который закончил в 1963 году, получив квалификацию учителя математики и физики. После окончания пединститута молодой педагог работал учителем математики в Криво-Бузанской средней школе Астраханской области, а затем в родной Агаракской средней школе.

В 1966 г. Ашот Енофович поступил в аспирантуру при кафедре высшей алгебры Ивановского государственного педагогического института им. Фурманова. Его научным руководителем стал доцент Гриндлингер Мартин Давидович.

В 1968 г. А. Е. Устян переведен в аспирантуру Тульского государственного педагогического института им. Л. Н. Толстого в связи с переходом научного руководителя Гриндлингера М. Д. в ТГПИ им. Л. Н. Толстого. С весны 1968 года жизнь Ашота Енофовича Устяна неразрывно связана с Тулой и Тульским государственным педагогическим университетом им. Л. Н. Толстого. Здесь он успешно заканчивает аспирантуру, формируется как алгебраист, блестящий организатор и мастер-педагог. Здесь у него появляются настоящие друзья и учителя: профессор Гриндлингер М. Д., замечательный ученый и научный руководитель, декан факультета Гайдуков И.П., чью школу управления факультетом Ашот Енофович впитал в себя как руководство к действию.

После окончания аспирантуры он с 1970 г. – ассистент кафедры высшей алгебры и геометрии ТГПИ им. Л. Н. Толстого; 1973 г. – замдекана математического факультета; 1974 г. – старший преподаватель кафедры алгебры; 1977 г. – декан математического факультета; 1974 г. – защита кандидатской диссертации на тему «Некоторые алгоритмические вопросы в полугруппах»; 1979 г. – ученое звание доцента; 1993 г. – должность профессора; 1995 г. – звание профессора.

С первых дней работы в качестве декана Устян А. Е. поставил перед собой задачи.

Первая – создание системы подготовки кадров высшей квалификации для математического факультета. Он вложил всю свою неуемную энергию в то, чтобы на факультете росли свои доктора наук, отправлял молодых ученых на стажировки и конференции. С его легкой руки факультет начал успешно сотрудничать с известными на весь мир учеными Московского государственного университета им. М. В. Ломоносова.

Его организаторский талант способствовал появлению на факультете четырех докторов педагогических наук (В. В. Персианов, А. Р. Есаян, А. С. Симонов и А. Я. Фридланд) и шести докторов физико-математических наук (В. Н. Безверхний, Н. М. Добровольский, С. А. Пихтильков, И. В. Добрынина, И. В. Денисов, И. Н. Балаба).

Этому способствовали международные конференции, организованные под руководством А. Е. Устяна, проведенные на базе факультета в Тульском государственном педагогическом университете им. Л. Н. Толстого и поддержанные грантами РФФИ: 1993г. – Международная конференция «Современные проблемы теории чисел и её приложения»; 1996 г. – III Международная конференция «Современные проблемы теории чисел и её приложения»; 2001 г. – IV Международная научная конференция «Современные проблемы теории чисел и ее приложения»; 2003г. – V Международная научная конференция «Алгебра и теория чисел: современные проблемы и приложения»; 2010 г. – VII Международная научная конференция «Алгебра и теория чисел: современные проблемы и приложения», посвященная памяти профессора А. А. Карацубы; 2011 г. – Международная научно-практическая конференция «Многомасштабное моделирование структур и нанотехнологии»; 2012 г. – IX Международная научная конференция «Алгебра и теория чисел: современные проблемы и приложения», посвященная восьмидесятилетию профессора Мартина Давидовича Гриндлингера.

Вторая главная задача для декана Устяна А. Е. – это студенты. Он считает, что своих студентов нужно искать, когда они еще на школьной скамье. Поэтому на факультете организуется юношеская математическая школа, затем летняя математическая школа для старшеклассников.

Устян А. Е. принимает самое активное участие в проведении областного этапа Всероссийской олимпиады по математике, которая в течение многих лет проходит на базе ТГПУ им. Л. Н. Толстого, тесно сотрудничает с органами образования.

Являясь 33 года бессменным деканом факультета, с 1977 года по 2010 год, Ашот Енофович Устян внес значительный вклад в организацию математического образования в Тульской области. Он хорошо известен во всех школах Тулы и Тульской области, постоянно ведет огромную работу по профориентации школьников и методическую работу с учителями математики Тульской области.

Более шестидесяти математических трудов – таков вклад Ашота Енофовича в научную копилку университета.

Он является автором вузовских учебников и учебных пособий по алгебре и теории чисел.

С 2001 года А. Е. Устян является одним из инициаторов открытия и директором воскресной армянской школы при факультете математики, физики и информатики ТГПУ им. Л. Н. Толстого.

Ашот Енофович Устян пользуется огромным уважением и любовью, опыт талантливого организатора, ученого и педагога востребован постоянно. Его деятельность имеет заслуженное признание.

Научные и педагогические успехи А. Е. Устяна отмечены рядом поощрений и наград:

1. Медаль ордена «За заслуги перед Отечеством» II степени (1998 г.);
2. Медаль «Лучший педагог России» (2010 г.);
3. Медаль «Ветеран труда»;

➲5

4➲

4. Значок «Почетный работник высшего профессионального образования РФ» ;

5. Значок «Отличник народного просвещения»;

6. Значок «За отличные успехи в работе» в области высшего образования СССР;

7. Почётная грамота областной Думы;

8. Почетные грамоты различных уровней.

Каждое 1-е сентября Ашот Енофович встречает полным творческих планов и энтузиазма, и мы желаем ему от всей души здоровья, счастья и творческих успехов.

В. Н. Безверхний, И. В. Добрынина, Н. М. Добровольский, И. Ю. Реброва (г. Тула), В. Н. Чубариков (г. Москва).

НЕ ЗАБЫВАЙ РОДНЫХ ИСТОКОВ

Воскресная армянская школа

при Центре образовательных услуг ТГПУ им. Л. Н. Толстого

С распадом Советского Союза многих его граждан ожидали тяжелые испытания, практически борьба за существование. Сейчас в разных уголках России живут представители многих суверенных государств. Ни в чем не повинные люди стали вынужденными переселенцами. Читатель вправе спросить автора этих строк: что, он тоже вынужденный переселенец? Ответ прост. Мое поколение жило, веря, что «мой адрес – Советский Союз», а это совершенно другое состояние души человека. Была великолепная страна, и очень жаль, что ее больше нет.

Тула и область становятся многонациональными. Все дети имеют право обучаться на родном языке, однако это невозможно из-за некомпактного их проживания. Именно с целью защиты прав ребенка родилась идея открытия армянской школы.

Ректор Тульского государственного педагогического университета имени Л. Н. Толстого, доктор педагогических наук, профессор Надежда Анатольевна Шайденко не только поддержала идею, но и внесла ряд предложений, в том числе о выдаче выпускникам школы соответствующих сертификатов. Началась подготовительная работа.

По одному экземпляру учебников армянского языка, литературы и истории с 1-го по 11-й класс подарил заслуженный строитель России Серж Саркисович Коцинян. Нашли учителя – Нелли Суреновну Саруханян, которая окончила факультет начальных классов Кироваканского педагогического института. Основную часть финансирования взяла на себя Тульская областная общественная организация «Армянский культурный центр «Крунк» (журавль), председатель правления Папян Рафик Гарникович.

Приказом ректора 30 сентября 2001 года образована воскресная армянская школа, зачислено в школу 12 детей.

Цели и задачи школы были определены ее положением: изучение армянского языка, изучение истории армянского народа, исторических корней отношений между русским и армянским народами, изучение роли русского народа в становлении и развитии культуры, искусства, науки Армении, воспитание детей в духе интернационализма, развитие способностей детей.

НАША СПРАВКА: При факультете математики, физики и информатики Тульского государственного педагогического университета им. Л. Н. Толстого с 2001 года работает воскресная армянская школа.

Обеспечивают учебный процесс директор школы, два учителя армянского языка, учитель пения, учитель танцев.

Директор школы кандидат физико-математических наук, профессор Устян Ашот Енофович, стаж педагогической работы 40 лет.

Учитель армянского языка – Бадалян Тагуи Володяевна. Окончила Армянский государственный педагогический институт им. Хачатура Абовяна по специальности «Армянский язык и литература», педагогический стаж 15 лет.

Учитель армянского языка – Арутюнян Елена Арамаисовна. Окончила Степанакертский культпросветтехникум (диплом с отличием), педагогический стаж 12 лет.

Учитель пения – Баласанян Эрмине Левоновна.

Хореограф – Гольцева Татьяна Алексеевна.

Урок армянского языка.

Школа работает по воскресеньям с 11.00 по адресу: г. Тула, проспект Ленина, 125, ТГПУ им. Л.Н. Толстого, учебный корпус № 4, III этаж, аудитория 319.

В среднем ежегодно в школе обучаются 18-20 человек.

Возрастной состав от 6 до 35 лет.

Работу школы финансирует Тульское региональное отделение «Союза армян России» (председатель Папян Рафик Гарникович) и отдельные спонсоры.

Каждый учебный год завершается творческим отчетом школы, который, как правило, посвящается какой-либо знаменательной дате.

В 2001/02 учебном году в школе проводились занятия по армянскому языку (преподаватель Саруханян Н. С.) и давались уроки пения (преподаватель Геворкян Р. С.).

30 июня 2002 года состоялся первый творческий отчёт школы, на котором присутствовало много гостей, в том числе члены правления армянского культурного центра «Крунк».

Дети показывали умения и навыки чтения и письма на армянском языке, полученные в школе.

Организацией Объединенных Наций по вопросам образования, науки и культуры (ЮНЕСКО) 2003 год был объявлен Годом А. И. Хачатуряна и С. В. Рахманинова.

Именно этой дате был посвящен творческий отчет школы в 2003 году. Далее:

- ◆ 2004 год – 135-летию со дня рождения Ованеса Туманяна;
- ◆ 2005 год – 130-летию со дня рождения Аветика Исаакяна;
- ◆ 2006 год – 85-летию со дня рождения Арно Бабаджаняна, а также памяти армянского советского поэта Ваана Терьяна;
- ◆ 2007 год – 295-летию со дня рождения Саят-Новы и 110-летию великого поэта Егише Чаренца.

➲6

Выступление танцевальной группы на отчётном концерте.

Участники концертной программы. Творческий отчёт школы, посвящённый 65-летию ВОВ. Танец «Катюша».

Спонсор школы заслуженный строитель России Коцинян С.С.

Танцевальная группа на репетиции.

Участники концертной программы.

◆ 2008 год – 100-летию со дня рождения академика В. А. Амбарцумяна (*ЮНЕСКО 2008 год объявлен Годом В. А. Амбарцумяна*), а также памяти армянского советского композитора А. Г. Экимяна;

◆ 2009 год – 140-летию со дня рождения Комитаса и 100-летию Уильяма Сарояна;

◆ 2010 год – 65-летию Победы в Великой Отечественной войне;

◆ 2011 год – 10-летию воскресной армянской школы.

2012 год был ознаменован важными событиями. Отмечались даты:

◆ 500 лет книгопечатанию Армении;

◆ 300 лет со дня рождения Саят-Новы.

В этом же году город Ереван объявлен книжной столицей мира 2012 года.

В ознаменование этих дат прошли творческие вечера.

2013 год был посвящён государственному деятелю Микояну Анастасу Ивановичу.

В 2014 году творческий отчёт школы посвящён двум замечательным композиторам – Армену Тиграновичу Тиграняну и Александру Афанасьевичу Спендиарову.

Спонсор школы Петикян Ашот Григорьевич, директор «ООО Атлант-Стройкомплекс».

Рафик Гарникович Папян, председатель Тульского регионального отделения «Союза армян России», являющегося спонсором школы.

Мнацаканян Масис Симонович и Коцинян Серж Саркисович вручают подарки учителям и учащимся школы.

Участники творческого отчета. Учителя и учащиеся.

6⊃

Ашот УСТЯН: «Хочется, чтобы дети могли читать в оригинале великих гуманистов, поистине народных поэтов – Ованеса Туманяна, Аветика Исаакяна и многих других, чьи произведения стали частью мировой культуры, которых с полным правом можно назвать поэтами – борцами против зла, за всеобщее братство людей. Здесь уместно вспомнить обращение О. Туманяна к поэтам Грузии:

Над рубежом былых
годин –
Заря грядущих дней!
Споем же вместе
как один
Гимн ликованья ей!

Да будет песня та светла,
Пускай гремит вдали –
Да заглушится голос зла
Во всех углах земли.

(Перевод М. ШАГИНЯН)

Пользуясь случаем, приношу свою глубокую благодарность за поддержку создания школы и оказание помощи ректору Н. А. Шайденко, Тульскому региональному отделению САР и его председателю Папяну Рафику Гарниковичу, Сержику Саркисовичу Коциняну и отдельным спонсорам, а также местным СМИ за информационную поддержку».

ОТ РЕДАКЦИИ

Язык народа – не просто средство идентификации принадлежности к определенной нации, но и связующий мост между прошлым, настоящим и будущим народа.

Язык неотделим от культуры народа и является самым древним и дорогим наследством. Сохранить и передавать это наследство своим потомкам – святое дело каждого армянина. Для нас большая трагедия, что большая часть армян живет вне Армении. У нашего народа есть такое качество – он быстро интегрируется в культурную среду любой страны, где живет. Это, конечно, имеет свои положительные стороны, но чаще встречаются армяне, которые не говорят на своем родном языке. Это основная проблема Спюрка. Сегодня в России растет новое поколение армянских детей. Многие из них родились уже здесь, некоторые даже никогда не видели Армению, не знают родного языка. Конечно, армяне всегда стараются сохранить свои обычаи и традиции, но для сохранения национального лица важное значение имеет знание национального языка. Вот почему воскресная школа необходима.

Надеемся, что скоро начнется строительство армянского храмового комплекса и в г. Туле, и в г. Калуге. Церковь всегда объединяла армян. Она сохраняет самобытность и культуру народа.

70 лет со дня образования УМВД России по Калужской области

13 июля 1944 года приказом НКВД СССР №00812 было создано Управление НКВД Калужской области. Естественно, что калужская полиция ведёт свое существование не с этой даты. Её истоки уходят в далёкий 1802 год, когда императором Александром I был подписан Манифест «Об учреждении министерств» и создано министерство внутренних дел.

Хотелось бы отметить, что на Калужской земле население всегда лояльно относилось к блюстителям порядка. В первые годы после создания МВД должность полицейского в России популярностью не пользовалась. Более того, дворянство с презрением относилось к подобной карьере. И лишь в Калужской губернии многие дворяне, отличившиеся в боях с наполеоновской армией, продолжили службу в полиции.

Заслуживает внимания тот факт, что один из известнейших политических деятелей России на рубеже XIX-XX веков, министр внутренних дел Вячеслав Константинович Плеве, являлся уроженцем Мещовска – уездного города Калужской губернии.

А занимавший пост калужского губернатора в 1856-58 годах граф Дмитрий Николаевич Толстой до этого в течение двух лет являлся вице-директором Департамента исполнительной полиции.

Уважение и благодарность горожан снискал к себе калужский полицмейстер Евгений Иванович Трояновский, более четверти века занимавший свой пост. Авторитет полиции во времена его правления был высок как никогда.

Не случайно даже после революции многие бывшие полицейские чины в Калужской губернии продолжили службу в милиции, а бывший частный пристав Александр Васильевич Шангин до 1919 года оставался начальником Калужского городского уголовного розыска.

По инициативе УМВД шесть лет назад на Пятницком кладбище Калуги был установлен памятник первому начальнику городской милиции Василию Александровичу Белоусову, который был назначен на должность городского комиссара 4 декабря 1917 года.

Благодаря их заслугам переход к созданию рабоче-крестьянской милиции у нас произошел более гладко, чем в целом по стране.

Именно калужские милиционеры брали последних уголовных авторитетов Хитрова рынка, которые скрывались от сотрудников МУРа на территории тогдашней Калужской губернии.

Более ста своих лучших сынов направила калужская милиция в 1920 году на Украину для оказания помощи в борьбе с бандами Махно.

Беднее была бы экспозиция Третьяковской галереи и Государственного исторического музея, если бы сотрудники Калужского

уголовного розыска и Боровского отдела милиции не сумели найти тех, кто в 1923 году похитил уникальную коллекцию древнерусской живописи из Пафнутьева монастыря.

Немало героических страниц вписали сотрудники калужской милиции в летопись Великой Отечественной войны. Для борьбы с вражескими диверсантами и парашютистами в Калуге и районах было сформировано 44 истребительных батальона и отряда. И практически в каждый из них в качестве командиров или бойцов входили сотрудники НКВД. На территории оккупированных районов активно действовали партизанские отряды из состава отдельной мотострелковой бригады особого назначения НКВД.

Бывшему начальнику Сухиничского райотдела милиции, начальнику штаба партизанского отряда «Передовой» Ефиму Ильичу Осипенко за проявленный героизм была вручена медаль «Партизану Великой Отечественной войны» I степени» под номером 1.

Активно участвовал в партизанском движении в отряде особого назначения будущий начальник УВД Эммануил Михайлович Данилов. Стали Героями Советского Союза сотрудники милиции Михаил Карпов и Александр Юрков. Приняли участие в Параде Победы на Красной площади в Москве калужские милиционеры Константин Чуриков, Иван Белов и Валентин Языков.

В момент образования Калужской области в её состав были включены 26 районов, ранее входивших в состав Московской, Орловской, Смоленской и Тульской областей. Естественно, каждый из них имел свои особенности.

Кроме того, ещё шла война. Некоторые территории были освобождены от фашистской оккупации только в сентябре 1943 года. Последствия оккупации, условия военного времени требовали срочного формирования и укрепления органов внутренних дел.

Для руководства этим процессом нужен был настоящий профессионал, организатор и волевой человек. Таким человеком стал полковник госбезопасности Матвей Игнатьевич Коновалов.

Приказ начальника областной милиции за номером один гласил: «Всем начальникам районных отделов УНКВД Калужской области. Сего числа вступил в исполнение обязанностей начальника Управления НКВД Калужской области. По всей работе районных отделов выполняйте мои указания».

За плечами первого начальника УВД было четырнадцать лет чекистской работы и образование в три класса сельской школы.

На основании того же приказа НКВД СССР, каким было создано управление, была сформирована и его структура. Ведущее место занимали такие подразделения, как уголовный розыск, ОБХСС, политотдел, паспортная служба, конвойный отдел, наружная служба, оперативный отдел, ГАИ.

Осуществляли правоохранительную деятельность 27 районных отделений УНКВД и три отделения милиции Калуги. Работать им приходилось в условиях, которые нам сейчас могут показаться нереальными. Так, например, на весь Юхновский район был всего один старший оперуполномоченный угрозыска, один оперативный сотрудник ОБХСС, дознаватель, начальник паспортного стола, начальник ГАИ, инспектор госпожнадзора, шесть милиционеров и один начальник без единого заместителя. Плюс четыре лошади, три мотоцикла и одна автомашина ГАЗ-51.

В послевоенные годы в милиции активно работали преданные своему долгу люди, прошедшие горнило войны. Большим уважением и доверием у населения пользовались фронтовики.

Кадровый аппарат областного управления возглавил бывший сотрудник Тульского УНКВД, участник войны, кавалер орденов Ленина, Красного Знамени, Красной Звезды Михаил Михайлович Лучкин.

Надежным помощником стал назначенный в том же году начальником ОБХСС Андрей Тимофеевич Ветров, который два года спустя возглавил уголовный розыск управления и добился реального улучшения в деле борьбы с уголовной преступностью. Стоял у истоков следственной работы Николай Павлович Шашкин. Активно боролся за сохранность социалистической собственности Михаил Васильевич Бухарев. Более двух десяти-

☞

летий руководил финансовым отделом первый его начальник Иван Георгиевич Горчаков. Отмечен многими государственными наградами первый начальник ХОЗО Георгий Филиппович Солдатов.

Большой вклад в становление, развитие и совершенствование деятельности УМВД России по Калужской области внесли его руководители.

Это фронтовики Ширяев Федор Николаевич, Деев Еринарх Яковлевич, Куроедов Сергей Демьянович, Затолокин Сергей Ильич. Все, кто трудился рядом с этими замечательными людьми, переняли немало хорошего из стиля их работы, впитали в себя их требовательность, работоспособность, порядочность и профессионализм.

В течение 16 лет УВД Калужской области возглавлял бывший партизан, лауреат национальной общественной премии «Честь и доблесть», Почетный гражданин Калужской области Эммануил Михайлович Данилов.

При Михаиле Николаевиче Астахове активно велось строительство различных объектов УВД и жилых домов для сотрудников.

Юрию Сергеевичу Кожевникову выпало испытание руководить калужской милицией в так называемые «лихие девяностые», готовить и отправлять первые отряды в служебные командировки на Северный Кавказ. По окончании службы Юрий Сергеевич не теряет связи с органами внутренних дел. Он занимал посты председателя Общественного совета при УМВД России по Калужской области, заместителя председателя областного совета ветеранов органов внутренних дел и внутренних войск, а сейчас оказывает большую помощь полиции в качестве заместителя губернатора Калужской области.

Более четырёх лет руководил УВД по Калужской области Денисов Николай Федорович. Из нашего региона он был направлен на должность заместителя командующего временной оперативной группировкой органов и подразделений МВД России на Северном Кавказе, где продолжал оказывать калужанам всяческую помощь и поддержку.

Непростой период реформирования МВД России, переаттестации личного состава и начала работы в новых условиях калужская полиция достойно прошла под руководством Олега Ивановича Торубарова, который сейчас руководит Главным управлением МВД России по Алтайскому краю.

Низкий поклон и горячую признательность действующие сотрудники полиции выражают ветеранам, бережно сохраняющим эстафету преемственности поколений сотрудников органов внутренних дел. Нынешнее поколение сотрудников Управления внутренних дел Калужской области будет достойно продолжать славные традиции, заложенные ветеранами.

За минувшие десятилетия личный состав УМВД России по Калужской области закалился и борьбой с преступностью, и теми испытаниями, которые выпали на долю всей страны. Более ста сотрудников органов внутренних дел в составе ограниченного контингента советских войск прошли огненными дорогами Афганистана. В апреле 1986 года, когда произошла крупнейшая в истории атомной энергетики авария на Чернобыльской АЭС, с честью выполнили долг ликвидаторов аварии 65 калужских милиционеров.

С 1994 года наши сотрудники принимают участие в поддержании конституционного порядка в «горячих точках» Северо-Кавказского региона. Многие из тех, кто прошёл испытания боевыми действиями, награждены орденами Мужества и другими государственными наградами. Да и сегодня, когда УМВД отмечает торжественную дату, более 50 его сотрудников несут службу вдалеке от родного дома.

Как бы ни менялись времена и условия, в которых полиция несёт службу, главной нашей задачей была и остается борьба с преступностью, защита жизни и спокойствия наших граждан.

Сегодня можно ответственно заявить: калужане могут положиться на свою полицию. У неё достаточно сил и возможностей, чтобы эффективно противостоять преступности во всех её проявлениях.

По итогам первого полугодия текущего года, несмотря на рост общего числа зарегистрированных преступлений, отмечается увеличение их раскрываемости. В текущем году по результатам оперативно-служебной деятельности УМВД России по Калужской области уверенно входит в десятку лучших территориальных подразделений России. Во взаимодействии с областными органами власти и при их активной поддержке реализуются целевые программы, направленные на профилактику правонарушений и борьбу с преступностью в Калужской области. Эти позитивные результаты – заслуга всех структурных подразделений УМВД.

Я благодарю личный состав за добросовестное выполнение служебного долга, за его вклад в борьбу с преступностью.

Поздравляю вас с юбилейной датой, желаю здоровья, удачи, энергии, теплоты семейного очага и ясного, мирного неба.

Сергей БАЧУРИН,
начальник УМВД России по Калужской области.

ТОРЖЕСТВЕННОЕ СОБРАНИЕ И КОНЦЕРТ, ПОСВЯЩЕННЫЕ 70-ЛЕТИЮ УМВД РОССИИ ПО КАЛУЖСКОЙ ОБЛАСТИ

В зрительном зале ДК Калужского турбинного завода собрались высокие гости, ветераны ОВД, действующие полицейские и родственники сотрудников, которые погибли, исполняя свой служебный долг.

Первые слова поздравления всем присутствующим с 70-летием УМВД России по Калужской области произнес начальник областного управления полиции Сергей Бачурин. В своем выступлении Сергей Викторович вспомнил милиционеров и полицейских, которые все эти 70 лет стояли и стоят на страже безопасности и целостности земли Калужской, а также руководителей управления, создававших органы внутренних дел и в разные годы руководивших милицией, а затем и полицией. Как подчеркнул в своем выступлении Сергей Бачурин, обращаясь к гостям, главное – это преемственность поколений, чтобы полицейские с большим опытом делились своими профессиональными знаниями с молодыми сотрудниками, а те, в свою очередь, не забывали своих ветеранов.

Пришедшие на праздник пенсионеры МВД, отдавшие многие годы службе, получили из рук Сергея Бачурина юбилейные медали и обязательную коллективную фотографию на память.

По-настоящему теплые слова благодарности в адрес ветеранов и действующих сотрудников полиции прозвучали и от заместителя губернатора Калужской области Юрия Кожевникова.

Главный Федеральный инспектор по Калужской области Александр Савин поблагодарил сотрудников УМВД за профессиональную службу.

Поздравить Управление МВД России по Калужской области и его сотрудников с юбилеем пришли руководители правоохранительных органов региона.

Кроме того, награды на юбилейном концерте получили несколько сотрудников различных подразделений УМВД. Сергей Бачурин вручил им благодарности, почетные грамоты, медали, а также очередные специальные звания.

Песня «Молитва старого монаха» в исполнении Оксаны Кривовой, психолога МОМВД России «Тарусский», заставила дрогнуть крепкие мужские сердца и смогла пробраться в самые потаенные уголки души. После нее минутой молчания почтили память 64 сотрудников, которые в разные годы погибли при исполнении своих служебных обязанностей.

Хорошее, праздничное настроение на протяжении всего концерта обеспечивали гостям песенные и танцевальные коллективы Калуги, сотрудники УМВД России по Калужской области и ансамбль сотрудников органов внутренних дел из города Орла, а также автор и исполнитель эстрадных песен Леся Ярославская.

Елизавета КИСЕЛЁВА.

Виктор ВАГАНЯН

МОИ РОДНИКИ

ПРАОТЦУ НОЮ

Ты спас человека от потопа –
Не спас потоп от человека...

Не спас человека от человека!

– Нет у человека органа для восприятия Бога –
Одни рефлексы. Поэтому человек ковыляет
По планете, как голодный, слепой динозавр:
– Какого хрена ты спас это чудовище?

УПАДНИЧЕСКОЕ НАСТРОЕНИЕ

Упасть,
Как раненая мечта,
На вершину скалы,
Где орлы и ураганы
Точат клювы…
Упасть
К ногам стихии
И просить милосердия у природы!
Упасть,
Как непроизнесённое слово,
На свалку умерших слов…
Упасть
И не подняться,
А Любовь отдать
Звёздам!

ОТПАВШИЙ ЛУЧ

Я лежу на берегу на боку, как тюлень.
Мне лень снова стать человеком.
Поваляюсь под лучами заката,
А потом шепотом попрощаюсь
Со светом.

А потом наступит холодная ночь
С отпавшим от солнца лучом,
Во мраке утонет тюлень…. Лишь луч
Отпавший, как шут на арене,
Не перестанет прыгать и подметать тьму.

ГОНГ

Леониду Енгибарову

Уже который раз
После очередного нокаута
Выхожу на ринг:
– Гонг!
В вечном нокдауне
Продолжаю бой.
Нокаут – счастливый конец –
Конопатый молодец!
– Гонг!
– Чего же не бьёшь, рыжий чёрт,
Мне меж глаз хрустящим кулаком?!
Я же опустил руки и сдался морально,
Я же сдался морально…
– Гонг!
Этот глупый звук спасает меня
От краха и исхода безысходного…
– Я побью тебя, конопатый!
Без причин, без интереса, без азарта – врежу!
Если приму тебя за судьбу свою…
– Гонг!
Бой задыхается…
Нет зла в ударе моём…
Почему я не падаю? Почему встаю?
– Уйди, конопатый! Помашу кулаками впустую –
Пусть публика посмеётся на прощанье…

* * *

Помогите мне, горы,
Обрести вновь вашу силу орлиную!
Помогите воспрянуть духом
И побежать, как в детстве, по вашим тропинкам
К речушкам и в гущу лесную….

ЛИШНЯЯ СТАНЦИЯ

Все стали какими-то умными
для своего кармана.
Все стали какими-то справедливыми
для своего кармана.
Мысли текут прямой кишкой: голова – карман,
Карман – голова, голова – карман,
Карман – голова... минуя станцию
Сердце.

ЗАМЫКАНИЕ

Звёзды – слёзы человека – искрятся в надежде
О Счастье Всемирном!

Ночь волчью пасть разинула настежь.
Программа зависла:
– Не учли звериный фактор.

Мигает Вселенная.
Звёзды искрятся в невесомости.
В горле Космоса застрял шалопай!

ВОПРОС ВОПРОСОВ

Какими чудесами овеяна Вселенная!
Но хочется узнать – куда мы едем?
Не у кого спросить: люди озабочены,
Словно каждый по планете проглотил
Вместо закуски…
– Какая запредельная задумка этот мир!
Земная жизнь не объясняет затрат.

ЧЕЛОВЕК В РАКУШКЕ

Человек – крошка в ракушке
На берегу океана звёзд.
Что мы делаем в ракушке
Среди падающих звёзд?

АРКТИЧЕСКИЕ ЛЬДЫ

Арктические льды – оледеневшие души
Пращуров наших небесных…

Арктические льды – надгробная фантазия
Страны богов. Здесь жили люди-боги,
Умели летать, улетели…

* * *

Ледники, ледники...

Величественные свидетели нашей биографии,
Как часы песочные, стоят в ожидании…
Они при рождении видели гибель цивилизации
И перерождение людей... оледенели, онемели...
Они при смерти увидят нашу гибель
И обновление людей,
Дай Бог, сияющих счастьем….

Ледники, ледники...

МЫ ЕЩЁ ВЕРНЁМСЯ, СЫНОЧЕК!

Помнишь, сыночек,
Как, сверкая солнечными крыльями,
Мы летали от Арктики до Антарктиды,
Где и нынче наша база на дозоре.

Глубочайшая память человечества
Неподвластна времени и катаклизмам.
Не всё забыто, сыночек. Не всё потеряно.
Мы ещё вернёмся в нашу Обитель!

Лёд не убийца – хранитель.
Мы вернёмся! Развернёмся!

В ОЖИДАНИИ АПЕЛЬСИНА

Я с вилами стою против потопа
И яростно смотрю на надвигающуюся судьбу!
Я пустое место на пути потопа,
Но за мной мой Отец! За потопом – ни души.
– Держись, человек! Потоп отпадёт.
И прокатится по небу спелый апельсин.

СИРИУС

Мы тебя помним, наша первая звезда!

Мы от тебя улетели к Солнцу.
– Зачем?
– Познать Землю.
– Зачем?
– Быть может, мы убегали от счастья?
– Зачем?
– Или искали счастье?
– Здесь???

Мы тебя не забудем, наша первая звезда!
И обязательно к тебе вернёмся!

ТОСКА ПО СИРИУСУ

Когда-нибудь я достигну космической Колыбели своей!
И в горящем корабле я попрошу у Сириуса прощения
За мучительную отлучку.
Попрошу уже не похожих на нас обитателей
Планеты первородной
Растворить в дыму своих космодромов
Прах мой и тоску мою звёздную…
А мечту мою попрошу назначить метеоритом:
Пусть упадёт, разобьётся о Колыбель!
Пусть взорвётся, не задев никого!
Разлетится пусть, исчезнет, не возродится.
Попрошу у братьев, умелых в делах астрономических,
Вернуть песчинку пепла моего на Землю,
На могилу мою земную…

ВЫСОКАЯ ЛЮБОВЬ

Постоять бы на коленях на планете предков,
Как безумец, молиться, и рыдать,
И объясниться Сириусу в Любви!

Постоять бы с поникшей головой,
Как оживший выкидыш,
Как преступник в межзвёздном розыске,
Как Тунгусский метеорит на цепи...

→12

– Примите меня!
Косой-кривой, выключенный,
Я вернулся.

СОКРОВЕННОЕ ЖЕЛАНИЕ

Прилипнуть бы к планете, как земля,
И разделить судьбу земли!
Понимая, что это не вечно...

Затерять бы в земле свой путь земной
И вертеться вокруг Света,
Как бесхозная комета!
Понимая, что и это не вечно…

Зажать бы жизнь в кулаке
И махать, как сломанной шпагой,
Ехидно улыбаясь самому себе!
Понимая, что и это не вечно.

И за спиной Солнца моргать Сириусу,
Верить в возвращение
И возрождение из пепла!
Понимая, что и это не вечно.

* * *

Как хочется увидеть здесь,
На земле,
Наших первопредков,
Когда-то посетивших Землю…

Как хочется вцепиться в них,
Как клещи,
Смеяться и плакать,
Кричать и молчать…

* * *

Космическое наше Отечество!
Посылай своих сыновей на Землю!
Люди уже не представляют никакого интереса.
Они размельчались и стремятся к нулю:
– Прилетайте, звёздные наши братья!
Мы самогоном из слёз вас напоим!

КАК ЖИЗНЬ, ГУМАНОИДЫ?

Я хочу поздороваться с гуманоидами и спросить,
Что они едят: Натурпродукт или суррогат, как мы?
И как поживает Справедливость на кольцах Сатурна?
Жива?! Что вы говорите?! Крутится как белка в колесе? Надо же!
Глаза, зубы, язык на месте?! Не предусмотрены по уставу???
– Ну, вы, на высотах, предусмотрительные!!!

– А как гуманоиды относятся друг к другу?
Как мы? Гуманоид гуманоиду – волк???
Вот, куда забрался волк! А заяц волнуется:
– Где мой тренер по бегу с барьерами? – спрашивает.
– Поди, бегает за метеоритами на Млечном пути…
Или звери у вас другие?
Ни волков, ни зайцев, ни людей…

А может быть, всё же, не верится даже:
– Гуманоид гуманоиду – человек!

Я – ЧЕЛОВЕК!

Людей много, а ты один…
Будто вышел из НЛО на необитаемую планету,
Где вечная мерзлота, мрак и зло, и тени зубоскалят
Бессловесные:
– Где вы, жители Земли?! Я вернулся домой!

– По-вашему, я айсберг? Не айсберг.
– Я белый медведь? Не медведь.
– Я размороженный пингвин? Не пингвин.
– Я заполярная ночь? Не ночь, не день – я человек!
– Что же мне делать в глухонемом царстве льдов?

Вернуться вновь в корабль чужой?
Забыться в круговороте времён?
Или окаменеть, как сфинкс,
На кладбище исчезнувшей цивилизации...

НАПУТСТВИЕ

В прошлом,
Миллионы лет назад, быть может, и позже,
Терпели крушения космические корабли –
Царство небесное отважным астронавтам! –
Пусть не терпят корабли крушения!
Пусть орлы невредимыми возвратятся домой!
Пусть продолжат генетику отваги, учения
И любви ко всем и всему!

В мгновенной жизни мы хотим
Познать весь Космос,
Узнать все его затворки и мысли,
Узнать адреса Бога и беса,
Узнать жилища наших любимых людей,
Ушедших в небеса...

Наряду с этими грандиозными мечтами
Мы опускаемся в мелочные дрязги –
Выпускаем на пустяках свой космический пар
И проваливаемся сквозь землю,
Никуда не долетев...

В БУДУЩЕМ

Пусть не терпят мечты крушения!
И пусть все любят друг друга!

ВСТРЕТИМСЯ!

Сжимает мою душу тоска кораблей межзвёздных,
Затерянных в космической бездне…
Сгорели они в пламени звёзд, взорвались или остались
Блуждать в пустоте безнадёжно…
По ним плакали матери на неведомых нам планетах,
Молились и ставили им памятники в цветах…
Прошли миллионы лет – боль матерей витает в Космосе –
Возвращайтесь, ребята, домой!
Хоть из пепла, хоть с того света – вернитесь!
Мы помним и любим вас,
Хоть и не знаем вас в лицо и никак – вы братья наши
Космические – держитесь на высоте!
У нас не всё получается, простите, мы ускользаем на дно,
Но загнанные, разбитые и оплёванные,
Мы несём в глубине глубин своих сердец искру
Космическую... Она не угасла ещё, не угаснет –
Мы победим себя! Слышите, братья,
Продвинутые на миллионы лет, – мы победим
И прорвёмся сквозь космическую пыль
К вашим светло-фиолетовым, розово-золотистым мирам!
Мы встретимся у вас и у нас –
Вы не посмеете смотреть на нас,
Как на существ экзотических!
Мы – братья! Братья – мы!
Хоть жили и страдали врозь…
Но верили: появится наконец долгожданный Бог
И попытается объяснить затею свою,
Но мы остановим Его и обнимем:
– Наша встреча объясняет всё!
– Наливайте!

ЗАПРЕДЕЛЬНЫЙ ВОПРОС

– Господь, скажи, кто были наши предки
1000, 2000... 10000 лет назад и раньше?
Как их звали? Где родились? Где умерли?
Кем работали? О чём мечтали?
Как разговаривали? И что пили?
Да! Да! Да! Тоже интересно.
– Узнаем ли мы обо всём этом
Когда-нибудь?

– Скажи, Всезнающий,
Кто будет нашими потомками
Через 1000, 2000… 10000 лет и позже?
Какие у них будут мечты и лица?
И будут ли опять гадить друг другу?
Или не будут?

– Господь, просвети нас!

НЕВЕРОЯТНО, НО ФАКТ

Солнце не задумывается: зачем этот мир?
Роза не задумывается: зачем этот мир?
Пчела не задумывается: зачем этот мир?
Они живут! Пусть думает человек.

Солнце не думает, как живётся человеку.
Роза не думает, как живётся человеку.
Пчела не думает, как живётся человеку.
Они для человека делают всё, что могут.

Весь Космос, вся Природа
Обслуживают человека.
– Надо же!

ПРАВЕДНИК

Проходит праведник между рядами неправедных.
Кто-то ему подножки ставит,
Кто-то бьёт его кулаками по почкам и голове,
Кто-то бьёт ногами в живот и рыло,
Кто-то обливает грязью и дерьмом…

Когда он доходит до конца, если доходит,
То на вас посмотрит страшное существо –
Позор рода человеческого!
А ряды смеются, хихикают в лицо
Измордованному праведнику и всему святому...
Таков наш мир, мирок – окурок
Космоса.

МОИ ДРУЗЬЯ

Часть моих друзей жива, пивко сосёт и шею моет.
Часть моих друзей умерла. Некоторых похоронили.
Часть – ни жива ни мертва – ни рыба ни холодец.
Медузами стали под конец.

* * *

Друг мой! На небе, над скелетами скал
Нас осталось так мало...
Друг мой! Ты родился орлом –
Не покидай мир сорокой!

С ДРУЗЬЯМИ

Я иногда встречаюсь со скорлупами моих друзей.
После вмешательства Бахуса скорлупы оживают,
В них появляются люди с крыльями,
Самые настоящие, летающие... и ты сияешь
Счастьем:
– Время и деградация прошли мимо!

Молча отгоняешь крамольные мысли:
– Вглядывайся! – говорит чёрт. – Это летучие мыши.
Это дохлые летучие мыши.
Они не летают, их чучела ветер качает...

Не верю тебе, сатана! Не трави душу мою!
Это – люди. Это – мои люди. Они всегда летают.
Это – элита человечества!
Сама ты ползучая без расписания бесхозная мышь!
Нет у тебя ни чести, ни кодекса чести, ни друзей!

12➲

Я говорю тост о дружбе и вечности!
О полёте нашем… прерванном на взлёте…
Никто не слушает, потому что нет никого,
Потому что все погибли на взлёте.

* * *

То ли солнце, то ли яблоко, то ли НЛО
На закате над морем зависло.
Красное. Красивое. Под ним – оранжевое море!
Сколько человек утонуло в этой красоте?

МИКРОЧАСТИЦЫ И КОРРУПЦИОНЕРЫ

В микрофизике свойство объекта
Связано парой... с наблюдающим субъектом,
Как в коррумпированном обществе:
Закон редактируется шефом в связи... с шефом.
– Неужели коррупция в микромир проникла?
– Или коррупционеры имитируют законы микромира?
А может быть, коррупционеры – большие микрочастицы?
Большие и неуловимые, как большие сволочи.

УЧЁНЫЙ

Учёный не всегда тот, кто числится учёным,
А всегда тот, кто из минимальных данных
Скачивает максимальную информацию.

К науке такой вымогатель информации
Может не иметь никакого отношения!
Он может быть каким-нибудь мошенником.
Жаль, конечно, лучше бы он был рыбаком.

Беда, когда мошенник мыслит, как учёный.
Трагедия, когда учёный мыслит, как мошенник.
А рыбак пусть поймает русалку!

* * *

Я не знаю, что такое время,
Но знаю, что время не институт красоты:
Уже разменяли новое тысячелетие,
А уродам нет конца…

* * *

Иногда мне кажется,
Что Время – живое существо.
Это ощущение бросает меня в дрожь,
Будто я в темноте наступил на живой труп.

ОСВОБОЖДЕНИЕ

Я почти освободился от нехватки денег:
Теперь у меня их вовсе нет!
Пусть оплакивают деньги свою участь,
Раз минуют честную часть.

А я счастлив: я уже не нужен
Ни ворам, ни вымогателям, ни друзьям...
– Какое блаженство,
Когда от тебя отворачиваются зло и лицемерие!

Я утром с похмелья столкнулся носом
Со смыслом жизни: явился...
С трудом стоит на четвереньках:
– Где же ты был, забулдыга,
Когда мою водку пили кролики?

ВОРОН И ЧЕЛОВЕК

Гуляет человек на природе. Вдруг
Веточка падает на него. Вокруг
Ни деревьев, ни людей... Лишь ворон
Кружится над ним.

Продолжает человек свой путь земной,
А веточка другая падает на него… ах, это – ворон!
Слетает шалунья, клюёт веточку где-то,
Возвращается, бросает на гуляку...

Что-то хочет птица сказать, но знает,
Что этот болван не понимает вороний язык,
Поэтому бросает на него весточки.

СВЯЩЕННАЯ ПТИЦА

Аист – ангел в буквальном смысле.
Аист – символ присутствия Бога на земле...
Аист – символ присутствия детей на земле!
Аиста солнцепоклонники хоронили, как человека.

Стоит аист в высоком гнезде, как йог, на ноге одной
И с величайшим спокойствием созерцает мир:
– Вот они, люди! Я один из них... Вернусь к лету!
Не оставлю бедных родственников без присмотра.

ВЕЛИКИЙ ЧЕЛОВЕК

Стоит на углу невзрачного дома человек.
Он даже не стоит, а как бы висит.

Глаза добрые, блестяще-тусклые, по-особому мудрые,
Вызывающе гордые... смотрят на тебя так,
Будто ты самый важный человек
И словно... тебя нет: они смотрят на тебя,
Но и не на тебя – куда-то...

Какое-то странное внутрикосмическое величие!
Человек этот прост, как падающий со стройки кирпич,
Который почему-то не падает до земли, а где-то зависает...

Это совершенно ничем не знаменитый человек.
Не сделал ничего примечательного, жил неважно,
Работал на второстепенных работах,
Общался со второстепенными людьми...

Но посмотрите на него! Как он стоит!
Главное, как он висит!
Словно висит не он, а мир на его шее!

ХАШ

Хаш – блюдо тружеников и богов.
Он вкусен, питателен и располагает к добру.
К хашу на стол не ставят другие блюда:
Это дурной вкус и оскорбление хашу –
Так завелось в армянских горах.

Хаш готовят из брюха и ножек животных,
Из того, что хищники оставляют народу –
Так завелось в жестоких горах.

Хаш едят утром рано, натощак.
Пьют только водку, без тостов,
Без женщин –
Так завелось в суровых горах.

Хаш едят после свадеб и побед.
Это – ритуал древних арийцев -
Так завелось в армянских горах.

МОИ РОДНИКИ

Родники мои
С истоками в ледниках Арктики,
Родники мои
С истоками в вечных снегах гор Кавказа и Гималаев,
В вечных снегах свято-синей горы Арарат,
Где застрял Спасательный Круг,
Родники мои
С истоками в сердцах любимых моих людей,
Родники мои
С истоками космическими,
Родники мои
С божественными истоками,
Дайте мне напиться воды святой!

Аркадий ВЕРАПАТВЕЛЬЯН

Озёра слёз не высохнут с годами

Озёра слёз не высохнут с годами,
Не скроют скалы скорби вековой.
Где родина с роскошными садами?
Её народ с судьбою роковой?

Гудят ветра в ущельях одиноких,
Свидетели бездонных катастроф,
Времён расправ, кровавых и жестоких,
Когда кинжал мольбы не слышал слов!

В азартном буйстве мерзких вакханалий
Царил его величество погром,
Армян душили, жгли и убивали,
Обзаводясь награбленным добром!

Паля огнём, всё предавая праху,
Несли османы смерти беспредел!
Зачем, молясь неистово Аллаху,
Палач детей, и тех не пожалел!

Зато теперь в солидных шароварах
Убийц потомки свято землю чтят,
Сидят беспечно в чайханах и барах,
Взирая на библейский Арарат!

Взглянув на карту старого изданья,
Вкушаешь драматизм былых потерь.
До сей поры армяне как в изгнанье,
Где их страна? Где земли их теперь?

Так истреблялось золотое племя,
А тех, кто выжил, ветер разметал,
И дал аствац надежду им и время,
Да сохранил приют у старых скал!!

С утра прохладного дудук уныло стонет,
Ведя нас в прошлого опустошённый быт,
И в звуках этих сердце тихо тонет,
Пусть лучше тонет, нежели болит!!!

г. Москва, 27.06.2014 г.

АРМЯНСКИЙ ЧУКЧА

У маленького Нерсеса отец не вернулся с войны. Остался с матерью, как миллионы других детей. Выжили. Отцовский дом разваливался, а денег не было построить новый дом. Идея стать чукчей пришла позже, от безысходности. Нерсесу было 26 лет, когда он исчез из села и появился через семь лет с деньгами. Нерсес построил новый дом, купил машину, вырастил троих красивых детей. Они все окончили армянскую среднюю школу в селе Цхалтбила Ахалцихского района Грузии... А что делал Нерсес в 1964-1971 годах среди аборигенов Чукотки? Это целый роман о природе Чукотки и народе, который за семь лет ни разу не спросил у чужестранца: «Ты кто такой? Откуда взялся? Что ищешь в наших снегах?» Нерсес жил в ярангах (юртах) вместе с чукчами, как один из них. Нерсес изучал язык и быт этого удивительного народа, ел их блюда, пил их водку,

работал, как они... Жаль, очень жаль, что Нерсес Восканян не писатель... Джек Лондон на его месте написал бы десятки чудесных рассказов о Чукотке и добродушных чукчах... Вот и всё в общих словах. А в не «общих словах» – это отрывок жизни одного обычного необычного армянина.

Виктор ВЛАДИМИРОВ.

Геноцид армян и проблемы выживания человечества

«Без учения Христа люди заели бы друг друга, мир сделался бы адом и развратился бы». (Блез Паскаль, французский ученый)

Большинство политических и общественных деятелей «цивилизованного» мира, за небольшим исключением, проблему геноцида армян считают частным вопросом истории и жизни самих армян. Сильные мира сего обращаются к этому вопросу, как правило, из соображений политической целесообразности. Редко это делается по зову сердца. К сожалению, нравственный вопрос мученической гибели около двух миллионов армян, сотен тысяч греков, ассирийцев и славян в Османской империи политизирован и превращен в предмет спекуляций в руках бессовестных политиканов.

Классик сказал: «Бойтесь равнодушных! С их молчаливого согласия творятся все страшные преступления». Именно это происходило на протяжении нескольких веков у истоков современной европейской цивилизации – Армянском нагорье, заботливо хранившем в своих объятиях святую гору Арарат. Согласно Священному писанию (книгам Ветхого Завета, которые составляют основу трех мировых религий) к ней пристал ковчег праведного Ноя с членами его семьи (и животными разными), которые в дальнейшем своими потомками заполнили весь современный мир.

Как предполагает академик НАН Армении Р. А. Сафрастян, видимо, Господь возложил на армянский народ миссию хранителя этой горы, ставшей пристанищем рода человеческого после всемирного потопа. Нельзя же считать случайностью, что именно Армения впервые в мире признала и приняла истинную веру в Бога – христианство – в качестве государственной религии, тем самым положив начало процессу приобщения мира к Евангельским ценностям, доставшимся нам через богоизбранный ветхозаветный еврейский народ. Поэтому в канун Святой Пасхи в Храме Гроба Господня при схождении Благодатного огня по молитвам патриарха Православной церкви рядом с ним находится армянский священник, который, первым принимая с его рук Благодатный огонь, передает далее остальным для распространения по всему миру. И не случайно то, что св. князь Владимир – Красное солнышко, креститель Руси, сам принял святое крещение от Византии, во время царствования императора армянина Василия Второго (женившись на его сестре Анне). Прав о.Тихон (Шевкунов), когда в своей книге «Несвятые святые» утверждает, что у Бога не бывает случайностей.

В Первом послании к коринфянам св. апостол Павел напоминает нам о том, что Бог создал человека не из одного члена, но из многих, расположив их в составе тела, как Ему было угодно. А все члены должны заботиться друг о друге, исправно выполняя возложенные на них функции. «Посему, страдает ли один член, страдают с ним все члены; славится ли один член, с ним радуются все члены» (Кор. I. 12, 18–26). Этим красноречивым сравнением апостол показывает нам важность единства и многообразия всего рода человеческого. Каждому народу Господь даровал определенные таланты и возложил на них посильные функции согласно Своим планам по их спасению. Всякое отклонение от этого богоустановленного порядка отдаляет нас от заветного спасения.

В публицистике не принято оперировать духовными понятиями и категориями, потому что для большинства людей они не только не очевидны, но и представляются «продуктами больного воображения». (Этому, конечно, значительно способствовало наше атеистическое советское прошлое.) В связи с этим на ум приходят слова немецкого физика Генриха Герца по поводу главного его открытия: «Мы всего-навсего имеем таинственные электромагнитные волны, которые мы не можем увидеть глазами, но они есть. Однако это абсолютно бесполезно».

Сегодня с трудом верится, что еще сто с лишним лет назад люди не знали о существовании электромагнитных волн, на использовании которых основаны все современные радиоэлектронные информационные системы и технологии, без которых невозможно представить нашу жизнь.

Осмелюсь предположить, что пройдет время и с таким же удивлением люди будут судить о «невежественном» игнорировании духовной силы и энергии нашими современниками... Если в обуздании электромагнитной силы человечеству помог научно-технический прогресс, то для ощущения пользы от духовной силы человеку, на наш взгляд, поможет только духовно-нравственное просвещение...

Дело в том, что любые политические события, войны и конфликты, общественные бедствия и природные катаклизмы имеют свои духовные первопричины. Хотя об этом совершенно недвусмысленно сказано в священных книгах практически всех религий, отношение к ним со стороны политиков, мягко говоря, весьма специфическое. Многие из них в своих речах с удовольствием цитируют Священное Писание и труды духовных лидеров разных времен и народов. Большинство президентов и правителей (даже так называемых светских государств) во время инаугурации приносят клятву на Священных книгах наравне с Конституцией страны. В реальной же жизни они руководствуются исключительно материалистическими соображениями.

Историю и жизнь армянского народа невозможно понять и описать вне зависимости от библейских событий и категорий. Наш народ на протяжении всей истории исправно выполнял «свою миссию», пока против него не ополчились все носители сатанинской идеологии – большевики, масоны, туркофашисты. «Пленение» Арарата произошло вслед за полным падением Второго Рима (Константинополя) и захватом большевиками будущего третьего (Москвы). Естественно (к сожалению), что ослабление и падение Российской империи дало мощный толчок процессу массового «заедания двуногими зверьми» более культурных и просвещенных представителей человечества. Процессу, поощряемому самим дьяволом, главной целью которого является истребление рода человеческого руками тех же самых людей. Об этом еще Господь наш Иисус Христос предупреждал Своих учеников: «Как Меня ненавидели, так и вас будут ненавидеть. Как Меня гнали, так и вас будут гнать» (Ин. 15:17-16:2). Эти слова Спасителя имеют совершенно особую значимость для армянского народа: понимание этой евангельской правды помогало нашему народу сохранять бодрость духа, и трагическая судьба не ожесточила наши сердца, не наполнила их ядом ненависти даже к палачам и «равнодушным».

Главной добродетелью христианина считается его умение прощать. Но прощение отнюдь не означает бездействие, смирение перед злом. Не менее важным для христианина является его обязанность – достойно нести свой крест. Господь сказал: «Кто не берет своего креста и следует за мною, тот недостоин Меня» (Мф. 10:38). Как же это следует понимать? На наш взгляд, речь идет о том, что человек не может называться христианином, если он добросовестно не выполняет свои гражданские и общественные обязанности исходя из соображений справедливости и милосердия. Добропорядочный человек не имеет права делать вид, что не видит опасности, которая угрожает окружающим («ближним»), и не принимать меры для ее нейтрализации. В противном случае он не имеет морального права ожидать от других справедливого и милосердного отношения к себе и своим близким. Это касается не только отдельного человека, но и целых сообществ и народов.

Понимания именно этих простых истин не достает «цивилизованному» Западу, который под шантажом государства потомков диких кочевых племен (Турции) не хочет видеть и осудить преступления против человечества, совершенные прежними правителями этого государства. На-

➲16

15⊃

верняка каждый себя успокаивает, что с его народом такого не может произойти. Так думало и еврейское население Европы и Америки, входившее в элиту почти всех государств этих континентов, пока не грянул страшный Холокост. Ведь Гитлер успокаивал своих «осторожных» палачей, подсознательно опасающихся последствий его чудовищного замысла, словами: «Кто сегодня помнит о резне армян?» Действительно, многим тогда хотелось, чтобы мир забыл эту, по их мнению, чужую для большинства трагедию. Хотя наверняка и знали замечательную метафору английского поэта и проповедника Джона Донна: «Не спрашивай никогда, по ком звонит колокол: он звонит по тебе». Эти слова, прозвучавшие еще в начале XVII века, всегда остаются актуальными. Э. Хемингуэй напомнил о них в начале Второй мировой войны. Однако это никак не отразилось на ходе колеса мировой истории: безразличие к чужой беде корнями уходит в преисподнюю.

В том далеком 1915 году «армянский колокол» звонил по всему человечеству, и особенно по еврейскому народу, но оно его не услышало... Почему же мы сегодня удивляемся, что Запад так равнодушно относится к событиям на юго-востоке Украины?

Если нынешнее руководство Израиля считает, что является геноцидом только Холокост, (и тем самым подлежат всеобщему осуждению только зверства фашистов, проявленные по отношению к евреям), то оно может позволить себе проявить безразличие по отношению к аналогичным зверствам (например, в Одессе) со стороны банд, организованных украинскими олигархами еврейской национальности. И «прогрессивное» человечество «должно» последовать его примеру в «заинтересованном безразличии», т.к. мы сейчас живем в таком мире, когда главным признаком цивилизованности считается принятие моральных ценностей Запада, устанавливаемых апологетами золотого тельца. Как бы ни старались святые пророки «избранного народа», им не удалось искоренить дух поклонения мамоне в определенной его части, чья идеология, по сути, сегодня правит миром при попустительстве послушного хора европейских «Пилатов, умывающих руки». Хотя мы видим и настоящих продолжателей рода Авраама, Иакова, Исаака..., которые мужественно борются с «рассадниками антисемитизма» в еврейской среде, к этому призывая все мировое еврейство (например, российский телеведущий Владимир Соловьев, израильский общественный деятель Авигдор Эскин). Но, к сожалению, реальная сила на стороне их оппонентов.

Главным парадоксом последних времен является то, что многие со «своим крестом» идут уже не за Христом, а против Него. В истории так уже было: «крестовые походы» католической Европы привели не к освобождению «Святой Земли» от «неверных», как декларировалось в начале походов, а к падению главной защитницы Православия – Византии. Причиной этой «беды», как и предупреждал св. апостол Павел, было «сребролюбие» крестоносцев. Да и на военных машинах нацистской Германии тоже были изображены кресты...

Мы часто забываем, что у дьявола есть еще одно название, которое характеризует его сущность и способность порабощать и губить людей: это «лжец и отец лжи» (Ин. 8. 44)! Ложь стала массовой привычкой достижения цели: в продвижении по службе, политике, личной жизни, при сокрытии преступления. Ложь не только расставила капканы повсюду, но и липкой, грязной паутиной опутала всю нашу жизнь. Все заняты поиском оправдательных аргументов своих поступков с привлечением всемогущих СМИ, адвокатов и политтехнологов ради спасения собственной шкуры, богатства и власти. За деньги можно купить все: даже здоровье и «спасение души», как проповедуют некоторые религии. К сожалению, самое страшное в том, что общество привыкло к такому положению дел и во лжи не видит смертельной для себя угрозы. Но ведь победа лжи всегда заканчивается смертью.

Мир когда-нибудь поймет, что, поддерживая турецкую ложь по отрицанию геноцида армян, сеет семена новых крупномасштабных смертей. Уже сегодня это подтверждается на горьком примере украинской трагедии: западная «каинитянская» цивилизация развернула против «русского мира» гнусную широкомасштабную войну, прикрываясь наглой ложью о борьбе с «русскими террористами». Число безвинно убиенных украинской государственной карательной машиной собственных граждан уже составляет несколько тысяч человек, а вынужденно переселившихся – миллионы. Что же это такое, если не геноцид? Геноцид, как явление, «порождение ехидны», перерос в чудовищную эпидемию и витает над всеми странами, не взирая на культурные и духовные достижения на-родов. Его бессменным проводником была и остается ложь! Первая ложь вы-ражается в том, что во главе процесса оказываются жестокие и совершенно безродные «животные», которые себя позиционируют потомственными представителями коренного народа, на благо которого якобы они действуют. Даже невооруженным глазом видно генетическое и духовное сходство между лидерами «майданного» фашизма на Украине и главарями младотурецких зверей, обвиняющих армян в любви к русским и России... И цели аналогичны – истребление народа и захват его имущества, укрепление власти антихриста при декларировании совсем противоположного. Поэтому распознать это и противодействовать этому злу без духовной подготовки очень сложно. Казалось бы, кого волнует утаивание национальной и религиозной принадлежности человека? Но это совсем не мелочь, когда этот «человек» претендует на роль лидера целой нации, к которой не имеет ни кровного, ни духовного отношения!

Армянская поговорка гласит: укравший яйцо (дзу) украдет и лошадь (дзи). Все мелкие проступки перерастают в крупные преступления, если их вовремя не пресекать. Случайно ли, что почти все действующие лица «майданного» переворота (и последующего геноцида русских) были фигурантами разного рода правонарушений, от мелкого воровства до убийств и государственной измены? Вряд ли сегодня найдутся армяне, с безразличием следящие за событиями на Украине. До боли все происходящее напоминает события последних лет советской власти в Арцахе и других армянонаселенных районах Азербайджанской ССР. Когда свободолюбивому армянскому населению прикрепили ярлык «сепаратистов» и против него подняли продажную военную машину Советского Союза при поддержке уголовников «Народного фронта» Азербайджана. С Божьей помощью армянам удалось одержать чудесную победу. Тогда уже «звонил колокол» по Украине и по другим регионам мира, где убивали людей по национальной принадлежности. Но его никто там не услышал, как и сегодня на Украине ожидаемый звон золотых монет в головах «хозяев жизни» перекрывает все реальные звуки колоколов и стоны невинных жертв похода сатанистов. Однако в любой войне побеждает дух, а не техника или численный перевес армий. Миллионы армянских мучеников 1915 года вместе с многотысячным сонмом православных святых молятся о победе русского духа, ставшего сегодня символом всего христианства...

Германский народ в отличие от турецкого не страдает комплексом неполноценности. Поэтому он нашел в себе достаточно мужества и мудрости признать и осудить зло нацизма, укоренившееся в Третьем рейхе, погубившее миллионы сограждан-евреев. Османская империя так же проявила себя как «адская машина», пожирающая своих лучших детей, в том числе тех турок, которые пытались делать добро, спасать невинных своих сограждан-армян. Но ни власти, ни народ Турции не спешат избавиться от груза тяжкого исторического греха своих недалеких предков, наверное, исходя из тех же политических соображений, где, по-видимому, уже нет места морали. В то же время они с резким осуждением относятся к действиям государства Израиль по отношению к своим единоверцам палестинцам... Это уже не двойные стандарты, а единый сатанинский стандарт, согласно которому «правильно только то, что мне выгодно». В международной политике этот «стандарт», заданный Западом, уверенно господствует, не считаясь даже с провозглашенными им же «демократическими ценностями».

Кто сегодня знал бы имя Оскара Шиндлера, если бы мир не признал и не осудил Холокост? Кстати, в честь Шиндлера (спасшего от фашистов более тысячи евреев) в Германии выпущена почтовая марка, на которой написаны такие слова из Талмуда: «Сохранивший одну-единственную жизнь сохраняет целый мир». Аналогичная мысль выражена и в Коране: «Кто убивает хотя бы одного человека, тот убивает целый мир». Интересно, сколько мусульман-турок знает об этих словах из Корана и понимает их смысл? Учат ли этому детей в турецких школах? Какую историю своей страны там преподают и чему учит такая история? Попирая правду и нравственность, невозможно изучить историю – смысла нет! История должна учить нравственности!

⊃17

16➲

История без нравственности становится всего лишь разделом зоологии.

В разные периоды человеческой истории господствовали разные ценности и качества – от жестокости и воинственности средневековья до милосердия и сострадательности нашего времени (о времена, о нравы!).

Хотя и сегодня есть правители, которые не способны понять современные ценности и не хотят, чтобы достоинства их народа мир увидел! Потому что они живут во тьме средневековья и не понимают значения света: во тьме легче творить зло. Во время геноцида армян в Османской империи наверняка были благородные и смелые люди разных национальностей, которые, рискуя своей жизнью, спасали армян от младотурецких зверей. Но об их подвигах известно мало. Хотя армяне с особой признательностью говорят о каждом таком случае, все они свидетельствуют о благородстве и высоких нравственных качествах, присущих представителям этих народов. Эти случаи заслуживают того, чтобы на их примере воспитывать молодое поколение в духе взаимоуважения, толерантности и жертвенности, наконец. Без которых наш мир обречен на самоуничтожение. Только циники могут играть словами вроде: «история учит тому, что она ничему не учит».

При желании в любом народе можно увидеть частицы и благородства, и доброты, и Божьей искры. Но чаще люди замечают эти качества и их таковыми считают, если они были проявлены в отношении только своих. Хотя совершенно очевидно, что это уже ложное благочестие, потому что оно корыстное!

В теории все понимают: если не обличать зло, не противостоять ему, то оно рано или поздно уничтожит даже своего носителя. Но на деле очень немногие способны прилагать усилия для его распознания. Найдет ли в себе мужество турецкий народ преодолеть эту тьму и стать на путь цивилизованного развития, время покажет... Пока же «сильные мира сего» из соображений политической выгоды противостоят истине и, по сути, способствуют регенерации мирового зла, которое непредсказуемо может повернуться против любого народа, каким бы всемогущим и уникальным он себя нивозомнил.

Жизнь показывает, что у подавляющего большинства людей самое сильное «религиозное чувство» – это «любовь» к богатству, вера в его силу. Если вспомнить слова Иисуса Христа о том, что человек не может одновременно служить и Господу, и мамоне, то становится совершенно очевидным лукавство подавляющего большинства «набожных политиков». Богоустановленному стремлению человека к благочестию и праведности, без которых любая цивилизация неминуемо обречена на гибель, противостоит, казалось бы, безобидная любовь человека к самому себе, стремление к личному комфорту. А последнее, как думают многие, достигается только с помощью богатства. Успех и благополучие человека в современном мире оцениваются по объему потребляемых им благ да и масштабом его возможностей не давать этого другим. В своем неистовом стремлении к богатству человек не останавливается ни перед чем, сам того не замечая. Еще в свое время Аристотель предупреждал, что искушение богатством и потребительством создает опасность вырождения рода человеческого и отдельных людей. «Без добродетели, – писал он, – человек становится самым нечестивым и самым диким существом, а в отношении к половому наслаждению и к пище – он хуже тогда всякого животного». К сожалению, в первую очередь именно такие люди рвутся к власти и достигают ее практически повсеместно. А людям нужно совсем другое, что блестяще сформулировал великий русский философ И. Ильин: «Во всяком государстве и при всяком строе власть должна принадлежать лучшим людям. По своей цели и по своему существу государство аристократично; вот аксиома, непоколебимая со времен Конфуция, Гераклита и Аристотеля. Государство, поставившее к власти худших людей, переживает смертельный недуг; государство, «изгоняющее» или убивающее своих лучших людей, нуждается «в перевороте» (Гераклит); государство, не умеющее выделить лучших граждан, обречено на прострацию и вырождение. И при всем этом критерий, по которому определяются лучшие граждане, не условен, не относителен и не спорен: это есть способность к бескорыстному служению духу и способность к социальной организации братства; первая составляет этический ценз, вторая – политический ценз аристократии. Политическое «благородство» отнюдь не то же самое, что «древность рода», «знатность» или тем более «богатство»; это есть благородство воли и правосознания». Кажется, эти слова И. Ильина никогда не потеряют своей актуальности!

Пока политики соревнуются между собой, кто более искусно замаскирует историческую правду, и манипулируют историческими событиями, они оставляют шансы приспешникам дьявола на истребление рода человеческого с лица земли. Печально! Но даже осторожный оптимизм известного французского ученого (Б. Паскаля) не оправдывается: развращенные люди, искажая учение Христа, натравливают людей друг на друга, «мир превращают в ад». И это может продолжаться до Его второго пришествия...

А если кто думает, что жизнь человека заканчивается с физической и биологической смертью, тому о совести и душе думать не нужно! И «если Бога нет, то все позволительно!».

Упаси Боже нас от таких сограждан, и тем более – правителей!

Георгий Гургенович ЯЗЕРЯН,
кандидат технических наук, г. Москва.

КАК ДЕНЬГИ МЕНЯЮТ НАШЕ СОЗНАНИЕ. ПРИТЧА О КОПЕЙКЕ

Один паренёк шагал по дороге, грустно думая о своей бедной и трудной жизни. Вдруг видит – лежит на дороге копейка. Грязная такая, чуть с ржавчиной даже.

– Копейка тоже деньги, – подумал он, положил денежку к себе в кошель и продолжил свой путь. По дороге он размечтался:

– А вот бы мне тысячу рублей найти! Накупил бы я подарков своим родным, отца бы с матерью побаловал...

Как только эта мысль пришла ему в голову, чувствует – а кошель-то потяжелел. Глядь – а там тысяча рублей появилась. Удивился он, обрадовался и подумал:

– Странно, а если бы я десять тысяч рублей пожелал? Исполнилось бы моё желание? На десять тысяч я бы родителям корову купил и лошадь да крышу наконец отремонтировал бы.

Чувствует, кошель его снова потяжелел. Заглянул туда, а в кошельке новенькие купюры лежат – ровно десять тысяч рублей.

– Чудеса, да и только, – снова обрадовался парень.

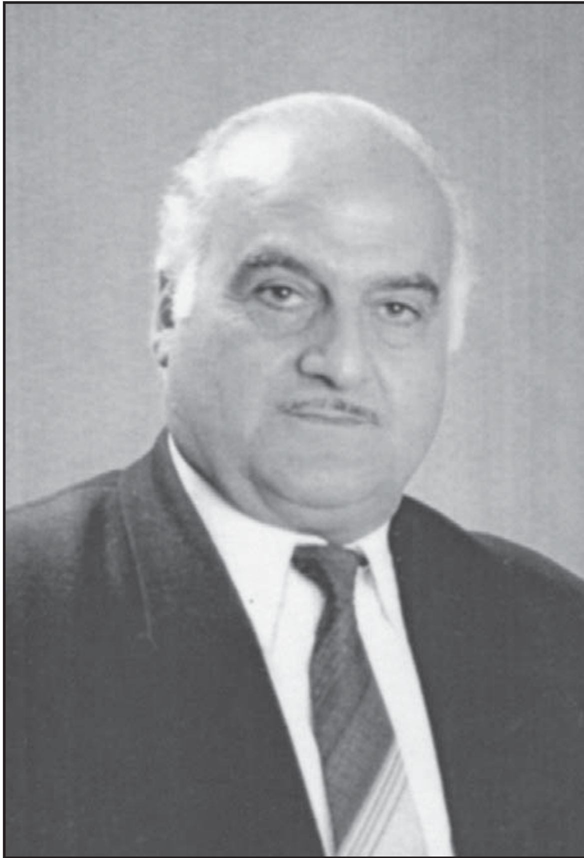
– А что бы я сделал, если бы вдруг таким же чудесным образом у меня появилось целых сто тысяч рублей? Купил бы дом, женился, завёл детей, а в дом свой переселил бы отца с матерью из их жалкой хибарки.

Тут глядь – сто тысяч рублей из кошелька лезут, уже даже там и не помещаются. Обрадовался паренёк безмерно, но подумал... и стали его сомнения одолевать:

– Дом куплю – да! Но... отца с матерью, наверное, не стану к себе забирать. Старые они, ворчливые, вдруг не найдут общий язык с моей женой. Да и корова с лошадью им ни к чему, вроде лишняя забота только. И на подарки нет смысла тратиться, мне эти денежки и самому пригодятся.

Только так подумал и чувствует – кошелёк его сразу лёгким-прелёгким стал! Заглянул он туда и опешил – лежит на дне ржавая копеечка, одна-одинёшенька...

ԱՐՎԵՍՏԻ ՆՎԻՐՅԱԼԸ

Հայկազ Օհանյան

Արդեն բազմիցս հրապարակայնորեն խոսվում է ընտանիքներում երրորդ երեխաների մասին, որոնք հասարակության մեջ ունեցած իրենց գործուն դերով հռչակ են բերել հայրենիքին: Բերվում են կոնկրետ օրինակներ, անուն-ազգանուններ: Առաջին հերթին, որպես կենդանի օրինակ, հիշատակվում է Աննա և Ալեքսեյ Գագարինների ընտանիքում ծնված երրորդ զավակ, առաջին տիեզերագնաց Յուրի Գագարինը, որի սխրանքով հպարտանում է ամբողջ աշխարհի մարդկությունը: Իսկ Հայկազ Օհանյանի ծնունդը, եթե այն տարիներին հայ ընտանիքներում սովորական էր, ապա այսօրվա չափանիշներով բացառիկ երևույթ է:

Հայկազը Գրիգոր հոր և Հռիփսիմե մոր ավանդապահ ընտանիքում 13-րդն էր, իրենից հետո կային ևս երեքը: Գյուղական տասնվեց առույգ ու ժիր երեխաներ առավոտվանից խաղ ու ծիծաղով խլացնում էին Խաչուփսեի բարձրագահ սարերի գոգավորության ձորով հոսող արագավազ գետակի շառաչը, ոդիական սիրո խանդադատանքով լցնում երջանիկ ծնողների սիրտը: Իսկ երբ հավաքվում էին կլոր սեղանի շուրջը ճաշելու, միանգամից տասնվեց գդալ էր բլթլթում կերակրամանի մեջ: Եթե մեր ոչ ավանդապահ օրերի սկզբունքը տիրեր այն ժամանակ, այսօր համշենահայությունը չէր ունենա Հայկազ Օհանյանի նման արվեստի բազմաշնորհ լուսավոր նվիրյալին:

Եղբայրներն ու քույրերը հաճախեցին դպրոց, ավարտեցին, միահամուռ ջանքերով լծվեցին սովետական երկրում կոմունիզմի կառուցման աննախադեպ գործին: Ամեն օր Թումանյանի անվան կոլտնտեսության ծխախոտի և եգիպտացորենի դաշտերում քրտնաթոր աշխատում էին Օհանյան տոհմից չորս-հինգ երկրագործներ, ամբարում՝ արդեն վարդագույն հորիզոններով առկայծող կոմունիզմի նյութական շտեմարանը: Խորապես գիտակցում էին, որ կոմունիզմի ժամանակ առատություն է լինելու. հեռախոսով պատվիրելու են իրենց ուզածը, իսկ հեռուստացույցով՝ ստանալու: Ուստի սոցիալիստական գործարար մրցությունը նորանոր սխրանքների էր մղում օհանյաններին:

Հայկազի ուղին ուրիշ էր: Ավարտեց Ցանդրիփշի (Աբխազիա) Ավետիք Իսահակյանի անվան հայկական միջնակարգ դպրոցը, շուրջ չորս տարի ծառայեց Սովետական Միության ռազմա-ծովային նավատորմում: Զորացրվելուց հետո ջլապինդ պատանուն առաջինը նկատեց հռչակավոր համշենցի, ըմբշամարտի Եվրոպայի առաջնության կրկնակի հաղթող, երջանկահիշատակ Վաղարշակ Մաճկալյանը: Մի քանի մարզումներից հետո սկսնակ ըմբիշ Հայկազը մասնակցեց Աբխազիայի առաջնությանը և նվաճեց հաղթողի դափնին: Սակայն Հայկազ Օհանյանի ուղին ուրիշ էր: Ի հայտ էր եկել նրա նկարչական ձիրքը: Առաջին իսկ նկարչական գործերը աչքի էին ընկնում լույսի և ստվերի ներդաշնակ համադրությամբ և ընդգծում նպատակը դրսևորելու խորությունը: Արդեն իր համար որոշել էր, որ իր ուղին նկարիչ դառնալն է, մի բան, որ նկարները արժանանում էին մասնագետների ուշադրությանը: Հենց նրանց խորհրդով էլ 1965 թվականին հաջողությամբ ընդունվեց Երևանի գեղարվեստաթատերական ինստիտուտ: Մտերմացավ թատերական բաժնի շնորհալի ուսանող, հետագայում Հայաստանի ժողովրդական արտիստ, երջանկահիշատակ Ազատ Գասպարյանի հետ, որի հետ էլ Զեյթունի հանրակացարանում մնում էին մի սենյակում: Դեկորատիվ-կիրառական արվեստի մասնագետի դիպլոմը ձեռքին վերադարձավ Աբխազիա և Ցանդրիշի հարազատ դպրոցում սկսեց աշակերտներին դասավանդել կերպարվեստ: Երեք տարի հետո Հայկազը տեղափոխվեց Ռուսաստան, մասնագիտությամբ աշխատեց Վերին Բերանդա և Սերգեյ Պոլե հայաշատ գյուղերում, իսկ Բարանովկա գյուղի դպրոցում՝ նաև տնօրեն:

Հայկազ Օհանյանը մշտապես հավատարիմ է եղել իր կոչմանը, ոչ մի անգամ չի դադարել ստեղծագործել: Ստեղծել է գորգեր, նկարել պատմական թեմաներով զանազան ուրույն լուծումներով կտավներ: Հատկապես այս շարքում աչքի է ընկնում համշենահայերի նախահոր՝ Համամ Ամատունու դիմապատկերը: Զբաղվում է քանդակագործությամբ: Հայկազի կերտած «Նարեկ» երկմետրանոց խաչքարը աշխարհի հազարավոր խաչքարերի մեջ

Հայկազ Օհանյանը նվագում է քյամանչա

նմանը չունի: Կերտել է Նոր Լույս հայկական գյուղի գերբը, գյուղի կենտրոնում ամառ-ձմեռ զովությամբ է հոսում երեք ֆիգուրներից ներդաշնակվող «Լուսաղբյուր» քանդակի սառնորակ զուլալ

➲19

18Ͽ

ջուրը: Հայկազը կյանքում մարդամոտ է, բարեհամբույր, գործուն և նախաձեռնող: Նրա ջանքերով էր, որ ստեղծվեց նկարիչների «Երանգ Համշենի» միավորումը, ուր ընդգրկված էին Սուխումից մինչև Տուապսե ներկապնակի և քանդակագործության նվիրյալները: Միավորման անդամները ցուցահանդեսներ կազմակերպեցին Երևանում, Լազարևսկում, Սոչիում և այլուր, արժանացան համընդհանուր ճանաչման: Հայկազ Օհանյանն էր, որ գորբաչովյան վերակառուցման բարեբեր ճառագայթներից օգտվելով Լոոյում կազմակերպեց հայ գրողների «Զարթոնք» գրական միավորումը, որը Մայկոպում և Տվերում հրատարակեց խմորատիպ «Զարթոնք» գրական ալմանախի մի քանի գրքեր: Ի դեպ, Հայկազ Օհանյանը խմբագրում էր նաև Սոչիի տարածքի մշակութային-բարեգործական «Սևան» ընկերության թերթը:

Արվեստի նվիրյալ Հայկազ Օհանյանի կերպարը լրիվ պատկերացնելու համար հարկ եմ համարում նշել նաև նրա տաղանդի մյուս փայլատակումների մասին: Գրում է նաև բանաստեղծություններ: Հեղինակ է ավելի քան երկու ժողովածուների: «Ղողանջ Համշենի» գիրքը գրել է համշենի բարբառով, ուր տեղ են գտել գողտրիկ երգիծումներ համշենցիների սովորույթներից ու բարքերից: Ինքը ոչ միայն երաժշտության սիրահար է, այլև երգարվեստը գնահատող և վիրտուոզ քյամանչա նվագող: Կազմակերպել է քյամանչա նվագողների համույթ, որի ելույթները հաճախ գեղեցկացնում են զանազան միջոցառումներ: Հայկազը պատրաստում է նաև երաժշտական գործիքներ: Հատկապես յուրօրինակ տեսք և հնչեղություն ունի «Հայկո» գործիքը, որը ներկայացվել է նաև ցուցահանդեսներում, երաժիշտների կողմից արժանացել հետաքրքրության:

Հայկազ Օհանյանը այժմ ղեկավարում է Սոչիի տարածքի հայ գրողների «Նոր Լույս» գրական միավորումը:

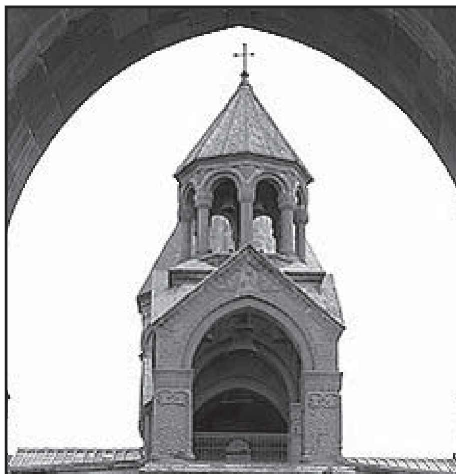
Քյամանչա նվագողների խումբը

Ընթերցողին ներկայացրեցինք արվեստի նվիրյալ համշենցի Հայկազ Օհանյանի կերպարը՝ մանկավարժ, նկարիչ, քանդակագործ, բանաստեղծ և երաժիշտ: Այս բազմաբեղուն շնորհքը նկատի ունենալն էր, որ Մոսկվայի «ՏՎ ԱՐՄ ՌՈՒ» հայկական հեռուստաալիքը նրա մասին 25 րոպեանոց կարճամետրաժ ֆիլմ նկարահանեց և բազմիցս ցուցադրեց աշխարհի հայությանը:

Սիրավան ՍԵՎՈՒՆԻ,
ԽՍՀՄ լրագրողների Միության անդամ

Ինչու Ստալինը հրաժարվեց Իրանից վրացիների ներգաղթից, սակայն համաձայնեց հայերի ներգաղթին

Իրանի պատմության օրինակի վրա վրացիները պետք է հասկանան, որ Վրաստանում հայ եկեղեցին և հայ դպրոցը միշտ եղել են և կլինեն: Եթե իրենք չեն բարձրաձայնում այդ համեմատությունը, ապա մենք կարող ենք բարձրաձայնել:

1617 թ-ին պարսկական շահ Աբբասը Վրաստանի կախեթական շրջաններից 200 հազար մարդ տեղահանեց Պարսկարստան և բնակեցրեց Ֆերեյդան նահանգում:

1604 թ-ին նույն այդ շահը Հայաստանի Գողթն գավառի Ջուղա քաղաքի ողջ բնակչությանն արդեն իսկ տեղահանել և բնակեցրել էր Սպահանի մոտ, հիմնելով Նոր Ջուղա բնակավայրը: Երկու ազգերի համար էլ ստեղծվել էին նույն պայմանները:

Անցել է 400 տարուց ավելի: Հայերը տեղահանությունից անմիջապես հետո սկսեցին նոր վայրերում դպրոց և եկեղեցիներ հիմնել, որպեսզի չկորցնեն իրենց ազգային ինքնությունն ու հավատը:

Երբ շահ Աբբասը սկսեց ավղանական արշավանքը, հայ մեծահարուստները 70 հազար թուման փող տվեցին շահին, որ հայերը չմասնակցեն արշավանքին: Իսկ վրացիներին զորակոչեցին բանակ և նրանք մասնակցեցին արշավանքին, տալով մեծ կորուստներ, և վրացական համայնքը դարձավ անօգնական ու անուժ:

Այդպես էլ վրացիներով բնակեցված գյուղերում 400 տարուց ավելի չկառուցվեց ոչ մի դպրոց և ոչ մի եկեղեցի: Վրացիները կրոնափոխվեցին, ձուլվեցին տեղական բնակչության հետ և հիմա պաշտոնապես ազգային փոքրամասնություն չեն համարվում:

Սա, իհարկե, մեր հարևան ազգի պատմության դառը էջերից է: Իսկ հայերը կարողացան պահպանել իրենց մշակույթը, կրոնը, ստեղծեցին ճարտարապետական կոթողներ և այժմ էլ պետականորեն ճանաչվում են որպես կրոնական փոքրամասնություն: Այժմ Իրանի պետական բյուջեից 1.750 մլն դոլար է հատկացվում կրոնական փոքրամասնությունների կարիքները հոգալու համար: Այդ գումարից տարբեր տարիների տարբեր համամասնությամբ իր բաժինն ունի նաև հայ համայնքը, որին հատկացվում է այդ գումարի համարյա թե կեսից մի քիչ պակաս:

Իսկ ինչ ունի ներկայումս վրացական համայնքը Իրանում կամ ինչպես իրենք են ասում՝ ֆերեյդանական վրացիները:

Ինչպես տեղեկացնում են վրացական լրատվամիջոցները, վերջերս կաթողիկոս Իլիա Երկրորդն իր նստավայրում ընդունել է ֆերեյդանական վրացիների ներկայացուցիչներին, նրանց վերադարձի հնարավորությունը քննարկելու համար: Համաձայն վրացական տվյալների 70 հազար շիա հավատի ֆերեյդանական վրացիներից միայն 15 հազարն են ծածուկ պահպանել իրենց սովորույթները:

Իսկ հայերն իրենց հավատն ու մշակույթը թաքցնելու կարիք չունեն, որովհետև վաստակել են դրա իրավունքը: 1945-46 թ-ին Ստալինի հրամանով հատուկ պատվիրակություն է մեկնում Իրան՝ հայերի և վրացիների ներգաղթի հնարավորությունն ուսումնասիրելու համար: Երբ պատվիրակությունը վերադառնում է և զեկույցը դրվում է Ստալինի սեղանին, պարզվում է, որ բոլոր հայկական գյուղերում կան եկեղեցիներ, դպրոցներ, պահպանվել է լեզուն, կրոնը և մշակույթը: Իսկ վրացական գյուղերում ոչ ոք վրացերեն չի խոսում, բոլորը շիա հավատի հետևորդներ են, չկա դպրոց և եկեղեցի: Այդ պարագայում Ստալինը թույլատրում է միայն հայերի վերադարձը, ասելով, որ ինքը միտք չունի մսխեթցի թուրքերից հետո Վրաստանում մուսուլմաններ բնակեցնել: Սրանք են Իրանում հայերի և վրացիների պատմության դասերը:

Բանաստեղծ-մանկավարժ Լարիսա Մինասյանի՝ կարոտի եւ սրտի խոսքը.

ԿԱՐՈՏ

Երբ նայեցի «Կարոտ» հեռուստատեսային հաղորդումը, հուշերս ինձ տարան իմ կարոտի դուռը: Այդ կարոտը իմ մեջ ապրում է, ինձ հետ շնչում է, բայց ես, որպես մասունք՝ այդ մասին բարձրաձայն երբեք չեմ խոսել: Իսկ հիմա կեսգիշերին այն ինձ հանգիստ չի տալիս և ստիպեց ինձ գրիչ վերցնել:

Մեր թաղը՝ «Ուռմի յափույի մայլեն» էր, իսկ թիվ 3 դպրոցը մեր տան դիմացն էր: Երբ պատուհանից դուրս էի նայում, միայն դպրոցն էի տեսնում և ես ձևավորվեցի այդ հայացքի ներքո: Դպրոցի ուսուցիչները ինձ շատ էին սիրում, հատկապես բաբոյիս, որին սուրբ կին էին համարում: Անցնելիս հարգանքով բարևում էին տատիկիս, հետո շոյում էին մազերս, ջերմ խոսքեր ասում ու գնում: Երբ ինձ մերոնք տարան Թումանյանի անվան դպրոց, 3-րդ դպրոցի ուսուցիչները նեղացել էին և միշտ տատիս ասում էին. «Դռան վրա թողած, ընչի՞ տարաք ուրիշ դպրոց»: Մեր դպրոցը քաղաքում մեծ հեղինակություն էր վայելում: Այնտեղ ես չափից ավել սիրված էի, ոչ միայն լավ սովորելու համար, այլ իմ նիստուկացով, մեծերի հանդեպ ունեցած իմ խոր հարգանքով:

Ես մեր թաղի սիրուն աղջիկն էի, իսկ դա նշանակում էր տվյալ ժամանակի և ինձ համար դժբախտություն: Տանից դուրս գալ չէր կարելի, ընկերուհու տուն գնալը՝ երջանկություն էր, իսկ դպրոցը, ախ այդ դպրոցը, որը երկու քայլի վրա էր մեր տանից, միշտ մայրս է տարել-բերել՝ մինչև ավարտելս: Դա բարքերի սխալն էր, որի զոհը դարձա ես: Մի խոսքով, թող հուշերս դառնանուշ՝ ինձ ներեն քաղցրությամբ չհիշելու համար:

Մեր թաղը աշխարհի ամենալավ մայլեն էր, որի հետ մինչև օրս քնում եմ և արթնանում: Ոչ մի լավ բան չկար այնտեղ, բայց ինձ նա եմ համարում: Մինչև օրս չեմ կարող հաշտվել այն մտքի հետ, որ մեր տանը ուրիշ մարդ է ապրում: Մի կարգին տուն էլ չէր, բայց ինձ էր: Ես քնում էի բաբոյիս հետ նույն սենյակում՝ կողք-կողքի: Միշտ հիշում եմ բաբոյիս, որի խրատները, հեքիաթները հանգիստ քուն էին բերում աչքերիս: Ես մեծացա նրա սուրբ փեշերի տակ, գյումրեցի պատվախնդիր մի կնոջ, որին մեր թաղում բոլորը մեծարում էին և սիրում:

Նոր տարվա օրը իրոք տոն էր մեր տանը: Ամբողջ թաղի բնակիչները առավոտ շուտ գալիս էին տատիկիս և մեզ շնորհավորելու: Մեծի և փոքրի սահմանը կար մեր թաղում, որի միջավայրում էլ ես մեծացա: Իսկ հայրս մեր թաղի սերն ու ուրախությունն էր, իր հումորով, իր գեղեցիկ տեսքով, իր մարդկային հատկանիշներով: Ամեն իրիկուն բոլորը հավաքվում էին մեր շենին, որ հորս հետ զրուցեն, ծիծաղեն, հոգսերը մոռանան, ինքն էլ իր հուշերը պատմի՝ իրական և հնարովի և այդպես ուշ ժամի գնում էին քնելու: Մեր թաղում միայն հայրս էր ֆայտոնով տուն գալիս: Երբ հեռվից ֆայտոնը օրորվելով մոտենում էր, բաբոն ասում էր. «Համբարձումս է, քեֆը վայթե քիչըմ լավ է»: Հիշում եմ, երբ ֆայտոնչին փողը վերցնում էր, գլխարկը հանում էր և գոհունակությամբ խոնարհվում: Հայրս հաց չէր ուտում առանց հարևանի, ասում էր. կուլ չի գնում:

Ախ, կարոտ, հիշողություններ... Իմ սիրելի թաղը ինձ կուլ տվեց, քանի գրեմ՝ էլի կգրվի...

Ծննդավայրում

Արևը ծագում է ծննդավայրից,
Բայց մայր չի մտնում ծննդավայրում,
Երկինքը զուլալ է, օդը պայծառ է,
Ջուրը կլկլան՝ ծննդավայրի:
Մարդիկ հարազատ են ու անուշ
Տանջում են ծննդավայրում,
Կանչերը անվերջ են,
Հուշերը դեռ տաք են ծննդավայրի:
Սիրտս բացվում է, օրը թռնում է,
Ես մանկանում եմ ծննդավայրում:
Կարուսելն այն դեռ ինձ սպասում է,
Ախ, քաղցր է աղմուկը ծննդավայրի:
Մանկության բակը ու երգերը,
Կանչում են նորից, տանջում են նորից:
Արևը ծագում է ծննդավայրից,
Բայց մայր չի մտնում ծննդավայրում,
Ախ իմ Գյումրի, կմնաս հավերժ,
Իմ կարոտ սրտի անուշ երգերում:

Լարիսա ՄԻՆԱՍՅԱՆ /Գյումրեցի/

ԹԵ ԻՆՉՊԵՍ ԾՆՎԵՑ ԱՅՍ ԼՈՒՍԱՆԿԱՐԸ

Հայաստանյան ֆրանկոֆոնիայի օրերի շրջանակներում ԵՊՀ «Մասս մեդիա» կենտրոնը և «Հայկական ալիանս ֆրանսեզը» կազմակերպեցին «Երաժշտությունը համախմբում է մեզ» բարեգործական համերգ: Հայ անվանի կոմպոզիտորների երգերը նաև ֆրանսերեն էին կատարվում: Համերգի ավարտին հայտարարվեց, որ միջոցառմանը ներկա է աշխարհահռչակ ռեժիսոր, հայազգի Անրի Վեռնոյի որդին՝ ռեժիսոր Պատրիկ Մալաքյանը:

Բանաստեղծուհի, մանկավարժ-հոգեբան Լարիսա Մինասյանը, լինելով Անրի Վեռնոյի «Մայրիկ» ֆիլմի երկրպագուն, հենց համերգասրահում շտապեց հանդիպելու Պատրիկ Մալաքյանին: Տիկին Լարիսան Պատրիկ Մալաքյանին նվիրեց իր հրատարակած «Փնտրիր քեզ իմ հոգում» գրքույկը:

Սփյուռքահայ արվեստագետի հետ հանդիպման պահը հավերժացավ այս լուսանկարում: Ռեժիսորը նաև մակագրություն թողեց բանաստեղծուհու մոսկվաբնակ թոռան՝ իրավաբան Թոմի հեղինակային գրքում: Բանաստեղծուհին հայերենով կրկնում էր «Մայրիկ» կինոնկարից անգիր արած հայտնի տողերը. «– Ազատ, սվիտրդ մոռացա՞ր: – Ես այն վերցրի, որ մայրս չնեղանա... Ես մրսեցի, երբ մայրս մահացավ...»:

Միջոցառումից հետո բանաստեղծուհին մեզ ասաց. «Անչափ հուզական էր մեր ճեպազրույցն այն առումով, որ հանդիպեցի հայազգի նշանավոր ռեժիսորի որդուն, նրան, ով իր հոր ազգանվեր հայանպաստ գործունեությունը այսօր եւ թե արտերկրում, թե հայրենիքում շարունակում է արարել...»:

Լուսինե ԹՈՓՈՒԶՅԱՆ

Խոստովանություն՝ տաք բառերի գրկում

Խոսք ընթերցողի

Իսկական գիրքը ծնվում է երկունքի ցավով: Հրապարակի վրա գրքերը շատ են, մանավանդ մեր օրերում. գրքի տեսքով դարսկներին են թառում ավելի շատ թույլ ու աննկատ տետրակներ՝ զուրկ ժամանակի զգացողությունից ու գեղարվեստական արժեքից:

Այս տխուր ֆոնի վրա ինձ ուրախություն պարգեւեց իմ համագյուղացի (Լոռու մարզ, գյուղ Շնող) Կարեն Մղդսյանի բանաստեղծությունների անդրանիկ ժողովածուն, որ հուզիչ ընծայագրով օրերս ստացա Ռուսաստանի դաշնության մայրաքաղաքից:

Երանի նրան, ով օտար ափերում իր տաք ձեռքերի մեջ, իր հոգու խորաններում գուրգուրում է բառերը ու չի հասկանում, որ մանկան նման անուշ-անհնազանդ բառերն էլ իրեն հանգիստ չեն տալու: Եկել է խոստովանության պահը.

Աղբյուրները մանկան արցունք ծիծաղում են կարկաչուն,

Այնտեղ հիմա ... գարնան շնչով իմ մանկությունն է հոսում:

«Խոստովանում եմ» խորագիրն է ընտրել ժողովածուի համար հեղինակը ու իր ընթերցողին ուղղված հակիրճ խոսքում բացել իր սրտի դռները՝ «Իմ բանաստեղծությունները հա՛րց չեն, ոչ էլ պատասխան, դրանք իմ հոգու խորքում նիրհող՝ չհղկված, անկերպարանք ու անպարագիծ սիրո եւ կարոտի խոստովանություններ են»:

Այո, իրոք խոստովանություններ են, խոստովանություններ՝ տաք բառերի գրկում: Մի փոքրիկ ժողովածու ու մի տիեզերք: Դա հոգու տիեզերքն է, որի սահմաններում գործում է ճակատագիրը.

Այսքա՞ն բեռը իմ ուսերին՝
Ես ո՞նց քայլեմ,
Այսքա՞ն կարոտ իմ հոգու մեջ՝
Ես ո՞նց պահեմ,
Իմ կորցրած երազները
Որտե՞ղ փնտրեմ:

Ճակատագիրը՝ փշրված աստղ է, հավիտենականության խորհուրդ: Այս փոքրիկ ժողովածուի մեջ ամփոփված յուրաքանչյուր բանաստեղծություն մի ինքնատիպ գյուտ է, խոստովանության մի յուրատիպ բանալի: Պատահական են բաժանումները՝ «Կարոտ», «Ուշացած Սեր», «Կորուսված Սեր», «Երկիր Նաիրյան», «Մենախոսություն»: Բոլոր էջերում հեղինակն ընթերցողի հետ իր հուշերի կանթեղն է վառում, հյուսիսից փչող քամիների հետ հայոց հինավուրց լեզվի գովքն է հասցնում հող հայրենի ու մշտապես քայլում Ծիծեռնակաբերդում եւ երազում .

Մեր հայոց վիշտը ձեռքերով ցրեմ,
Արցունքով լվանամ արյունը դարերի,
Եւ խորագրեմ դարերի խղճին
Անունները հայոց անմեղ զոհերի...

Հետո հեղինակն ընթերցողի համար խոստովանում է.

Հուշերիս կանթեղը վառած
Օրերիս անթեղին խառնում,
Հոտն եմ փնտրում իմ մանկության,
Մանկության օրերն եմ ուզում:

Մոսկվայի «ՀՊԸ» հրատարակչության կողմից բարձրորակ տպագրությամբ,գրավիչ տեսքով եւ իմաստալից նկարազարդումներով ժողովածուի խմբագիր, բանասիրական գիտությունների թեկնածու Երազիկ Հարությունյանն իր «Երկու Խոսք»-ում գրում է. «Տա Աստված, որ Կարենի երազած «Երկրի ու Երկնի կապույտ դաշնությունը» մնա մեր աշխարհի հոգու եւ կյանքի տերը... իսկ նրա «... բազմալիք... բազմասեր ու բազմածալք» բոլոր ապրումները դառնան բանաստեղծություններ»:

Ինձ մնում է ընթերցողի հետ կիսել իմ հպարտությունը եւ ուրախությունը, որ ապրեցի հեռավոր ափերում լույս տեսած գրքում տեսնելով իմ գյուղի համայնապատկերը, հայոց խաղողն ու խաչքարը, լույսի եւ հույսի վառվող կանթեղը, բանաստեղծի բացված հոգին ու ինքնախոստովանությունը եւ տունդարձ, հավերժի կանաչ ճանապարհ, բեղուն գրիչ մաղթել հեղինակին:

Վաղարշակ ՂՈՐԽՄԱԶՅԱՆ

Աշոտ ՄԻՐԶՈՅԱՆ

«ՕՂԱԿԱՁԵՎ ՋԲՈՍԱՅԳԻ», 1997թ.

Ահա կռիվը մերն է.
հանուն այս քարքարոտ ձորի,
հանուն այս սրընթաց գետի,
հանուն այս ոլոր-մոլոր ճանապարհի...
և նույնիսկ հանուն այս կեղտի ճանապարհամերձ...
և նույնիսկ հանուն մթան տիեզերական...

Մենք մի խումբ տղերք ենք,
մի խումբ կամավոր տղերք,
ու ո՜նց ենք ուրախացել,
ո՜նց ենք հարբել պաղ գիշերվա մեջ...
ախր կռիվը մերն է,
մերն է վայելքը՝ վտանգի ու մահվան:

Եվ գրո՛ղը տանի,
թե կրկին խաբեն,
ստից ահազանգ լինի այս ամենը.
կզարկե՜մ ինձ քարերին՝
արյանս խելագար խենթությունը
փարատելու համար:

«ԷԼԵԳԻԱՆԵՐ» 1999 ...

Սեւ վարդի սոնետ

Տունս՝ դատարկ, դուռս՝ դատարկ, սիրտս՝ դատա՜րկ ու ավեր,
այսպես անհույս, այսքան անլուրջ, այս աստիճա՞ն բնավե՛ր...
Տե՜ր, ինձ մեղա, Խաչ իմ, մեղա՜, վերջ, շրջվում եմ ես ձեզնից.
հե՛յ, վրեժիս արդար ակունք՝ հին Աստվածներ, արթնացե՜ք:
Մեռյալների ու հուշերի գերեզման է լոկ պատիր.
քաղաքս զուտ չոլ է դարձել՝ անապատվել ամայի,
մի բարև էլ չունեմ լուսով և հալ հարցնող մտերիմ,
ու՞ր են՝ չկա՜ն ընկեր, ծանոթ, բարեկամ ու... ընտելն իմ:
Զույգ տասնամյակ զուր հուսացինք՝ դարձի կգան վերջապես,
սրանց, սակայն, խիղճ-նամուսից ասված բանը՝ չէ՜, չկա՜.
մեզ խժռում են, հա՜ խժռում են, մինչև պրծնեն, վերջացնեն:
Տունս՝ դատարկ, դուռս՝ դատարկ, սիրտս՝ դատարկ ու վայրի,
մանկան լացին, ա՜խ, ծիծաղին ծարավ-կարոտ մնացի...
Տե՜ր, ինձ մեղա, Խաչ իմ, մեղա՜. – Վրիժառու սու՜ր դարձիր:

* * *

Բա՜րձր սարեր,
օգնեք՝ հաշտվեմ իմ կեսի հետ,
անհնազանդ՝
ազատասեր այս «Ես»-ի հետ,
գագաթներում ամպեր քշող
ահեղասույլ քամիներից
անգու՜թ կոփված այս հեզիս հետ,
ձեր ծերպերի մացառներում
անդու՜լ պրկված
լեռնագնա այս խևիս հետ
ու ձեր զմրուխտ ծոցվորգոգում
գիժ Դեբեդիս մաքրամաքուր
ակունքներում ծլած-առած
ա՜խ, անցողիկ տերևիս հետ:

Բա՜րձր սարեր,
օգնեք՝ հաշտվեմ աշխարհիքի հետ
ու ինձ երբեք նվաստ չզգամ
այս անբարո վաճառքի մեջ,
կրկին ձեզնով ես արբենամ
ինչպես մանկութ պարզ օրերում,
վսեմափա՜յլ
ձեր խորհրդով ես լիանամ
ու իմաստ էլ զուր չփնտրեմ
ունայն ու փուչ այս նորերում:

Բա՜րձր սարեր,
ինձ օժտեցե՜ք
ձեր իմաստուն հանդարտությամբ.
օգնեք՝ հաշտվեմ ինքս ինձ հետ,

→22

21Ը չչարանամ ու չաղճատվեմ
ու տե՛ր կանգնեմ իմ «ես»-երին
և միանամ, միավորվեմ
ու Մե՛կ լինեմ:

***

Էս ճանապարհը, որ ես անցա,
պետի նման վայելեցի՛.
ցնորքիս բորբոք ջահը վառած
ու ինքնակիզմամբ... ո՜րբ քայլեցի:
Արարեցի, ա՜խ, միշտ երկյուղած,
արբեցի միակ խոսքով վսեմ,
և մահը նույնիսկ չնչին թվաց
բանաստեղծմանս մուլուցքի դեմ:
Եվ մնացյալը՝ կինն ու գինին
ու ամենն անուշ միատեղած՝
համեմատ չէին այդ տքնանքիս
միածին բառին հստակ պեղած:
Մաքրության նման սարսուռ ապրում
երևի Նոյն է լոկ զգացել,
երբ աղավնին էր ծիլը բերում-
զույգ կապույտներով թևել-անցե՛լ:
Եվ եղա թևև ես անընտել՝
վեհասլաց ու վիհամոլոր,
ցամաք բիբերս մուրում են դեռ
տեսլականում այլ սեր ու կարոտ:
Ինչևէ, հիրը չեմ փորփրում.
իմ ճանապարհի հոծ կամարին
գուցեև չկա՛ր այն օրերում
կանաչ-կարմիրը արևային:
Ով ընկրկել է՝ չեմ մեղադրում
ընկերներիս այն (արու՞- մարի՜),
Աստծուց ամեն օր գութ եմ խնդրում՝
նրանք ամենն են հիմա... այրի:

«ԹԱՎՇՅԱ ԱՇՈՒՆ» 2013-2014 թթ.

***

Անունդ մանանայի քաղցրությամբ
հալվում է քիմքիս:
Գեղեցիկիդ խելքով եմ հմայված,
թեև, ինչ խոսք,
սիրունն ավելի է սիրելի:
Մեր ամեն մի հանդիպմամբ արբա՜ծ՝
ճախրում եմ պաղ նոյեմբերյան
նրբանցքներից վերև ու անտեսանելի
սավառնող ամպերի ժանյակներում:
Բայց ծածկագրել եմ քեզ
հնարավոր բոլոր գաղտնաբառերով,
որ իմ վաղեմի ախոյան սատանան
քեզ հանկարծ չճանաչի
(ախր հզոր է անիծյալը),
ու այս անուրջե թեթևասահ ճախրանքս
կրկին չխճճվի
ինձ լավ ծանոթ
տառապանքի դառնաղի սարդոստայնում:
Ու... կներե՜ս,
նույնիսկ քեզ չեմ ցույց տալիս
ներսումս կոհակվող
լուռսազարդ ծաղկած լճակն այս:
Թեև, ինչ խոսք,
եթե ցանկանաս՝
կարող ես դեպի այն տանող
թաց կածանը կռահել
տամուկ աչքերիս մեջ:

***

Օ՜, Նաիրուհի՛ս՝
կծղուն արևածաղկի պես
խոնարհ ու ծանրաբեռն...
Կարծես հովն էր գրկել
մարմինդ սլացիկ
և օրորում էր դողդոջ:
Անապական շունչդ
եղնիկի հևք էր ասես՝
արյամբ հարազատ ու ջերմ
(մի՞թե մտերիմ չենք եղել
մենք դպրոցական նստարանից...),
և քնքշությունը մեջքիդ
ափիս կոշտության մեջ
ելևէջվեց որպես անմեկնելի հնչյուն
այգաբացյան սաղմոսներից:
Դու ես, հասկացա՜,
Դավիթի աչքերին հոգնած
Սիոնի այգիների զմրուխտը պարզել:
Դու ես Ոդիսևսի համար
վերադարձի ճանապարհ բացել
ծովերի գոռ ալիքների միջով,
և Դու ես՝ քո վեհերոտ նազանքով
մեր Արային Գեղեցկագույնը դարձրել
հին ու նոր բոլոր այրերից
հավլունի արքայապատիվ կարծրությամբ.
– Իմ Նուարդին չեմ դավաճանի:

***

Քո ջերմ գարունն այս
իմ թավշյա աշունն է.
մայիսյան վարդերիդ խելացնոր բուրմունքը
արևահամն է իմ ոսկեհատ խաղողի,
գինեծոներիս եռքը քաղցրափրփուր:
Անծրևներիդ մաքրությամբ շնչող
ակնախտիղ համատարած զմրուխտդ
իմ արտերի գլխահակ ցորյանն է
ու բաղձանքից շիկնած այգիներիս
կարմրաթուշ բարիքն անհատնում...
Անապական երկնքումդ լուծվող
թեթևասահ երազանքիդ ծիրը
իմ խելառ ասքի հաստարմատ ջիղն է՝
գրանիտ քարափը ճեղքած բռնչենուս
բնից խոխոջող աղբյուրիս զրնգոցով:
Եվ ծիծեռները քո շինարար
իրենց թևիկներին
մի՞ թե իմ աշնանային մշուշներից
իրիկնային մամռահոտ հեքիաթներ չեն բերել
գարնանային զվարթ երկիրը քո,
որ Յարության հրաշքը կերտեն
այգաբացներիդ թաց սարսուռներում...

***

Խոսի՜ր, մի՛ լռիր,
խոսի՜ր, որ թռչուններ դարձած
բանաստեղծություններիս չուն
չմոլորվի գիշերվա մթին,
օրը ցերեկով... մանկամտաբար
հանկարծ հմայված
այլ հորիզոնների դյութանքներով շքեղ
ու անվերապահ միշտ վերադառնա
ծաղկուն օազիսներիդ լճակները անրջածին:

Խոսի՜ր, մի՛ լռիր,
խոսի՜ր, որ աչքերս բացվեն.
կամա-ակամա, ուզես թե չուզես՝
դու՜ ես իմ աչքերի լույսը հանապազ,
իմ սրտին ցայվող շաղն ես բերկրանքի...
փողոցների փոշուց շնչահեղձված
ռունգերս շոյող՝
սարերից սահած շնկշնկան բույրն ես
ու գիտե՞ս՝ նույնիսկ
առաձիգ ողն ես չընկճվող կամքիս:

Խոսի՜ր, մի՛ լռիր,
խոսի՜ր, որ այլևս լինեմ
մունետիկը քո բոսոր սրտի,
թարգմանը դառնամ քո մտքերի
և արձագանքը քո երազների,
քո արյան տաք խանդաղատանքը լինեմ
ու թանձր կենսահյութը քո ավիշի:

«ՉՀՐԿԻԶՎԱԾ ՎԱՐԴԵՐ», 1996 թ.

Խոսուն պատում է դարձել գիշերը՝
աշխույժ աղմուկով մահապարտների,
օբյեկտի տիրոջ կողմից մի շի՜շ էլ ...
– Սրնգահարիդ մի՛ դատապարտիր:
Փործված տղերքն են ու չե՜ն նահանջել,
վառվում է արդեն անհագ կարմիրը,
քամու շառաչին ծգվու՜մ ենք առաջ...
– Անդարձ ցնդել է ցնորքն անմարմին:

Սրտիս է հասել արդեն հարամին,
խավարին չանսաս, չեմ կորի անհետ,
Վառվում է արդեն դաժան կարմիրը...
– Զանգահարիդ տու՛ր հույսի արահետ:

***

Ինձ երազված հերոսները անիրական
ցնորամիտ գրքերի մեջ են սոսկ եղել,
և այս կյանքում նրանց նման ե՛ս էլ չկամ՝
շարքերի մեջ այս մեղսածին ու հողեղեն:
Ու թե բան է՝ դյութված կյանքի պերճանքներով
անիրական իմ այս գոյից ցած եմ սահել,
ու փորձել եմ ոմանց նման ապրել օրով,
ոմանց նման և՛ պայքարել, և՛ վայելել,
ապա ինչ-որ աներևույթ հսկա մի ուժ
ինձ՝ իմ փոքրիկ պահանջներով՝ դուրս է վանել
կրկին դեպի այնկողմնային ափը մուժի
կրկին դեպի գոյությունն իմ թույլ ու անել:
...Արդ՝ քանի՜սը իմ վրայով անցան թեթև,
տրորվեցի քանի՜ անգութ ոտքերի տակ,
ու երբ հիմա ինձ եմ նայում, թվում է, թե
շնչավո՛ր չեմ ցավամրմուռ, այլ մո՛ւնջ դիակ:
Եվ այդքանից՝ այս դառերից հետո անհուշ,
դեռ ո՜խ չունեմ, մարդուն հատուկ քենը չկա
ու մոլորված կասկածում եմ՝ թե՞ անմռունչ
լոկ Իմաստ եմ անիրական ու հա՜ Չկամ...
17.18.2002 թ., Վանաձոր

***

Աստծո ամեն օրը՝ ճամփաբաժան.
մարդ հոգնել է արդեն այս շփոթից,
մեր մարդեղեն կերպից այսքան էժան.
խեղճությունից շիկնող մեր ամոթից:
Ու գնում ենք որքան, դոփում առաջ,
ավելի ենք շաղվում, մաղվում-դաղվում.
– Պատանության պայծառ բիբերիս մեջ
Մի՞թե այս պատկերն էր աղավաղուն:
Մի՞թե այս երկիրն էր ցնորքազերծ,
ուր որդերի պես հար չարաճճի
գալարվում ենք հույսով՝ հին աղբի մեջ,
որ Տիեզերքն – ինքը մեր դեմ կաճի:
18.10.2002 թ., Վանաձոր

Մենությունս երբեք իմը չեղավ
ո՛չ արևոտ օրով, ո՛չ ամպամած,
օտար և կեղծ մարդիկ այն կիսեցին
անիրավունք մտան երկիրս բաց:
Ո՛չ բարեկամ-ծանոթ, ո՛չ մտերիմ,
ո՛չ հարազատ արյամբ, ո՛չ սեր քնքուշ
իմ տաճարով չանցան հուշիկ ու հեզ,
ավերակներ թողին ինձ որպես հուշ:
Ո՜նց չսսկվեր երգս այն ժանտ հոտից,
որ նրանցից կաթած թույնն էր ծորում,
ախր քանի՜ բուժեմ խփված հոգիս,
քանի անգամ փակվեմ ես խոր ձորում:
Կամ գազազած նախրի քառատրոփից՝
էժանագին ինչքի հետևն ընկած,
ես քանի՜ցս փախչեմ լեռները ցուրտ,
քարափներում սառչեմ ահաբեկված:
Որ չպղծվի հանկարծ նրանց շնչից
մութ դարերի միջով մեզ ժառանգված
մեր կեցության իմաստն ստեղծագործ,
մեր գոյության ձևը հաղթանակած:
Որ անպատիվ ու հեզ, լուռ չկանգնեմ
խաչյալների առջև բոլոր նախկին,
չհաջողվի իմ մոտ՝ էլ չծաղկեմ,
գեթ փոխանցեմ մյուս ժամանակին:
Իսկ պղծելուս համար՝ առատագին,
միշտ աննշան երանգ պակաս մնաց
իմ հայրենի երկրում՝ վտարանդի,
իմ մայրենի լեզվով՝ չթարգմանված:

Աշոտ ՄԻՐՋՈՅԱՆ

Քրիստոնեադավան աշխարհին

(Հայաստանում քրիստոնեության ճանաչման 1700-ամյակի առիթով նվիրում եմ թուրքական յաթաղանի սարսափներն ապրած էրզրումցի հորս հիշատակին)

Իմ նախնյաց օրրան,
Հայոց բնօրրան,
Էրգի՛ր Հայաստան...
Դու քրիստոնյա
Հայի օրորան:
Սկիզբդ դարերում՝
Դարերով անցար,
Դու կաս դարերում:
Եվ ինչպես հավերժի
Երթն է հարահոս,
Կապրի ազգն հայոց
Եվ բառն հայախոս:
Իսկ քո արյունոտ,
Հորս արցունքոտ
Հուշերի վկան,
Որին անվանում ենք
Եղեռնի տարի՝
1915 թվական,
Հանց անեծքի
Բառերի շարան,
Մարմնին դաջվող
Ամոթի խարան
Կապրի դարերում
Որպես անմեղ ապարտի
Դարերում չլռող մեղադրանք.
Աշխարհին այս անարձագանք՝
«Ձայն բարբառո հանապատի»
Բայց չէ՞ որ ազգն իմ
(Որ նման չէր մեղապարտի)՝
Դարաբույր հետնորդը
Հայոս էթնոսի,
Լուսավորիչ ծնող
Օրրանը լույսի,
Առաջին օրինական
Հետնորդն էր Հիսուսի:
Եվ քրիստոնեադավան
Աշխարհի աչքերի առջև
(Կարոտ օգնության հույսի)
Անօրենը խաչում էր՝
Ի հեճուկս Քրիստոսի:
Հեռո՛ւ դուք, մտե՛ք,
Ո՞ւր եք տանում ինձ,
Հոգիս պղտորում
Նորից ու նորից,
Երբ ոչխարահունչ
«Ազ», «Կարա-կոյունլու»
Ցեղերից սերված,
Յաթաղան կոչված
Սրից անբաժան
Թուրքի մի խուժան
Անհոգ նախատակում էր
Արարող, կերտող
Բարին ծնող հունդ՝
Մի հին ժողովուրդ:
Եվ դարին՝ անարգանք,
Ոճիրն այդ՝ հանցանք,
Որի համար պահանջում ենք
Միայն արդար դատ,
Նորից շղթայել է
Նույն թուրքը ժանտ...
Ջինանի՛շ էլ ընտրել՝
Մաքո՛ւր, անաղա՛րտ,
Նույնիսկ ցերեկների
Պագշոտ աչքերի
Հայացքից փախչող.
Մինչդեռ գիշերներին՝
Երկնքին թիկնած,
Կորված մարմինը
Անամոթի պես բաց,
Հանց հարեմների
Տարփանքին սովոր,
Հեշտագին տրվող
Ժպիտով կանչող
Բոզ կիսալուսին ...
Մի կողմից էլ
Կարծես թե փնտրել,
Ճշգրիտ ու ճիշտ,
Թուրքին ներհատուկ,
Ջինանիշ են ընտրել:
Կեռված, ոլորուն
Լուսինը թերատ
Ճիշտ ու ճիշտ յաթաղան
Թուրքն է բռնադատ ...
Թո՛ւհ, մարդակե՛րպ ճիվաղ,
Արարքից զարշում
Մեծ մարդասերի
Տողերն եմ հիշում.
«Այստեղով թուրքն է
Սողացել անցել ...»:
Տեսած ավերի,
Խելացնոր ջարդի
Չափերից ցնցված
Ազնիվ մի ֆրանկ՝
Հյուգոն է լացել:
Ասում են՝ թուրքին
Վաղ էր հասկացել ...
Հեյ, լսո՞ւմ ես ինձ,
Դու, անամոթաբար կեղծող,
Գործած մեղքերից
Հետքերը հարթող,
Երբեք չպարտվող,
……………………
Դիվանագետ պոռնիկ
Բոսֆորի կիսալուսին,
Ուրիշ ի՞նչ գրեմ.
– Թուհ՝ քո նամուսին ...
Ով քրիստոնյա
Աշխարհի բարեպաշտ,
Երբ իմ ոստանում
Խաղաղ ու հաշտ
Հյուրընկալվելու են
Կրոն ու հավատ
Եվ իբրև առաջնեկ՝
Օրենքում գրված
Թիվ մեկ բարեպաշտ
Հային՝ մեծարանք,
Նրա սուրբ հողում
Հնչյունների ներքո
Սաղմոսերգության
Փառաբանելու ենք
Հավատքն Հիսուսի
Գոռ ձայնելու եմ
Բարձր ու անհաշտ.
– Ամո՛թ քեզ, աշխա՛րհ,
Դու՝ քրիստոնեապաշտ
Նաև արդարապաշտ
Եվ ուրիշ, ուրիշ
«Պաշտ»-երի շարան ...
Ո՞ւր էիր արդյոք,
Երբ քո մեղավոր,
Անտարբեր, անխոս
Աչքերի առջև
Վայրագ մի էթնոս՝
Թուրքը բարբարոս,
Մարտիրոսում էր
Հնի մի էպոս,
Մի ողջ ժողովուրդ,
Որը դավանում էր
Հիսուս Քրիստոս ...
Եվ այդ ամոթը՝
Ճակատիդ խարան,
Դեռնս մխում է,
Ինչպես կիսախեղդ,
Լուծումը պրատ,
Մի դատ անավարտ:
Հիշի՛ր, ո՛վ աշխարհ,
Որ ավեր հոգում
Անթեղված վրեժ,
Բոցը՝ վառ ու թեժ
Լեռնացած ցասում,
Հայը լուռ սպասում.
Թուրքին պատասխան
Դատին է սպասում:
Եվ հավատ ունեմ,
Արցախն է վկան,
Կրկին թունդ առած
Կանչը հաղթական:
Կգա, կգա այդ օրը՝
Հայի պատասխան.
Ակն ընդական,
Ատամն ընդ ատաման ...

Չափածո բաց նամակ կամ խրատ-ուղերձ Իլհամ փաշայի վայրահաչ բաշիբոզուկներին

(Սիրով նվիրում եմ հայոց Արցախ աշխարհի զոյամարտերի մասնակից, քաջակորով և ազատատենչ հայորդիներին)

Համբերատար հայ ենք
Չափից շատ, ավա՛ղ,
Բայց երբ պարանոցին
Պրկված պարանի
Գոյ խեղդող ցավից
Հոգին ձայնեց՝ վա՛խ,
Պապերս են ասել.
«Քոչդ առ ու փախ»:
Լսո՛ւմ ես արդյոք,
Չարամի՛տ, խարդա՛խ,
Գեներիդ մեջ
Հենն ակնբախ
Ազերի դաչաղ:
Հե՛յ, դո՛ւք, թափառիկ,
Երկինքը՝ տանիք,
Մահ, ավեր սփռող
Սաղմերից ծնված,
Քոչվոր ցեղի հետ
Մինչ Արցախ հասած,
Ծագում, տոհմանուն
Քանիցս փոխած,
Այսօր ազգովին
«Ազերի» օծված
Վայրասուն ցեղեր,
Արցախն հայազուն,
Մաշտոցն, իր լեզուն
Անօրեն գրչով
Մայր գրկից զատված,
Մեր բազկի ուժով
Նորեն հետ բերված
Հայաշունչ օջախն
Անկա՛խ է, անկա՛խ:
Հոգուս մեղք չանեմ.
Ղուրան չեմ թերթել,
Ոչ էլ չափածո
Սուրահներ սերտել.
Քիչ ու միչ լսել,
Ականջիս հասել,
Պատմածից գիտեմ,
Որ, այլակրո՛ն,
Դուք չունեք մեռոն:
Հարց եմ ուղղում.
Բայց ինչո՞ւ, ինչո՞ւ,
Երբ ունեք կրոն,
Թեկուզ անմեռոն,
Պատիվ ու նամուս
Քարոզող հավատ,
Հանց պատվազուրկ
Պոռնիկ կամ կավատ
Մոռացել եք
Սրբությու՛ն, հավա՛տ,
Պատիվ ու նամուս ...
Եվ Այր կոչվելու
Հույսերն են անհույս:
Բավ է բարբառել,
Մեծախոս ճառել
Եվ խեղդոց դառնալ
Արցախցու շնչին:
Այլապես հոգնած,
Ծեծված շան նման
Դունչը վեր ցցած
Ձեր ողբահաչից,
Ականջ զզվեցնող,
Պարծենկոտ, գոռոզ
Մարտակոչ կանչից,
Ի պատասխան
Ձեր վայրահաչին,
Այս անգամ ուժգին,
Թափով մոլեգին
Հպարտ հայորդաց
Բռունցքը կիջնի
Մեր սուրբ օջախից
Գող շան նման
Պատառ թոցնող
Ձեր լպիրշ դնչին:
Հիշե՛ք մեկընդմիշտ
Ճշմարիտը ճիշտ՝
Մեր վանքն Ամարաս
Ձեզ համար՝ անհաս,
Երկիրն իմ Արցախ՝
Ազատ ու անկախ,
Թափառ ցեղերին
Երբե՛ք ու երբե՛ք
Չի դառնա փարախ:

Հերոսները երբե՛ք, երբե՛ք չեն մեռնում

(Նվիրում եմ իր հայրենի Թալիշ գյուղի ազատագրման համար կյանքը նվիրաբերած Աշոտ Ճաղարյանին (Արծիվ Աշոտ)

Հերոսները երբե՛ք,
երբե՛ք չեն մեռնում ...
Ապրողի համար՝
մարդ-լեգենդ դառնում,
Թեկուզ բացակա,
թեկուզ հնի հուշ,
Երբեք չխամրող
անցյալի վերհուշ,
Էկրանից, գրքից,
նկար-պատկերից
Նորի՛ց ու նորի՛ց
հարություն առնում,
Սրբացած կյանքի
կենդանն է հառնում:
Հիշե՛նք բոլորին
անուն առ անուն:
Արծիվները երբե՛ք,
երբե՛ք չեն մեռնում,
Անմահ հոգիները
երկնքում են սավառնում:

Գագիկ ԵՐԻՑՅԱՆ
ՀՀ, ք. Հրազդան

Գործարար. «Առաջին անգամ է, որ հայն արտագաղթում է հայի ձեռքով»

Հարցազրույց շվեյցարահայ գործարար Հակոբ Ավագյանի հետ

Հակոբ Ավագյանին շվեյցարահայ համայնքում գրեթե բոլորն են ճանաչում: Գործարար է՝ գորգերի վաճառքով զբաղվող Tapis d'Orient ընկերության հիմնադիրն ու սեփականատերը: Նաև քաղաքականության մեջ է ակտիվ, Շվեյցարիայի քրիստոնեա-դեմոկրատական կուսակցության՝ Ժնևի փոխնախագահն է: Հ. Ավագյանի հետ մեր զրույցը պետք է լիներ շվեյցարահայերի մասին, սակայն այնպես ստացվեց, որ ավելի շատ խոսվեց Հայաստանի ու հայաստանցիների խնդիրների մասին:

– Պրն Ավագյան, ասում են, որ Դուք Շվեյցարիայի հայկական գաղթօջախի ամենաակտիվ մարդկանցից եք: Նաև ասում են, որ Հայաստանից արտագաղթողներին շատ եք օգնում: Շա՞տ մարդիկ են գալիս Հայաստանից Շվեյցարիա:

– Վերջին շրջանում այդքան շատ չեն գալիս, եկողներն արդեն եկել են: Հիմնականում Գերմանիա են գնում, Իսպանիա: Բայց արտագաղթի այդ մեծ ալիքն ինձ իրոք շատ է մտահոգում: Մենք աշխատասեր ժողովուրդ ենք: Եթե մարդիկ աշխատանք ունենան, իրենց երկիրը չեն լքի: Անգամ պատերազմի ժամանակ լույս չկար, գազ չկար, բայց ժողովուրդը երկրից չէր արտագաղթում: Նաև արդարության պակասն է դեր խաղում: Ամեն տարի զորակոչի թիվը նվազում է: Սա է վտանգը, երբ երկրում բանակ գնացողների թիվը նվազում է: Այսքան մտահոգ երբեք չեմ եղել: Ու առավել ցավում եմ, որովհետև պատմության մեջ առաջին անգամ է, որ հայն արտագաղթում է հայի ձեռքով: Նման բան երբեք չի եղել:

– Ի՞նչ հարցերով են Ձեզ դիմում նոր եկածները, ի՞նչ խնդիրներ ունեն:

– Ես դրա մասին չեմ ուզում խոսել: Ինձ ավելի շատ մտահոգում է հարցի մյուս կողմը՝ ինչպե՞ս անել, որ մարդիկ չարտագաղթեն, մնան Հայաստանում: Չէ՞ որ մենք՝ հայերս, ստեղծող ազգ ենք: Մենք Եղեռնի ժամանակ ոտաբոբիկ, քաղցած գաղթել ենք արաբական երկրներ՝ առանց ոչինչ ունենալու, առանց լեզուն իմանալու: Բայց կայացել ենք: Ոչ միայն կայացել ենք, այլև նպաստել ենք, որ այդ երկրները զարգանան, ծաղկեն: Իսկ մեր սեփական երկրի մեջ՝ Հայաստանում, թույլ չեն տալիս դա անել: Ոչ թե չենք կարողանում, այլ թույլ չեն տալիս: Ես չեմ ուզում մարդիկ Հայաստանից մեկնեն: Գիտե՞ք՝ քանի անգամ եմ օդանավի տոմս գնել և մարդկանց ետ ճանապարհել Հայաստան:

– Բայց չէ՞ որ, եթե Հայաստանում այդ մարդու համար ավելի լավ լիներ, նա չէր լքի երկիրը:

– Որովհետև բոլորի մոտ տպավորություն է, որ Եվրոպայում շատ լավ է, դրամը թափված է: Գիտեն, թե հենց ինքնաթիռից իջնեն՝ 50 դոլարանոցները թափված են լինելու ոտքերի տակ, իրենք էլ հավաքելու են: Դա այդպես չէ: Գալիս են, հետո են համոզվում, որ հեշտ չի: Անգամ մենք, որ մի քանի սերունդ այստեղ ենք, ինչ-որ բանի հասել ենք, խնդիրներ ունենք: Բայց մենք այստեղ մեր խնդիրները մի կողմ դրած՝ ուրիշ բաներով ենք մտահոգվում: Շվեյցարացին երեկոյան նստում է ու կնոջ հետ քննարկում՝ ուր գնան հանգստանալու կամ մեքենան փոխեն՝ որի՞ց գնեն: Մենք նստում-քննարկում ենք արտագաղթի հարցը, Ցեղասպանության ճանաչման հարցը, սահմանի կրակոցները... Ես Հայաստան շատ եմ այցելում ու լավ գիտեմ վիճակը: Գյումրեցին աշխատանք չի գտնում, գնում է Երևան: Երևանում էլ աշխատանք չի գտնում, հուսահատվում է և գնում ուրիշ երկիր: Իսկ եթե Գյումրիում գործ ունենար՝ Գյումրին էլ չէր թողնի: Կամ՝ Երևանում շքեղ խանութ կա, հարցնում ես՝ ո՞ւմն է, ասում են՝ այսինչինը: Այն մյուսն ումն է, նորից այդ նույն մարդունը: Այդ մարդը խանութներ ունի, գործարաններ: Ամբողջը մի քանի հոգու ձեռքում է: Նման պայմաններում փոքր ու միջին բիզնեսն ինչպե՞ս զարգանա: Այդ մարդիկ անոթի չեն, անկուշտ են: Դրա համար էլ երկիրը դատարկվում է: Արդեն ժամանակն է զսպելու: Ժամանակն է, որ ազահ չլինեն, նրանք, ովքեր այսօր աթոռի վրա նստած են՝ բավական է ուտել: Թող գործարաններ դնեն, ներդրումներ անեն հայրենիքում:

– Իսկ սիրիահայերը գալի՞ս են Շվեյցարիա:

– Ոչ: Սիրիահայերը Հայաստան են գնում: Որովհետև հայրենասեր են, ուզում են իրենց հայրենիքում ապրել: Ու եթե հավասար պայմաններ լինեն, արդարություն լինի՝ կհիմնավորվեն, օգուտ կտան երկրին: Շատ լավ մասնագետներ են, ու ամենակարևորը՝ շատ ազնիվ են: Ես եթե բիզնես ունենայի Հայաստանում՝ մեծ հաճույքով հալեպցի հայերին կվերցնեի աշխատանքի: Չգիտեն՝ ինչ է խաբելը: Ոչ թե չեն խաբում, այլ չեն էլ մտածում, որ կարելի է խաբել:

– Պրն Ավագյան, Հայաստանում տնտեսությունը զարգացնելու ու աշխատատեղեր բացելու ամենակարևոր պայմանը ներդրումներն են: Ինչո՞ւ սփյուռքահայերը Հայաստանին օգնում են, բայց բիզնես ներդրումներ գրեթե չեն անում:

– Որովհետև բիզնես անելու համար օրենք ու պարկեշտություն պետք է լինի: Եթե ես Հայաստանում բիզնես դնեմ ու խնդիր ունենամ այդ օլիգարխներից մեկի հետ, ինչպե՞ս կարող եմ օրինական ճանապարհով իմ իրավունքները պաշտպանել:

– Որքան գիտեմ, Դուք Հայաստանում բիզնես եք ունեցել: Ինչո՞ւ չշարունակեցիք: Ձեր նշած խնդիրների պատճառո՞վ:

– Որովհետև ինձ խաբեցին:

– Իշխանություննե՞րը:

– Ոչ, առանձին մարդիկ: Խաբեցին, հիասթափվեցի և դուրս եկա: Բայց հիմա այսքանից հետո նորից պատրաստվում եմ մի խոշոր գործ ձեռնարկել Հայաստանում: Մոտ ապագայում արաբ գործարարների մի խմբի հետ կայցելեմ հենց այդ հարցերով: Ես շատ հարուստ մարդ չեմ, բայց կապերս շատ են: Եվ այդ կապերն օգտագործելով՝ կփորձեմ ինչ-որ բաներ անել: Հիմա Հովիկ Աբրահամյանի նկատմամբ շատ վստահություն ունեմ: Ճարպիկ մարդ է, պրակտիկ, խելացի մարդ է: Տեսական չէ: Տիգրան Սարգսյանն ավելի տեսական էր, իսկ Աբրահամյանն ավելի գետնի վրայի մարդ է: Վստահ եմ, որ փոփոխություն կլինի, և ես էլ բոլոր ուժերս կներդնեմ:

– Բայց չէ՞ որ համակարգը նույնն է: Ինչո՞ւ եք այդքան հավատում Հովիկ Աբրահամյանին:

– Ինքը ավելի ուժ ունի, քան Տիգրան Սարգսյանը:

– Իսկ ցանկություն ունի՞ փոխելու ինչ-որ բան:

– Կարծում եմ՝ այո: Նորից եմ կրկնում, ինքը Տիգրան Սարգսյան չէ, ինքն ուժի մի մասն է, իսկ Տիգրան Սարգսյանն աութսայդեր էր: Ես ներքին քաղաքականության մեջ չեմ ուզում խառնվել: Ինձ նման իրավունք չեմ վերապահում, որովհետև ես հայաստանցի չեմ: Դե, ձեր ներքին գործն է: Բայց կողմ եմ, որ ոչ թե իշխանափոխություն լինի, այլ իշխանությունն իր քաղաքականությունը փոխի, մի քիչ կշտանա: Մեզ ցնցումներ պետք չեն, թշնամին մեր դռանն է:

– Շվեյցարիան աշխարհի ֆինանսական կենտրոններից մեկն է, որտեղ աշխարհի մեծահարուստները պահում են իրենց միլիոնները: Ասում են՝ Հայաստանից նույնպես մեծ գումարներ են հոսում դեպի Շվեյցարիա: Դուք նման տեղեկություններ ունե՞ք: Գիտե՞ք մարդկանց, որ իրենց փողը տեղափոխում են Հայաստանից Շվեյցարիա:

– Նման բան ասելու համար պետք է ձեռքիդ փաստեր ունենաս: Չեմ կարող բամբասանք անել և նման բաներ ասել, եթե վստահ չեմ: Բայց ընդհանուր առմամբ, լսում ենք նման բաների մասին: Մյուս կողմից՝ ավելի լավ է՝ փողերը եվրոպական բանկերում լինեն, քան կազինոներում մսխեն: Գոնե կիմանանք՝ բանկերում հայկական հարստություն է, կուտակված է մի տեղ, և մի օր կարող է

⊃25

«Քանի հայը կապրի, հայոց «այբ-բեն»-ը չի մեռնի... Քանի հայոց «այբ-բեն»-ը կապրի, հայը չի մեռնի...»

Ավետիք ԻՍԱՀԱԿՅԱՆ

Կալուգա քաղաքի «Գալակտիկա» մանկապատանեկան ստեղծագործական կենտրոնում գործում է «Ժողովրդական ավանդույթների» մանկական միավորումը, որն իր առջև հայապահպանության, հայոց լեզվի, հայ ազգային ավանդույթների շատ կարևոր խնդիր է դրել: Այս խնդրի իրագործմանը սիրով ընդառաջ եկան կենտրոնի տնօրեն Ալլա Յուրևնա Կոնոնովան և քաղաքի թիվ 15 դպրոցի տնօրեն Տատյանա Նիկոլաևնա Դրոզդովան, ասելով որ հայերս էլ (մնացած քաղաքակիրթ ազգերի նման) օտարության մեջ մեր մշակույթը, գիրը, լեզուն, սովորույթները պահպանելու իրավունք ունենք:

Ուրախությամբ, հպարտությամբ եմ լցվում, երբ խմբակ հաճախող յուրաքանչյուր աշակերտի մեջ տեսնում եմ այն սերը, որն իրենց ընտանիքներում կա՝ դեպի մայրենին, դեպի Հայաստանը: Այստեղ մեծ է մեր մայրերի, տատիկների դերը, որոնք իրենց զավակների համար մայր-տաճարներ են: «Ժողովրդական ավանդույթների» խմբակի սաներին՝ Մարիետային, Սյուզաննային, Արեգին, Մարիային, Տամիլային, Կարինային, Աշոտին, Կարենին, Արամին, Էլիզային, Մելինեին, Սարգիսին, Մարատին ցանկանում եմ, որ իրենց մայրենի լեզուն պահեն պայծառ ու հասցնեն դարերից դար:

Տաթեւիկ ՆԵՐՍՈՅԱՆ,
հայոց լեզվի ուսուցչուհի

Դերենիկ Դեմիրճյան

ՀԱՅԸ

Արդյոք մի բան հասկանու՞մ եք հայից... Որքա՜ն անհույս էր թվում իր ապագան, բայց և որքա՜ն հուսացող է նա: Ասենք իր կյանքում երկու բան բնավ չտեսավ. մեկ՝ բախտ, մեկ էլ հուսահատություն: Ինչպե՞ս ճանաչես նրան, ինչպե՞ս չափես... Անցիր նրա երկիրը: Ի՜նչ հիասքանչ վանքեր, հոյակապ աշտարակներ, գողտրիկ խաչքարեր: Հավատալ կարելի՞ է, թե ինքն է շինել այդ բոլորը: Խոստովանությունն ես լսում՝ հայհոյանքների կեսը եկեղեցի ու Աստված: Լցրել է իր երկիրը եկեղեցիներով, բայց տարին մեկ անգամ չի մտնում մեջը աղոթելու: Աղոթք էլ չի անում առօրյա կյանքում... Եվ հավատալի՞ բան է, որ իր պատմությունը ամենամեծ կրոնական պատերազմների պատմություն է, և այս չաղոթող ցեղի Նարեկացու շուրթերից թռավ աղոթքի ամենաբարձր թռիչքը առ Աստված... Տանել չի կարողանում ծես, ձև, աստիճան, քաղաքավարություն: Ռամիկ է գերազանցապես: Իր Խրիմյան Հայրիկը ամենից շատ կաթողիկոսությունը ատեց: Դիպլոմատիայի մեջ մի բանու՞մ է շատ հոգածու՝ անկեղծ լինել: Այնքա՜ն անկեղծ է և միամիտ, որ կասկածելի, խորամանկի և կեղծավորի տպավորություն է անում: Մինչդեռ իր հարևանները՝ այս աշխարհի բեմի վրա դեր կատարելով միայն, ցույց են տալիս, թե կացնով հարվածում են դիմացինին, հայը իսկապես կացինն իջեցնում է գլխին: «Ապա ճշմարտությո՛ւնը», – մտահոգվում է նա:

Դանդալոշ է ու խոնարհ իր Սասունցի Դավթի նման և անսպասելի ըմբոստ, հարվածող նրա պես: Քծնում է, սողկանում օտարի ոտքի տակ, ինչպես իր Ջենով Օհանը, բայց երբ վրա է հասնում գերագույն վտանգը, հերոսանում է հանկարծ և ծառանում վիշապի նման: Բարի է առհասարակ, շոյի՛ր և կկողոպտվի... Այնտեղ, ուր մի ուրիշ ցեղ ուրիշների միայն սերը կարող է վաստակել, հայը գտնում է հնարը ատելություն առաջ բերելու: Տաղանդ է՝ իր դեմ ատելություն ստեղծելու: Ուրիշի հաջողության մեջ նախանձոտ է, ինչպես վարդապետ: Եթե գժտվեց մեկի հետ, ոխակալ է, ինչպես ուղտ: Ամեն հայ մի հայ ունի, որի հետ թշնամի է մինչև մահ: Սա նրա անհրաժեշտությունն է: Անկարգ է և անիշխանական թե՛ հասարակության, թե՛ պետության և թե՛ գաղափարների մեջ: Իբրև ժողովրդական՝ անմիաբան է, անտանելի, խռովարար... Իր կռիվը երեք ճակատի վրա էր միաժամանակ՝ շահի դեմ, սուլթանի դեմ, ցարի դեմ... Թաթարն էր մոտը սպասեց ռուսին, ռուսը եկավ՝ աչքը եվրոպացուն էր, եկավ անգլիացին՝ դարձյալ ռուսին էր սպասում, ռուսն է գալիս՝ չի ընդունում: ՄԻ ՁԵՌՔԸ ՃԱՆԿՌՏԵԼՈՎ ՀԻՄՆՈՒՄ Է ԻՐ ՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆԸ, ՄՅՈՒՍ ՁԵՌՔԸ ՃԻԳ Է ԱՆՈՒՄ ՀԻՄՔԸ ՔԱՆԴԵԼՈՒ:

Հայի ամենամեծ առաքինությո՞ւնն ես ուզում. ամենաներողամիտ ցեղը աշխարհիս մեջ... Չի՛ ուզում, որ իրան դիպչեն, մոտենան, սիրեն թեկուզ: Նա մեկուսի է, խստակյաց, բարի և ազատասեր:

Երբ նայում եմ հային, ինձ թվում է, թե նրա վիրավորանքը այն արծվի վիրավորանքն է, որին ցած են բերել բարձր լեռներից: Չի սիրում ո՛չ ստրկություն, ո՛չ երջանկություն, գերադասում է տառապանք և ազատություն: Մաղձոտ է, մեկուսի, բայց չունի մեկուսի ատելություն, որ բարձր լեռներին անծանոթ զգացում է: Գերի արծվի խոր վիշտն է իր սրտի մեջ: Սա Հայկն է, որին զրկել են իր կյանքի միակ պայմանից՝ ազատությունից:

«Ոչինչ չեմ ուզում ձեզնից, – ասում է նա իր նեղիչներին, – ձեզ լինի ձեր լուծը, ձեզ լինի ձեր երջանկությունը, գնացե՛ք, ապրեցե՛ք խաղաղ և երջանիկ: Եթե դուք սիրում եք կյանքը, ես սիրում եմ կյանքից ավելի թանկ բան՝ Ազատությունը...»:

(կրճատումներով)

24Ձ

օգտագործվել:

– Հայկական համայնքն այստեղ կազմակերպվա՞ծ է, միասնակա՞ն է: Որքանով հասկացա, ինչ-որ խնդիրներ կան:

– Դժբախտաբար, այո, դուք ճիշտ եք: Մինչև 4 տարի առաջ մենք Եվրոպայի ամենից լավ կազմակերպված գաղութներից մեկն էինք՝ հայախոս, միասնական, որը մեծապես օգնում էր Հայաստանին: Ու այս գաղութն արժանի չէր, որ այս օրին հասներ:

– Խնդիրը ո՞րն է, ի՞նչը փոխվեց:

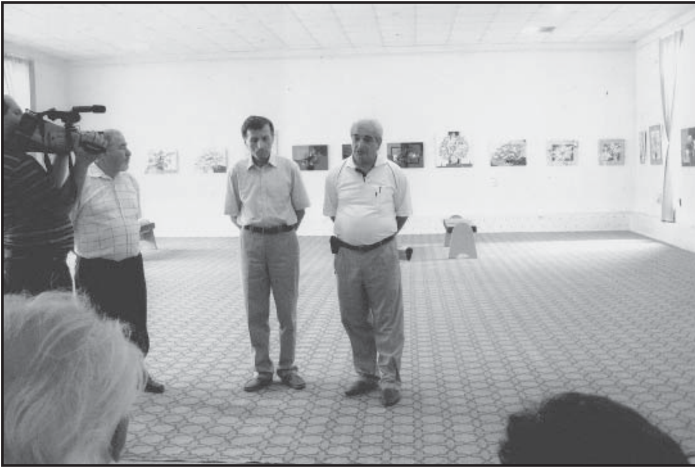
– Այսպես ասեմ՝ պետք չէ, որ Հայաստանը խառնվի գաղութների ներքին գործերին: Այդ գաղութները, եթե զորավոր լինեն ու խաղաղ, շատ ներդրումներ կարող են անել Հայաստանում, օգնել քաղաքականապես ու տնտեսապես: Բայց երբ խանգարում են...

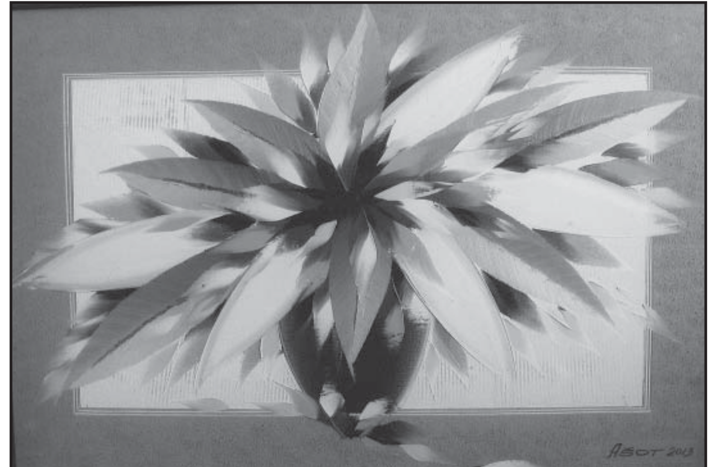
– Ո՞վ է խանգարում:

– Չեմ կարող ասել: Անհամություն կա այսօր գաղութի մեջ... Ու դրա արդյունքում՝ այս գաղութն իր պոտենցիալի 15%-ն էլ չի կարողանում օգտագործել: Խնդիրները ներքին չեն: Դրա համար ասում եմ՝ Սփյուռքը մի քանդեք: Եթե կարողանում եք՝ Հայաստանում մի բան արեք օգտակար, Սփյուռքի գործերին մի խառնվեք:

ԲԱԲԿԵՆ ԹՈՒՆՅԱՆ

ՉԵՄ ՄՈՌԱՆՈՒՄ, ՈՐ ՀԱՅ ԵՄ

Հարցազրույց նկարիչ, ՀՀ, Արցախի ու Չեխիայի, Մորավիայի նկարիչների միության անդամ, արվեստի թեորետիկ մասնագետ, Երևանի մանկավարժական համալսարանի Հայոց պատմության ամբիոնի պատվավոր անդամ Աշոտ Առաքելյանի հետ:

Հին ժամանակներից հայերը փայփայել են իրենց գեղարվեստական սովորույթները, որոնք արտացոլում են յուրահատուկ մշակույթը և բնապատկերները: Առօրյա կյանքի ասպեկտներն արտահայտված են ամենագեղարվեստական ձևով. ասեղնագործության, զարդերի, փորագրությունների և դիզայնի մեջ:

Հայկական նկարչությունը ծաղկում ապրեց 19-րդ դարում: Այդ շրջանի նկարիչները, ինչպես դիմանկարիչ Հակոբ Հովնաթանյանը և ծովանկարիչ Հովհաննես (Իվան) Այվազովսկին, մինչ օրս միջազգային ճանաչում են վայելում: 20-րդ դարում Մարտիրոս Սարյանը պատկերեց բնության էությունը նոր լույսի ներքո, իսկ Արշիլ Գորկին մեծ ազդեցություն ունեցավ Նյու-Յորքում երիտասարդ ամերիկյան նկարիչների սերնդի վրա, մինչդեռ Գառզուն և Ժանսեմը հռչակ և համբավ ձեռք բերեցին Ֆրանսիայում: Այցելությունը Սարյանի այգի Ձեզ կծանոթացնի հայ ժամանակակից նկարիչների հետ:

Այս առիթով զրուցեցինք Աշոտ Առաքելյանի հետ:

Ծնվել է 1948 թ Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտունու շրջանի Ննգի գյուղում:

1955-1966 թթ. սովորել է Երևանի Վորոշիլովի անվան դպրոցում:

1966-70 թթ. սովորել է Երևանի Մանկավարժական Պետական ինստիտուտում:

Բազմիցս մասնակցել է մասնավոր դասընթացների թե մեր, թե արտերկրում:

1992 թ. մինչ օրս ապրում է Չեխիայի Հանրապետությունում:

– Մի քանի խոսքով պատմեք, թե ինչպես որոշեցիք դառնալ նկարիչ:

– Իմ կարծիքով, միակ մասնագիտությունը, որ մարդ չի կարող ընտրել, դա նկարչությունն է: Այն տրված է ի ծնե բնության կողմից, և արտահայտվում է ինքստինքյան:

– Մտավորական ու նկարիչ մարդու Ձեր բնորոշումը:

– Չնայած եղել են և որոշ մտավորական նկարիչներ, սակայն նկարիչը մտավորական չէ, այլ արվեստի անձնավորություն: Նկարիչը նկարում է ինքնաբերաբար, այն ինչ տրված է ներքուստ իրեն, սակայն երբ նրա մոտ առկա է լինում մտավորականի միտքը, նա դառնում է կատարյալ, իսկ դա ոչ բոլորի մոտ է ստացվում: Գիտեմ և նկարիչի, որն անգամ դիմում չի կարող գրել, կամ էլ գոնե մաքուր հայերեն խոսել:

Երբ ընթերցում ենք պատմության դասագրքերը, մշակույթի բաժնում սկսվում է գիտության և տեխնիկայի զարգացումը, հետո առանձին արվեստի և մշակույթի, վերջում սպորտի:

– Մենք ունե՞նք մտավորականություն ու լավ նկարիչներ:

– Հայ ժողովուրդը ի սկզբանե մշակույթի և գիտության մեջ առաջնակարգ տեղում է գտնվել, սակայն քաղաքականության և դիվանագիտության մեջ եղել է թույլ և տկար: Երբեմն մենք նմանվում ենք այն ծեր կնոջը, ով ասում է, գիտեք ես ժամանակին գեղեցիկ եմ եղել, իսկ առօրյա կյանքում

⊃27

26⊃

հայ ժողովրդին չի հաջողվում աշխարհին ներկայացնել այն բավարար, իսկ թուրքերին դա հաջողվում է գերազանց:

– Ի՞նչը կարող է միավորել նկարիչներին:

– Պետության հոգատարությունը, որը համարյա բացակայում է և այն խղճուկ վիճակում է:

– Ի՞նչն է տարանջատում մտավորականությանը ու նկարիչներին:

– Ցավոք սրտի ոչ միայն մտավորականությանն ու նկարիչներին, այլ ընդհանրապես մեր ժողովրդին, որ միասնական չէ: Փիլիսոփայական կատեգորիա կա, որ կեցությունն է որոշում գիտակցությունը: Մեր քաղաքական գործիչներին ձեռնտու չէ երևի, որ ժողովուրդը և հատկապես մտավորականությունը հասնի գիտակցության, այդ դեպքում իրենց վտանգ կարող է սպառնալ, և ամեն ինչ անում են, որ ժողովուրդը մտածի միայն մի կտոր հացի մասին:

– Հավատու՞մ եք, որ կգան համախմբման ժամանակները:

– Իհարկե հավատում եմ: Մեր ժողովուրդը երբեմն ինձ թվում է, որ քաղաքական դաշտում աշխարհի ամենապասիվ, իներտ ժողովուրդներից է, ոտքի է կանգնում այն ժամանակ, երբ դանակը հասնում է ոսկորին: Պաղեստինյան մի փոքր ժողովուրդ 40 տարի կռվում է աշխարհի երկու հզոր երկրների դեմ` ԱՄՆ-ի և Իսրայելի, և մինչև վերջ ձգտում հասնել նպատակին:

– Ի՞նչ հասարակական պահանջ է դրված մտավորական ու նկարիչ մարդու առջև:

– Բարձր պահել հայրենիքի արժեքներն, իսկ վտանգի դեպքում լինել ավանգարդային:

– Ո՞րնէ մտավորականի ու նկարչի տեղը:

– Դժվարանում եմ պատասխանել հարցին: Յուրաքանչյուրն անկախ ամենից ինքստիքյան գտնում է իր տեղը հասարակական կյանքում, սակայն, մտավորականի և նկարչի դերը առանձնահատուկ է, նա իր ազգի ծաղիկն է և ազգին պատիվ է բերում գիտությամբ և արվեստով:

– Ի՞նչն է Ձեզ ամենից առավել անհանգստացնում մեր երկրում:

– Այնքան ցավոտ հարց է, որ անհնար է բոլորն ասել: Թերևս կոմունիստների ժամանակ յուրաքանչյուր քաղաքացի իրեն հարգված էր զգում, որ շատ թե քիչ կային օրենքներ, որոնք պաշտպանում էին յուրաքանչյուրին և իրեն լիիրավ քաղաքացի էր զգում: Այժմ երկիրը վեր է ածվել ճորտերի և ճորտատերերի երկրի: Մի 50-100 անձնավորություն տիրացել են երկրի տնտեսությանը, հանրապետության հանքերին: Գոնե Անդրանիկ Զորավարի խոսքերը հիշեն. «Երբ գլուխները դնում են բարձին քնելու, մի քիչ էլ ազգի մասին մտածեն»: Հայաստանը վեր է ածվել մոնոպոլ իշխանության: Ամերիկյան տնտեսությունը, օրինակ հենված է միջին և մանր բիզնեսի վրա: Երբեմն ինձ թվում է, թե այդ «մարդիկ» ապրում են միայն ապրելու համար, մի բան ,որ կենդանուն է հատուկ: Հայաստանն ունի հարուստ բնական հանքեր, իսկ բնական հանքերը ժողովրդին են պատկանում,որը մի 2-3 տարում կարող է երկրի պարտքերը մարել և եթե այն լրիվ պետական բյուջե մտնի ժողովրդի աշխատավարձը միանգամից 20-40% կավելանա:

Շատ եմ ցավում և գռեհիկ հայերենի խոսակցության համար, քաղաքական կուլտուրայի բացակայության համար, անտարբերության ու արհամարական վերաբերմունքի համար, կանանց հանդեպ լկտի վերաբերմունքի համար, 100-ին հասնող լըբանոցների համար, այլասերությունը հասել է բարձրագույն աստիճանի: Եվրոպական ոչ մի երկրում նման ռեստորան-լըբանոցներ չկան: Ժողովուրդն այս վիճակում կգոյատևի թե կխելագարվի, չգիտեմ: Կամ էլ թե չէ աստիճանաբար կփախչեն երկրից: Թող մնան իրենք միայն ... տեսնենք հետո ինչ պետք է անեն, երևի վերջում էլ իրենք երկրի հողերը վաճառեն ու գնան Ամերիկա:

– Մի՞թե Աշոտ Առաքելյանը հիասթափված է:

– Հիասթափված չեմ, սակայն հոգուս խորքում խռովք կա և սպասում արդարության: Մերօրյա ու պատմական ճշմարտությունը թույլ է տալիս ասելու, գիտցեք, սիրելի ժողովուրդ,դեռ ավելի պայծառորեն կշողա հայոց բիբլիական փառքի աստղը, ավելի պայծառորեն կճառաչեն նրա Առավոտ լուսոն ու Արեգակն արդար և ավելի առատ լույս կծագի նրա ծիրանաշող հորիզոնում: Ես հավատում եմ դրան ու մաղթում իմ ժողովրդին բարին: Թող եղիցի այդպես, թող եղիցի առավոտ լուսոն մեր հայոց աշխարհին ու մեր ժողովրդին: Եվ այդ աստվածամեռոն ժամին օրհնանք կտանք մեր ժողովրդին և Սևակյան Անլռելի զանգակակոչով կղողանջենք

– Ողբանք մեռելոց ...
– Բեկանենք շանթեր ...
– Կոչենք ապրողաց ...

– Ի՞նչ երազանքներ ունեք:

– Մարո Մարգարյանի մի բանաստեղծությամբ ասած, երանի թե մի օր հավաքվեին իմ անցած տարիները և երամի պես մեկ-մեկ հյուր գային ինձ: Նաև մեկտեղված և մեկժողված տեսնեի իմ ժողովրդին մեկ ընդհանուր պատմական հայկական հողում:

– Ձեր կարծիքով ինչպիսի կարգավիճակում են գտնվում մեր երկրի երիտասարդ նկարիչները:

– Կցանկանայի ամուր կամք դիմանալու նկարչի ճակատագրին, քանի որ նկարիչները հարստանում են միայն մահվանից հետո:

– Իսկ մեր ավանդույթների հետ ինչպե՞ս վարվենք:

– Պահպանել աչքի լույսի պես, այնպես ինչպես մուսուլմաններն են պահպանում:

– Խոսք՝ ուղղված մեր հայ մտավորականներին ու նկարիչներին:

– Սիրել իրար: Մարդու ամենամեծ արժանիքը հայրենիքն է ու պատիվը: Պատիվ ունեցող հայրը իր միակ տղային էլ է ուղարկել պատերազմի հայրենիքը պաշտպանելու:

– Եթե Ձեզ առաջարկեին այլ մասնագիտություն, կհրաժարվեիք նկարելուց:

– Նորից կընթանայի նույն ճանապարհով:

– Եթե կարողանայիք ժամանակը հետ տալ, ի՞նչ կփոխեիք Ձեր կյանքում:

– Ամեն ինչ կսկսեի այնպես, ինչպես սկսվել էր սկզբից: Վատ թե լավ:

– Մի քանի խոսքով պատմեք Ձեր առաջիկա ծրագրերի մասին, որքան հաճախակի եք մասնակցում ցուցահանդեսների:

– Յուրաքանչյուր տարի 1-2 անհատական և մեկ կամ երկու կոլեկտիվ ցուցահանդեսներ:

– Իսկ որն է Ձեր սիրած նկարիչը, որ երբևէ նկարել եք և մինչ օրս առաջնորդվում եք աշխատելիս:

– Գյուստավ Կլիմտ, Վան Գոգ, Գոգեն, Կլոդ Մանե, Շուլտեն, Մինաս: Բազմատեղյակ եմ համաշխարհային խոշորագույն նկարիչների ստեղծագործություններին, որոնցից ստացել եմ էսթետիկական ճաշակ, սակայն չեմ ընդօրինակել նրանց, ստեղծել եմ իմ ինքնուրույն արվեստը:

– Ապրելով հեռավոր Չեխիայում, ի՞նչ հայապահպան գործունեություն եք ծավալում, պահպանելու համար մեր հայկական դարավոր մշակութային ու պատմական արժեքները:

– Յուրաքանչյուր տարի 2-3 հոդված չեխական մամուլում հայ ժողովրդի մշակույթի, պատմության, Արցախի մասին: Երկու անգամ Մորավիայի TV 7 րոպեանոց հաղորդում Հայոց Ցեղասպանության մասին: Երբեմն դասախոսություններ Հայաստանի մասին:

– Ձեր խրատը այսօրվա հուսալի երիտասարդներին ու սկսնակ նկարիչներին:

– Ամուր կամք, քանի որ նկարիչը հիմնականում գնահատվում է ժամանակից ուշ, միաժամանակ վեհ ու բարձր պահել հայրենիքի պատիվը, սիրել ժողովրդին: Ապրելով հեռավոր Չեխիայում չեմ մոռանում, որ հայ եմ:

Գարիկ ԱՎԵՏԻՍՅԱՆ

Ծանր զրույց մեծ արտիստ Ռաֆայել Քոթանջյանի հետ

...Եվ, այնուամենայնիվ, ընկած հասարակությունը մշակութային, այսինքն կենդանության նշաններ ցույց տալ չի կարող: Բայց եթե Գիրքն ասում է, թե սկզբից բանողն էր և ցույց տալով մեղավորին գլխի է գցում, թե առաջին ու ամենածանր քարը որի կողմ պիտի նետվի, էլ ի՞նչ կարիք կա իրար միս ուտել, թե կապը կտրածն իշխա՞նն է, թե՞ նրա տակ թպրտացող հասարակական լեշը: Եթե նրանք դեռ ծոց ծոցի են, ուրեմն, նրանց միջև փոխզիջում ու լուռ համաձայնություն կա. կռիվը նրանցից հեռու ավելի բարձրում է, որտեղից սրանց գլխին մեր «ուրիշը» պիտի կրակ տեղար, սրանց դինջ կյանքն այնպես հարամեր, որ սրանք միայն իմաստնություն հայցեին Տիրոջից: Բայց ո՞ւր է. Կիլիկիայի անկումից մինչև մեր արևելից կողով Ռուսաստանին տրանսպլանտացվելը, այսինքն հինգ դար շարունակ ամուլ, դափուդատարկ նստած էինք. ջհանդամ, թե քթներիս տակ նոր Եվրոպան էր գոյանում, գերմանական դասական փիլիսոփայությունն էր աշխարհը գրավել. պահ, իտալական վերածնունդ, չէ մի չէ Մոլիեր, Դեկարտ, Սպինոզա...

Մեր վանական գրագետներին պիտի թողնեինք, նրանցո՞վ լցնեինք մեր գլխի ամայի անապատը: Բա երկու հազար տարվա թատրոն ունեցող էթնոսս ինչպե՞ս դարեր շարունակ զսպեց իր մորուց արտիստիկ, ցեղական պլաստիկ գալարումները, հը՞: Բա մեր փթիրով լցված հակամշակութային հինգ դարերից հետո ի՞նչ եղավ. վայ, թիթիզ աշխարհ, էլի փոխվու՞մ ես, բա մենք հավես ունե՞նք մեր խխունջի վրա գոնե մի ծակ անենք, տեսնենք էս ի՞նչ խժդժություններով է դարձյալ բռնվել էս հիմար աշխարհը. տես է, ֆրանսիացիք մարդու իրավունքների հռչակագիրն են թափահարում, ասա այ խալխ, էդ անտերն ինչների՞դ էր պետք հացուջու՞ր է, ի՞նչ է:

Դրսում 19-րդ դարն է, պահո... Իտալիան, Հունաստանը, Անգլիան, անգամ Ռուսաստանն ու Թուրքիան հեղափոխական տենդի մեջ են, նոր աշխարհակարգ է հաստատվում. բա մենք ներվեր ունե՞նք ընկնենք էդպիսի անախորժ պատմության մեջ և ցնցենք պարսկական խանության վերածված մեր երկրի անդորրը «Օյմազ». հենա մեր «ուրիշներին» գլխներիցս ռադ կանենք, թող գնան ծվարեն Կալկաթա, Մադրաս, Ադրիատիկի հեռավոր ափեր, մի դար անց էլ Թիֆլիս, Ռուսաստան, Համզաչիման միայն թե մեր աչքից հեռու խաղան իրենց մշակութային խաղերը, կամ էլ թող «բազազ խանի բճի» պես աչքաբաց լինեն ու ջոկեն, թե երբ է պետք հանել ֆուրաժկեն ու գլխին ցիլինդր հագցնել, կամ այնպես կենալ արխալուղը, որ անգլիական մահուդե բաճկոնից տակից հանկարծ դրա երեսը չերևա: Հետո էլ ասում եք որտեղի՞ց եկավ այս անապատացումը. բա կարծում եք մի 20 տարվա իշխանություն ու հասարակություն կարո՞ղ էր այսքան քյալլագյոզություն անել. չէր կարող: Միջին հայաստանցին, էլ չեմ ասում դասական սփյուռքահայը գլուխդ կջարդի, թե այս մասին հետը խոսես, բայց, փառքդ շատ, որ Հայաստանում կան, ապրում են այն եզակիները, որոնց հետ հնարավոր է սկսել այս կարևոր զրույցը. շնորհակալություն մեծ արտիստ Ռաֆայել Քոթանջյանին:

– Ձեզ սրճարանում այսպես շքեղ բազմած տեսա ու հիշեցի, որ երբ դպրոցական էի, հատուկ Ձեզ տեսնելու համար ժամերով պտտվում էի «Առագաստ» սրճարանի շուրջբոլորը, որ նայեմ, թե ինչպես եք ծխում Ձեր գեղեցիկ ծխամորճը, ապշահար հետևում էի Ձեր արտիստիկ ժեստերին, երբ նստում էիք սրճարանում ամբողջ սրճարանը բռնում էր Ձեր թավ օդիկոլոնի բույրը... Ինչո՞ւ եմ այսքան մանրամասն նկարագրում, որովհետև Դուք տիպիկ քաղաքային կերպար էիք, որից թափվում էր բարձր կուլտուրան: Քաղաքը քաղաք է դառնում, երբ նրա վրայով այսպիսի մարդ-իրադարձություններ են անցնում, որոնք քաղաքային մշակույթ են տեղով մեկ: Բայց, կարծես, այս պատգամները տեղ չհասան, որովհետև մեր քաղաքամայրը ոչ մի կերպ չի կարողանում իր գավառականությունը թոթափել, քաղաքային ավանդական տարածքները ասիմիլյացվում են, մաքուր քաղաքային տիպը գնալով տարրալուծվում է, ինչո՞ւ:

– Գիտեք, այդ ամենն անձով գալիս է և, ցավոք, անձով գնում է: Անձի գնալուց հետո, իսպառ անհետանում է այդ կուլտուրան: Մենք ունեինք փայլուն անհատականություն ուղեղ Լևոն Ներսիսյան. նա մի առանձին մարդ-քաղաքակրթություն էր, բայց նրա հեռանալուց հետո իր գիծը հետը գնաց, ցավոք սրտի: Անձն է իր հետ բերում երևույթ, կուլտուրա, մտածելակերպ: Այդպիսին էր նաև Քոչարը: Ինքը տարօրինակ մարդ էր, բայց հետը մի ուրիշ մշակույթ էր բերում:

– Դե, նա ժամանակին Պիկասոյի, Լեժեի հետ էր ցուցադրվում, հետո էլ նա բավականին ուշ վերադարձավ հայրենիք, կարծեմ 30-ականների վերջին, ուր ահագին չհասկացվածության ու փորձությունների ենթարկվեց, իսկ մինչ այդ Ներսիսյան դպրոցի կրթությունն ու միջավայրը, հետո՝ Փարիզ, Վենետիկ... Կրթությունն ու միջավայրը կառուցում է մարդուն, եթե անգամ նա հզոր գենետիկ ժառանգություն չի ստացել. վերջերս, օրինակ, նկատել եմ, որ այն միջավայրերում, ուր ծանծրացել եմ քննարկվող նյութին չտիրապետելու պատճառով, տարիներ անց այդ նյութն ականջիցս տեղափոխվում է գիտակցական խորշեր և ակամայից գիտելիք, իմացություն դառնում... Այնպես որ, խոսեք ինձ հետ ամենաբարդ բաների մասին, միևնույն է, ես դա մի օր կհասկանամ:

– Հենց հիմա դրա մասին էլ խոսում ենք: Քոչարը, երբ արդեն վատ էր լսում, խնդրեց իր համար լսողական ապարատ բերեն: Բայց հետո հանեց ապարատը և սկսեց շրթունքներին հետևելով կլանել ինֆորմացիան: Ասացի «Ինչու՞ չես դնում ապարատը», ասաց «Սա մեխանիզմ է և վերցնում է ձայնն այն ուժգնությամբ, ինչպես լսվում է: Այդ պատճառով էլ ես համահավասար եմ լսում անցնող մեքենայի ձայնը և ձեր խոսքը, իսկ մարդկային ուղեղը կարողանում է զատել դրանք»: Ընտրողական բան ունի լսողությունը, վերցնում է այն, ինչ մեզ պետք է:

– Փաստորեն, ականջն էլ աշխատելիս մտածում է, չէ՞ որ այն մարդկային ականջ է:

– Այո (ծիծաղում է. Վ.Ս.):

– Իսկ հիմա թույլ տվեք սկսել մեր հարցազրույցը...

– Օ՜, դեռ չե՞նք սկսել...

– Այս ընթացքում ես քաջություն էի հավաքում Ձեզ տալու այն հարցերը, որոնք, ի դեպ, ռիսկ չեմ անի տալ Հայաստանում ու սփյուռքում ապրող առնվազն 9,5 մլն հայի՝ զուտ իմ անվտանգությունից ելնելով, մեղմ ասած, գլուխս կջարդեն: Տեսեք՝ Կիլիկիայի անկումից մինչև 1827 թիվը՝ Արևելյան Հայաստանի միացումը Ռուսաստանին, մեր հինգ դարը դատարկ է լրիվ, մշակութային լուրջ արժեքներ չենք ստեղծել: Աշխարհի հետ կատարյալ խզված ապրել ենք մեր փորահացի կյանքը: Վերցնենք միայն 17-րդ դարը՝ իտալական վերածնունդն էր բարձրանում,աշխարհում արդեն Լոպե դեՎեգա,Ռասինի ու Մոլիեր կար, բայց մեր գրականությունը դեռ ճառի ու քերթության սահմանում էր, բայց գրականությունն է, կարծեմ, թատրոնի հիմքը, չէ՞, իսկ մենք սնանկ ճարտասանությունից այն կողմ չանցանք, մեր մշակույթի խարիսխներն էլ գցեցինք երկրից դուրս: Ախր արդեն 16 դար է ադեկվատ չենք աշխարհին: Համաձայն չե՞ք:

– Ես համաձայն եմ Ձեզ հետ: Շատ հաճախ առանձնացնում են նկարչությունը, բայց ժանրային նկարչություն էլ չի եղել, մեզ մոտ չեն զարգացել այն ճյուղերը, որոնք զարգացել են այլ ազգերի մոտ: Թատրոնին անդրադառնամ. ընդհանրապես, հանդիսատեսն է ստեղծում թատրոն, նրա կարոտը, ցանկությունը տեսնելու դա: Մենք չունենք հանդիսատեսի կուլտուրա, որը նայեր և կարոտ լիներ թատերական գործողության: Մենք չունենք հանդիսատես: Եթե չունես հանդիսատես, որտեղի՞ց ունենաս թատրոն:

– Բա լիքը-լիքը բերան ասում ենք՝ ունենք 2 հազարամյա թատրոն, բայց նախորդ դարերի թատրոնն էլ քաղաքային տարածության գյուղամեջն էր. քաղքենին գալիս էր ոչ այնքան մի բան տեսնելու, որքան իրեն տեսցնելու, ոչ այնքան միտք ու զգացմունք, որքան հասարակական կեցվածք, ստատուս ստանալու, կարճ ասած՝ թատրոն հաճախելը ավելի շատ սոցիալական ակտ էր, ուր օթյակներում ծավալված հասարակական թատրոնն ավելին էր, քան բեմում ծավալվածը: Ես ուզում եմ հասկանալ՝ որտե՞ղ և ի՞նչ պատճառով ընդհատվեց մեր քաղաքակրթական գիծը.

➲29

28

այսօր ավելի լավ է մենք սա քննենք ու հասկանանք, պարապը լցնենք ճշմարտությամբ, որ կարողանանք արժեքներ, նոր իմաստներ ստեղծել: Թե չէ մեզ խաբկանքի վրա օրորելով՝ վերջնական դատարկության կարող ենք հասնել:

– Սա պատմեմ, որպես Ձեր հարցի պատասխան: Ինձ և իմ կոլեգաներից մեկին ժամանակին շատ էր հետաքրքրում Լիտվայի թատրոնի աննախադեպ երևույթը, որ միանգամից մեջտեղ եկան դերասանական հետաքրքիր տիպարներ, որոնք ուրիշ էին, բոլորովին այլ և նրանք, կարծես, գրավում էին նաև ռուսական թատերական տարածքը: Մեզ համար շատ զարմանալի էր սա, և մենք հասանք մինչև Լիտվա, որովհետև ուզում էինք հասկանալ այս երևույթի պատճառները: Ուսանող էինք այդ ժամանակ: Մեզ ասացին, որ պետք է գնաք քաղաքից դուրս մի 3-4 ժամվա ճանապարհ, որ հասնենք մեր ուզած թատրոն: Մենք գիշերը նստեցինք ավտոբուս, իջանք բացարձակապես մի խուլ գյուղում. մեզ թվաց, թե խաբել են, որովհետև այդ հեռավոր ու մոլորված գյուղում ի՞նչ թատրոն: Մի մարդուց հարցրեցինք, թե որտե՞ղ է այստեղ թատրոնը, բայց, հաստատ համոզված էինք, որ այս մարդը կասի՝ ձեռ եք առնում, էս գյուղում ի՞նչ թատրոն: Բայց ինքն ահագին վիրավորվեց, որ մենք չգիտեինք իրենց թատրոնի տեղը և մի քիչ էլ դժկամությամբ տեղը ցույց տվեց: Տեսնենք ի՞նչ՝ բլուրի վրա մի ֆանտաստիկ շենք իր ժամանակակից ոճով, իսկական թատրոն այդ Պանևեժիս կոչված գյուղում: Մտանք սպասասրահ, ուր 30-40 միջազգային կարգի ժուռնալիստներ էին սպասում: Ներսում ռեժիսորն է բազմած, ով միանգամից ընդունեց Հայաստանից ժամանած երկու ուսանողներիս, չնայած այդքան սպասողներ ուներ դրսում: Ու ի՞նչ ասաց: Ասում է՝ «Ես այստեղից չեմ սիրում բացակայել, մեկ-մեկ երբ ինձ հետաքրքրում է, թե ինչ է կատարվում Մոսկվայի թատերական աշխարհում, մի շաբաթով կամ 10 օրով գնում եմ»: Եվ ահա այդ գյուղի թատրոնը Մոսկվայի թատերական կյանքում եղանակ էր փոխում: Այդ գյուղը կրթված հանդիսատես ուներ՝ ահա ամբողջ գաղտնիքը:

– Ես միշտ հավատացել եմ, որ մի լավ մասնագետը մի ամբողջ համակարգ արժե, բայց մենք միշտ էլ այնքան «աչքաբաց» ենք եղել, որ նրան հայտնաբերել ենք հենց բնում ու եթե չենք կարողացել խեղդամահ անել, վերջում ցույց ենք տվել երկրի դուռը: Բայց արդյո՞ք արդար է ամեն բան բարդել միայն հանդիսատեսի վրա, որովհետև մեր պարզ ժողովուրդը տեղով թատրոն է՝ ահագին արտիստիկ, նրա մեջ կա, պահպանված է քաղաքակրթական գենետիկ կազմը. օրինակ՝ Դուք սկսել եք Ձեր կարիերան Կապանից, եղե՞լ է, որ մի ներկայացում տապալվի, հանդիսատեսն արհամարհի, չգա, բարձրանաք բեմ և ժողովուրդը լինի անհաղորդ:

– Չէ, Կապանում այդպիսի դեպք չեմ հիշում: Բայց տեսեք, մենք խաղացինք Բուլղարիայում, ապա Ռուսաստանում Մոսկվայում «Ավտոբուսը» ներկայացումը, ու ի՞նչն էր հետաքրքիր. հետո, երբ մեզ մոտ խաղացինք, հանդիսատեսն անընդհատ անհարկի ծիծաղում էր առաջին մասում, և երբ երկրորդ մասն սկսվեց, այդ ծիծաղողներն այլևս դահլիճում չէին: Բայց, ամեն դեպքում, ինչո՞ւ դրսի հանդիսատեսը չէր ծիծաղում այդ տեղերում, իսկ ներսինը ծիծաղում է:

– Կարծում եք՝ տարբեր էթնիկ հանրություններ նույն զգացողություննե՞րը պիտի ունենան որևէ նյութի նկատմամբ:

– Իմ կարծիքով, բաներ կան, որոնք համամարդկային են և ազգայինի հետ կապ չունեն: Այն, ինչ հուզիչ է՝ հուզիչ է բոլորի համար, եթե հուզիչ չէ՝ ոչ մեկի համար էլ հուզիչ չի լինի:

– Իմիջիայլոց, ծիծաղն ահագին լուրջ ինդիկատոր է մարդու կամ, թեկուզ, տվյալ հանրության խելքը չափելու համար. ասա՝ ի՞նչն է քեզ համար ծիծաղելի, ասեմ՝ որքա՞ն խելք է մնացել գլխիդ: Էլ չասենք, թե որքան դաժանություն կա թաքնված այդ ցինիզմի մեջ, այդ հռհռոցի տակ: Ես, օրինակ, սարսափում եմ, երբ աչքովս են ընկնում մեր շոուբիզի այսօրվա շուլուխչիները. տեսնես գիտե՞ն նրանք արդյոք, որ ավելի շատ վախ են տարածում, քան ժպիտ ու ծիծաղ: Ես այսօրվա պես հիշում եմ այն մանրապատումները, որ Ձեր կատարմամբ ցուցադրվում էր մեր այն ժամանակվա մինուճար հեռուստատեսությամբ, և դա իսկապես, որ ինտելեկտուալ, խորը ենթատեքստերով հումոր էր: Լավ, բա այս հարցում ինչո՞ւ այսպես խեղճացանք. ոչ մի տարածքում իրար չենք շարունակում՝ եկողը հեծանիվի հայտնության իր կոնցեպտն է պնդում:

– Դրանից միայն Դուք չեք սարսափում, դա իրոք սարսափելի է և ոչ մի կապ չունի հումորի հետ: Դա էլ թատրոն է և այստեղ էլ պետք է պրոֆեսիոնալ կատարում, մտածված սցենար և ռեժիսուրա: Հայերն իզուր շտապեցին այդքան մեծ թռիչքով նետվել շոու բիզնեսի գիրկը, դրան էլ պետք էր գնալ ավելի կիրթ ու դաստիարակված: Իմիջիայլոց, կոլեգաներիցս մեկն ասում է ոչ թե շոու, այլ «շովու», այսինքն՝ այն ամենաէժան գործողությունը, որն իրեն ընդամենը թույլացնում է: Այդ սարսափելի երևույթը նաև Ռուսաստանում է, երբ մեջտեղ եկան այդ քոմեդիքլաբերը, որոնք ընդամենը խաղում են գրգիռների վրա և դատարկաբանություն են, ուրիշ ոչինչ:

– Պարոն Քոթանջյան, հիմա էլ հայ կինոն քննենք, եթե չեք առարկի, իհարկե: Ամերիկյան հայտնի սցենարիստներից մեկի մի միտքը վերջերս ինձ ցնցեց, ասել էր՝ «Այն ժողովուրդը, որը XXI դարում իրեն չի ճանաչի գեղարվեստական ֆիլմերում առաջարկված կերպարներում, կարող է անհետանալ»: Ու ես ոչ միայն մեզ չեմ ճանաչում համաշխարհային կինոմատոգրաֆում, այլ հենց մեր նկարած ֆիլմերի մեջ: Մեկ ոսկյա տարեթիվ կա ընդամենը՝ 1969 թվական, երբ նկարվեցին Փարաջանովի «Նռան գույնը» և Արտավազդ Փելեշյանի «Մենք» կինոֆիլմերը: Այս երկու ռեժիսորներին եթե հանենք, մենք այսօր մեր ֆիլմերից ո՞րը կարող ենք դնել մեծ կինոյի սեղանին ու չամաչել դրա համար:

– Մե՛կ էլ Քյոսայանի «Տղամարդիկ» ֆիլմը, ուրիշ բան չունենք: Գիտե՞ք, մի քանի օր հետո խոստացել են ցույց տալ «Տղամարդիկ» ֆիլմը, որը չի խախտում քաղաքային կինո հասկացության ճիշտ մակարդակը, դրա համար արձանն էլ դրեցին: Ինձ համար այդ ֆիմը շատ թանկ է ոչ թե նրա համար, որ ես ներկա եմ այնտեղ, այլ որ Քյոսը կարողացավ հայկական բնավորությունը արվեստով, ճիշտ խաղարկել:

– Շնորհակալություն անկեղծության համար. ծանր խոսք ասացիք, անշուշտ, բայց ես էլ եմ այդպես կարծում, որ սովետի անսահման ռեսուրսներով կարելի էր, անշուշտ, ավելի լուրջ գործեր ստեղծել, բայց մենք մեր տաղանդավոր դերասան Սոս Սարգսյանից գերադասեցինք Նահապետ ստանալ՝ անվերջ գցելով ցեղասպանվածի որոգայթները, իսկ Խորեն Աբրահամյանի պես հզոր դերասանին էլ ժամանակ առ ժամանակ երկրից քշելով՝ անապատացրինք նրա իրական կինոտարածությունը: Ես գիտեմ, թե «Տղամարդիկ» ֆիլմի գլխին ինչ օյիններ են դրել, բայց Էդմոն Քյոսայանն այն ռեժիսորն էր, ով գիտեր ինչ սիստեմի հետ գործ ունի և այնպիսի պահեստային դուբլեր էր նկարել, որ կարող էր ամբողջը կրկին վերամոնտաժելով ֆիլմի մեջքն, այնուամենայնիվ, պահել:

– Ինքը շատ սկզբունքորեն էր մոտենում գործին, ես նրան շատ եմ հարգում: Խիստ պրոֆեսիոնալ էր աշխատում. ասենք, նկարահանումն սկսվելու է ժամը 9-ին, ինքը ժամը 7-ից օպերատորի հետ ամբողջ տարածքը ման էր գալիս, նայում էին, մանրամասն քննարկում էին տեսարանը: Դա չեմ կարող մոռանալ՝ ֆիլմը հանձնելու պահին էր, եկավ հանձնաժողովը, նստեցին, ցույց տվեցինք, ասացին՝ վատ չի, բայց 35-40 նկատողություն կա ու ասացին բոլորը, վերջում էլ, թե «Ե՞րբ կարող ենք հաջորդ դիտումը կազմակերպել», հարցրին, իրենք էլ պատասխանեցին, թե՝ վաղը: Պատկերացնումե՞ք՝ մոտ 40 ուղղում ու վաղն նեթ:

– Դե, 40 ուղղումն արդեն այլ ֆիլմ է, բայց հիշեցի, որ, ասենք, մեր հրաշալի ֆիլմերից մեկը՝ «Շոր ու Շորշորը», 13 օրում է ստեղծվել:

– Իմիջիայլոց, «Տղամարդիկ» ֆիլմի հաջորդ դիտումին, իսկապես, այլ ֆիլմ նայեցինք, և ընդամենը մեկ օրում նա կարողացել էր լրիվ նոր ֆիլմ ստեղծել: Բայց սրան էլ ասին՝ 10-15 նկատողություն, և այստեղ էր, որ Քյոսն ասաց, որ ֆինալին հանկարծ ձեռք չտան, ինքը դա չի փոխի ոչ մի դեպքում:

– Երբ Կուստուրիցան Հայաստանում էր, ես նրան ուղիղ հարցրի, թե աղքատ երկրները կարո՞ղ են կինո ունենալ, լուրջ կինոարտադրություն ծավալել: Կուստուրիցան ասաց՝ «Ո՛չ, ավելի լավ կլինի դուք սևեռվեք վավերագրական կինոյի վրա, որովհետև մեծ կինոն փող է ուզում, համակարգեր, ինդուստրիալ ցանցեր և այլն»... Սա ինձ համար կրկնակի ցավոտ թեմա է, չշարունակեմ: Բա այս դեպքում հայ կինոն գնա մեռնի՞, Դուք ինչպե՞ս եք տեսնում նրա ապագան:

– Ցավոք սրտի, միակ ճանապարհը, եթե, իհարկե, այս գլոբալիզացիա հասկացությունը հաղթի, այն է, որ մենք դառնանք ընդհանուր կինոշուկայի անդամ:

– Այսինքն, համատեղ ֆիլմեր նկարե՞նք այդ շուկայի այլ խաղացողների հետ:

– Այո՛, որովհետև այստեղ առաջին հարցը ոչ թե արտադրությունն է, այլ՝ շուկան: Շուկան է թելադրում օրենքները: Շուկայում իրացվելու համար պետք է շուկային հարմար ֆիլմ նկարահանես, այսինքն՝ այնպիսի ֆիլմ, որ սպառվի, շուկային հետաքրքրի: Լավ, ինչքա՞ն կարող ենք մենք Եղեռնի մասին ֆիլմ նկարել և հույս ունենալ, որ դա կհետաքրքրի մարդկանց: Իհարկե, չի հետաքրքրի:

– Հրանտ Մաթևոսյանին ասում էին՝ գրի Ցեղասպանության մասին, չէր գրում, մի տող անգամ չգրեց, չխոսեց այդ մասին: Կամ էլ խոսեց այլ ֆորմաների մեջ՝ առանց անուն տալու. զարմանալի մի զուգադիպությամբ էլ Չարենցն, օրինակ, իր «Դանթեականում» անգամ թուրք բառը չի օգտագործել՝ այդքան ջահել անցնելով Ցեղասպանության միջով: Մեծերն արժեքներ են ստեղծում ժամանակի մեջ, նրանք հենց ժամանակն են ստեղծում, թե չէ անգամ ես կարող եմ զբաղվել ժամանակի վավերագրմամբ:

– Ես խաղացել եմ Հրանտ Մաթևոսյանի փոքրիկ պատմվածքներից մեկում՝ Ծմակուտի մասին ֆիլմում. այնտեղ իմ կերպարն անընդհատ կրկնում էր՝ «Կաթում ա, կաթում ա»... Երկար տեքստ չկար ասելու, հենց դրանով էր ինքը խփում՝ «Կաթում ա, կաթում ա...»... Այս

30

29➲

խեղճ մարդը ոչ մի բան էլ չի կարողանում անել, միայն հաստատում է, որ կաթում ա: Բայց դրա մեջ այնքան խորունկ բան կա՝ այ մարդ, էլի նույն է, էլի, մեր գլխին հա կաթում ա, էլի մենք, ներողություն, բայց մի քաք չենք կարողանում ուտենք, միայն խոստովանում ենք, որ կաթում ա:

– Այ դա կինո է, և ինչո՞ւ ոչ՝ հենց Ցեղասպանության մասին, իսկ Ցեղասպանությունը վաղուց կինո չէ, խաղարկվող, տանող գաղափար չէ. ափսոս, սովետի ահռելի ռեսուրսներ, որ մենք ծախսեցինք մեր այս քաղաքական նպատակի վրա, այնինչ, եթե հզոր գեղարվեստական արժեք ես ստեղծում, մարդիկ ուզում են ճանաչել քեզ էլ, քո պատմությունն էլ: Այդպես ավելի ընկալելի ես դառնում աշխարհին, քան քո զոհի բարդույթներով, տուժածի խիղճով:

– Իհարկե, այդպես է. արվեստն առարկայի, երևույթի պատկերումը չէ, այլ պատկերացումները դրա մասին: Հրանտ Մաթևոսյանից մեջբերումները, որ երբեմն անում եմ ես, փիլիսոփայական են. գյուղն այստեղ արվեստի տարածությունն է, որտեղից սնվում է այդ փիլիսոփայությունը: Նրա գործերը բնավ էլ գյուղի պատկերում չեն, իհարկե:

– Իրենից լավ ոչ ոք չի ձևակերպի. ասում է՝ «Ծմակուտը ես եմ»: Մաեստրո ջան, քաղաքային ֆոլկլորն ասում է, որ գիրք եք գրում, ճի՞շտ է:

– Գիրքն արդեն գրված է: Տարիներ շարունակ զգացել եմ, որ երբ իմ խոսքը գրի են առնում, մի այլանդակ բան է ստացվում՝ չոր, անհասկանալի մի բան: Դրանից ծնվեց այս գրքի գաղափարը: Ինչ ես պատմում եմ՝ ուրիշ է, իսկ ինչ գրում են՝ բոլորովին ուրիշ, դրա համար որոշեցի գրքում ունենալ աուդիո տարբերակը՝ DVD-ով, որտեղ ես պարզապես զրուցում եմ տարբեր հարցերի մասին:

– Մեզանում, ցավոք, չկա կենսագրի ինստիտուտը. ո՞վ պիտի ամբողջացներ Ձեր ողջ ժառանգությունը, դրա համար էլ Դուք եք լծվել այդ գործին: Բայց ո՞նց եք արել հարցազրույցները, Դուք Ձեզ հարց եք տվել, Դուք էլ պատասխանե՞լ:

– Այո՛, և բավականին էլ սուր հարցեր եմ ինձ տվել:

– Մաեստրո, գիտե՞ք ինչ հիշեցի. մի օր լրագրող ընկերուհիս ասաց, այսօր նյութ չունեմ, ոչ էլ ժամանակ, խնդրում եմ ինքդ քեզ հետ հարցազրույց արա, տուր հանձնեմ: Ես էլ կարծեցի, թե դա մի հեշտ բան է ու համաձայնեցի: Հիմա մի քանի ժամ անցել է, ես լռվել եմ մի տեղ ու չեմ կարողանում դուրս գալ, ինքս ինձ այնպես նեղն եմ գցել, դեմ տվել պատին, որ հնարավոր չէ իմ իսկ հարցին մի պատասխան գտնել: Ու ստիպված եղա այդ հարցը ոչնչացնել, որ սևերես չլինեմ: Հիմա Ձեր մոնո հարցազրույցը հա՞րթ էր ընթանում, թե՞ խմի պես դրամատիկ:

– Ես այնքան դժգոհ էի իմ խոսքի սղագրումներից, որ պատրաստ էի ամեն արգելք էլ հաղթահարել: Այնտեղ, օրինակ, հարցնում եմ, թե ինչո՞ւ այս կամ այն մրցանակին ինձ չարժանացրին և անկեղծորեն էլ պատասխանում դրան: Փափազյանի մասին էլ կա: Ավելի լավ է մարդիկ միացնեն, լսեն, թե ինչ եմ պատմում ես Փափազյանի մասին:

– Փափազյանն, իհարկե, մեկ առանձին քաղաքակրթություն է, բայց, ահա, դարձյալ, մեր հողից չի ծագել, սերել է ֆրանսիական, իտալական թատերական դպրոցից: Նա հայրենիք եկավ՝ հետը բերելով այդ ահռելի մեծ կուլտուրան: Բայց ինչո՞ւ է այնպես ստացվում, որ տեղում մենք միշտ ավելի տկար ենք:

– Չստացվի, որ ես ինքս իմ մասին եմ խոսում և ինձ եմ գովում, բայց բանն այն է, որ հենց սկզբից, երբ սկսվեց իմ արվեստի ճանապարհը, մտածում էի՝ «Որտեղի՞ց եկավ այս կուլտուրան», որովհետև իմ շարժուձևը, ոճը «հայկական» չէր ու այսօր էլ, կարծես, «հայկական» չեն: Սրա համար ես դրսի մոտավորապես 100 ֆիլմում նկարվել եմ. երևի Արմեն Ջիգարխանյանից հետո մեր հայ դերասաններից ամենաշատ նկարվածն եմ:

– Ջիգարխանյանն իր տիպիկ կովկասցու արտաքինով պահանջված էր սովետի կինո-տարածության մեջ: Իհարկե, նրա դերասանական տաղանդն էլ պետք չէ անտեսել, ինչն ինքը հաստատեց իր վարպետությամբ: Բայց հենց միայն նրա սերնդի առնվազն 10-ը Ջիգարխանյան մնաց հայ կինոյի հույսին և դրսի կինոհրապարակ չհասավ: Սակայն Դուք որպես կովկասցի չեք իրացվել դրսում, ա՛յ, սա է, կարծում եմ, Ձեր ֆենոմենը, իսկ դա արդեն մրցակցային ավելի դաժան ու բարդ կռիվ է:

– Այո՛, այստեղ զարմանալ պետք է. նայեք, ես խաղում եմ ֆրանսիացի և թվում եմ ֆրանսիացի, խաղում եմ իտալացի՝ ես հրաշալի իտալացի եմ, այսինքն՝ ես, հաստատ, տեղական գույն չեմ: Ես կարող եմ ֆրանսիացու համար ընկալվել իտալացի, միևնույն ժամանակ ուրիշ երկրից եկած մարդ, ով իր հետ բերում է ուրիշ կուլտուրա, ուրիշ գույներ:

– Ամենուր մի գիծ կա Ձեր կերպարում՝ խորամանկ մարդը: Ձեր կարծիքով, ինչո՞ւ են ռեժիսորները հենց Ձեր մեջ նրան գտնում: Բայց Դուք խորամանկ մարդ չեք, կարծես, միևնույն ժամանակ Ստանիսլավսկին մեզ հուշում է, որ «Մարդն ինչ էլ անի, չի կարող հեռանալ իրենից»՝ դերասանին հուշելով խաղով չընկնել և չկորցնել ինքն իրեն:

– Փիլիսոփայորեն ասած՝ «Человека судят не по его поступкам, а по его отношению к своим поступкам»: Մարդն անգամ կարող է սպանել մեկին, բայց ինչո՞ւ է սպանել, կարող է ինքը արդարացում ունի, և այդ արդարացումը միշտ ավելի կարևոր է, քան արարքը: Իմ կերպարները շատ մարդկային են, որոնց նշանները կարող են նաև բացասական լինել: Այսինքն ինքը կարող է շատ լավ մարդ լինել, բայց արարքներով ահավոր դեմք:

– Այսօր հատկապես սերիալային դերասանների շրջանում շատ քաղքենական մոտեցում կա. շատերը խորշում են, այսպես կոչված, բացասական դերերից, որովհետև ուզում են ժողովուրդն իրենց նույնացնի իրենց խաղացած բարի, կույս կերպարների հետ: Արդեն անհասկանալի է՝ սրանք ուզում են դերասա՞ն լինել, թե՞, ասենք, ժողովրդի ձայնով դեպուտատ կարգվեն: Բայց վերադառնալով նորից Փափազյանին՝ ինքը ժամանակին օրհորդ է խաղացել. ահա, թե ի՞նչ է թատրոնը և ո՞ւր ենք հասցրել նրան մենք:

– Ինձ համար մինչև հիմա զարմանալի է: Հիմա անուններ չտամ, բայց ժամանակին, երբ բեմադրվում էր «Մուսա լեռան 40 օրը», այնտեղ մի թուրքի կերպար կար. երբ մի դերասանի առաջարկեցի այդ դերը, նա նեղացավ, թե՝ «Ինձ առաջարկում եք խաղալ թուրքի կերպա՞ր»: Սա արտառոց էր ինձ համար, որովհետև եթե դու կարևորում ես թուրքի կերպարը, պետք է այնպես խաղաս, որ դա արժեք ունենա, այսինքն այն, ինչ ուզում ես, դնես մեջը: «Ռոքսալանա» ֆիլմում ես խաղացել եմ գլխավոր վեզիր Իբրահիմ փաշա, ընդ որում, ռեժիսորն ինձ լրիվ այլ դերում էր պատկերացրել: Բայց երբ կարդացի սցենարը, աչքիս ընկավ մի փոքր կերպար և նրան ասացի. «Ինձ թվում ա ես ավելի լավ գործ ունեմ այնտեղ անելու, Իբրահիմի դերում»: Մեկ էլ ռեժիսորը, թե՝ «Գիտե՞ս, Ռաֆայել, երբ քեզ տվեցի այն դերը, մի քանի միտում ունեի: Նախ, ֆիլմում ծայրից ծայր դու պետք է լինես, երկրորդը՝ պետք է լինես ամենավարձատրվող դերասանը», ասացի՝ «Ինձ հիմա չեն հետաքրքրում այդ հարցերը, ես պետք է խաղամ այս կերպարը»:

– Դե, լավ արտիստն էլ մի ուրիշ փորձանք է ռեժիսորի գլխին. տաղանդավոր դերասանը սցենարը միշտ խառնում է իրար: Ասում են՝ Փափազյանը մի քանի էջ տեքստը ջնջում էր ու տեղը մի ժեստ, մի հայացք դնում: Բայց Դուք էլ ռեժիսոր եք և լավ գիտեք, թե ինչ է նստում այդ ամենը կուլ տալը, մանավանդ, որ այդ ընթացքում արտիստը գաղափարական մաչո է դառնում ռեժիսորի գլխին:

– Ամբողջը ես այդպես եմ կառուցել, բոլոր ֆիլմերում, որտեղ ես կամ: Միշտ ես այդ խորամանկությանն եմ դիմում: Ինձ համար կարևոր չէ, որ տակը գրված լինի՝ սա Ռաֆայել Քոթանջյանի մտածածն է, ինձ համար կարևոր է, որ Ռաֆայել Քոթանջյանի արածը լինի պրոֆեսիոնալ: Ես երբեք չեմ ասում, որ դա իմ գաղափարն է, պարզապես ես արտոնությունը դիվանագիտորեն եմ վերցնում, այսինքն՝ ռեժիսոր, ես ձեր գաղափարը հասկացա, և ինքը մտածում է, որ ինքն, իրոք, ասել է դա, և ես ճիշտ եմ ընկալել:

– Այդ տեխնոլոգիան միշտ հաղթանակե՞լ է, չե՞ք ունեցել պարտված բանակցություններ:

– Չի եղել պարտություն, որովհետև ընթացքում մոռանում ես գաղափարն ով տվեց, բայց ռեժիսորը համոզված է, որ դա հենց իր տված գաղափարն է:

– Գիտեք, ահա այսքան ժամանակ է զրուցում ենք, բայց գլխումս մի մեծ պատերազմ է՝ ասե՞լ, թե՞ չասել այն, ինչն ինձ շատ անհանգստացրեց: Որպես լրագրող միգուցե աննորմալ է այս մասին բարձրաձայնելը, բայց որպես մարդ, կին չեմ կարող չհարցնել. շատ նիհարել եք, դալկացած տեսք ունեք, ի՞նչ է պատահել Ձեզ, չլինի՞ վատառողջ եք, կամ մի մեծ դարդ կա, երևի, կներեք...

– Հա... Իրար ետևից գնացին իմ խաղընկերները: Գնաց նաև իմ ամենամոտ ընկերը, որի հետ մենք 50 տարի ընկերություն ենք արել: Նա Կոնսերվատորիայի պրոֆեսորներից էր, որի սաները միջազգային մրցույթներից վերադառնում էին միշտ հաղթանակած հիմնականում գրավելով առաջին տեղը:

– Ո՞վ:

– Ռաֆայել Հակոբյանցը:

– Հա, ցավակցությունս...

– Մենք տարեկիցներ էինք: Ինձ համար շատ ծանր էր: Ես կարող էի գնալ նրա ետևից, դա շատ հավանական էր, որովհետև... Ոտքերս ուռեցին, շնչառությունս կտրվեց: Բժշկին էլ ասացի, որ 50 տարի յոգայով եմ զբաղվել և ինձ համար ոչ մի հիվանդություն երբեք պրոբլեմ չի եղել, ես մինչև 60-ը դեղորայք չեմ օգտագործել: Բայց սարսափելի վիճակում էի, այդպիսի բան ինձ հետ չէր եղել:

– Մաեստրո, բա Հալե՞պը. Սոս Սարգսյանի հայտնի մենախոսությունը հիշեցի՝ Հալե՜պ-Հալե՜պ...

– Երբ մեր ինքնաթիռն ընկավ Հալեպում, իմ վերևը բացվեց, ես դուրս եկա թևի վրա ու միանգամից 3-4 երեխաների դուրս հանեցի: Հետո ընկերս թռավ ներքև՝ մի 3-4 մետրից, ես երեխաներին բաց էի թողնում, ինքը ներքևից բռնում էր: Հետո երբ հերթական անգամ շրջվեցի երեխաների կողմ, ի՞նչ տեսնեմ՝ մեկն իր ճամպրուկի պատճառով մուտքը խցանել է, ու անցելու տեղ չկա: Ես քիչ եմ հայհոյում, բայց այդ ժամանակ հայհոյանքների տարափ եկավ. երեխեքը ինքնաթիռում, սա իր ճամպրուկն է փրկում: Քաշեցի, մի կերպ

պռկեցի, 2-3 երեխա դուրս եկավ, բայց այդ ժամանակ կապիչները պոկվեցին, ու ես պտտվելով ընկա մի սուր քարի վրա ու կրունկս փշրվեց: Հետո ասացին, որ կրունկս 40 կտորի է բաժանվել, և ինձ անմիջապես տարան հիվանդանոց, թե «21 օր պիտի պառկես ոտքդ վերև»:

– Իսկ ինքնաթիռում՝ մահվան սարսափն աչքի առաջ, ի՞նչ էիք մտածում, ինչի՞ համար էիք ափսոսում:

– Մենակ մտածում էի՝ «Կխաղա՞մ էլի, թե՞ ոչ»:

– Այսինքն, վստահ էիք, որ ողջ ու առողջ եք մնալու և մնում էր խաղա՞լը:

– Վստահ էի, որ ողջ եմ մնալու: Անգամ երբ այդ արար բժիշկը սարսափեց, թե ոնց եմ պատրաստվում հաջորդ օրն իսկ այդ իմ փշրված ոտքով խաղալ, ես ասացի՝ «Դուք հանգիստ եղեք, մանավանդ որ ես այլ տարբերակ չունեմ»: Ասում էր՝ «Էդպիսի բան չի կարող լինել, դու ամբողջ կյանքում կկաղաս», բայց ես խաղացի իմ «Սերն ու ծիծաղը» հենակով, և հանդիսատեսը միայն հաջորդ օրը գլխի ընկավ, թե ինչն ինչոց է:

– Ձեզ ամենաշատն ի՞նչն է ցավեցնում ու տխրեցնում:

– Շատ բաներ կան, որ չեմ հասցնում անել: Ունեմ իմ կուրսը և փորձում եմ այդ կուրսին տանել իմ ուղղությամբ: Ինձնից հետո իմ դերասանական գիծը կարող է անհետանալ, դրա համար եմ փորձում իմ աշխարհն իրենց ներկայացնեմ, որովհետև ափսոսում եմ, որ դա էլ պետք է գնա ինձ հետ: Ես դա, ցավոք սրտի, հասկանում եմ: Ամենագլխավորը՝ գոնե մի կուրս թողնել. միայն թե 21 հոգուց գոնե 7-8-ը կարողանա պահել մտածելակերպը, մոտեցումները. հույս ունեմ, որ այդպես էլ կլինի... Մտածում եմ՝ ինձ մնացել է առնվազն 12 տարվա կյանք, ու դա բժիշկները չեն ասել: Ես մի քիչ էլ աստղագուշակին եմ հավատում, ըստ որի, ես հեռանալու եմ բնականաբար, տեղափոխելով հոգիս մի այլ մարմնի մեջ:

– Մաեստրո, բայց Դուք ահագին իմաստուն եք աստվածային գործերի քննությամբ տարվելու համար. ախր, դա, կարծես, Նրա որոշելիքն է, Ինքն էլ կասի՝ ե՞րբ:

– Ինքն արդեն ինձ ասել է:

– Լռում եմ...վերջ:

Զրուցեց Վարդուհի ՍԻՄՈՆՅԱՆԸ

Արամայիս Սահակյանը Միեր Մկրտչյանի մասին

Հարցրեք որևէ մեկին՝ ո՞վ է Միեր Սկրտչյանը, կպատասխանի. «Ֆրունզի՞կը ... Ո՞վ չգիտե Ֆրունզիկ Մկտրչյանին»: Ստացվում է, որ Միեր գրում ենք, Ֆրունզիկ կարդում: «Փշոտ» Միերին հանդիպելու համար Ոգնին մեկնեց Ծաղկաձոր՝ գրողների ստեղծագործական տուն, և ծաղիկների մեջ գրի առավ Միեր Սկրտչյանի «փշոտ» մտքերը:

– Ո՞վ է Պաղտասար աղբարը:

– Ես եմ, ո՞վ է, – պատասխանեց Միեր Մկրտչյանը:

– Ինչպե՞ս թե Դուք եք, – զարմացավ Ոգնին, Պաղտասարը ծիծաղելի և դյուրահավատ մարդ է, որին խաբում են և բամբասում: Մի՞թե Ձեզ էլ են խաբել ու բամբասել:

– Շատ: Ընդհանրապես, վատ լուրը հաճույքով են լսում, պատմում և հավատում: Մեր թատրոնի հետ հյուրախաղերի էի արտասահմանում, իսկ Հայաստանում տարածել էին, անգամ «ականատեսներ» էին հայտնվել, թե այդ ընթացքում ավտոմեքենայից տակ մարդ եմ գցել Հայաստանում: Բանը հասավ այնտեղ, որ երբ վերադարձա արտասահմանից, նույնիսկ ինձ հետ եղած դերասան ընկերներս հարցնում էին. «Ճի՞շտ է»: «Բայց չէ՞ որ երկու ամիս միասին ենք եղել», – զարմանում էի ես: «Ի՞նչ կա որ, մարդիկ պատմում են...»: Ստացվում է, որ մեծ մասը լսածին է հավատում, ոչ թե տեսածին:

– Ընդհանրապես, Դուք ծեզ համե՞ստ եք համարում:

– Ասելով ասում եմ փոքրոգիներին: Ես իմ արժեքը գիտեմ: Ճանաչում եմ ինձ: Կարևորն այն է, որ մարդն ինքն իրեն ճանաչի, մանավանդ արվեստում: Սիրում եմ համեստ մարդկանց, բայց չեմ սիրում համեստ կարողության տեր դերասաններին: Կա՛մ լավ, կա՛մ բոլորովին, ահա իմ նշանաբանը:

– Ձեզ ամենուր դեմքով ճանաչում են: Ինչպե՞ս եք զգում այդ ժամանակ:

– Իմ մասնագիտությունն այնպիսին է, որ ինձ ճանաչում են: Սովորական է դարձել:

– Ձեզ երբևէ նայո՞ւմ եք հայելու մեջ:

– Շատ: Բայց ինձ համար ամենագեղեցիկ մարդը նա է, ով գեղեցիկ բովանդակություն ունի:

– Ուզում եք ասել, որ Դուք գեղեցիկ եք: Պարզ է: Իսկ... կենդանիներ սիրո՞ւմ եք:

– Երբ նայում եմ կենդանիներին, ամաչում եմ, որ... երկու ոտքով եմ քայլում: Շատ եմ սիրում կենդանիներին: Իրենց նմանների դեմ գոնե զրպարտագիր չեն ուղարկում: Միակ կենդանին, որ չեմ սիրում, կենգուրուն է: Ասում են՝ երբ վագրը հարձակվում է, կենգուրուն լքում է ձագին, որպեսզի ինքը փրկվի...

– Իսկ կարելի՞ է ատել մի դերասանի, բայց նրա հետ սեր խաղալ բեմում:

– Եթե տաղանդավոր դերասան է, բեմում մոռանում եմ ատելությունս և նույնիսկ սիրահարվում:

– Ինչպե՞ս եք զգում ներկայացումից առաջ և հետո:

– Ներկայացումից առաջ հուզվում եմ, բարկանում, վիրավորվում, առանձնանում, իսկ ներկայացումից հետո մեքենայով երկար շրջում եմ, նույնիսկ ուշացած անցորդներին տուն տանում...

– Եղե՞լ է, որ դահլիճում զգաք որևէ մեկի սառը հայացքը:

– Ամեն անգամ մի հոգի լինում է: Ինձ միշտ թվում է՝ նա կամ շատ խելոք է, կամ շատ հիմար: Մեծ մասամբ վերջինն է լինում:

– Իսկ եղե՞լ է՝ բեմում մոռանաք, որ բեմում եք:

– Ամեն ներկայացման մեջ մի քանի ուժեղ տեսարաններ կան, երբ ես լրիվ մոռանում եմ, որ ներկայացում է, որ ես դերասան եմ:

– Ինչպե՞ս եք քնում գիշերները:

– Վատ: Ընդհանրապես քիչ եմ քնում, այն էլ՝ ինքնաթիռներում և... գրիմի ժամանակ:

– Ե՞րբ իմացաք, որ Ֆրունզե անունը... ազգանուն է:

– Հրաչյա Ներսիսյանն ասաց: Առաջին անգամ տեսա թատրոնի բակում: «Ի՞նչ է անունդ», – հարցրեց: Պատասխանեցի Ֆրունզե: Ասաց. «Դա, բիվլայետ»: Հետո կրկին դիմեց ինձ. «Աֆիշը կարդա, տես՝ հոս ի՞նչ պիտի խաղան այսօր»: Նայեցի, նայեցի, մի կերպ կարդացի, հուզված պատասխանեցի «Օթելլոն» է: «Ե՞ս կխաղամ, թե՞ անունը», – ասաց: Ասի՝ դու՛ կխաղաս, Վարպետ: Ասաց. «Դա, բիվլայետ»: Գնաց տասը քայլ, շուռ եկավ. «Լսիր, դու, Կատովսկի»: Ես այդտեղից զգացի, որ իմ անունը ազգանուն է:

– Վարդան Աճեմյանի կարծիքն ինչպիսի՞ն էր Ձեր մասին:

– Նա՛ ինձ Երևան հրավիրեց: Աճեմյանն ասում էր՝ երբ Ֆրունզիկին դերը տալիս ես, առաջին հերթին կատվի նման նայում է, որ բերանը չկառի: Հետո սկսում է երկար տնտղել: Միանգամից չի ուտում: Սկսում է կռիվները հեղինակի հետ, հետո կռվում է դերի հետ, դերից հետո կռվում ինքն իր հետ: Կռվում է այնքան, որ հեղինակին էլ սիրի, մյուսին էլ սիրի, իրեն էլ սիրեն...

– Այնուհանդերձ՝ Ձեր առաջին ուսուցիչն ո՞վ է:

– Մայրս՝ Սանամը: Անցյալ օրը բացեցի մորս աշխատանքային գրքույկը: «Սանամ» էր գրում ստորագրության փոխարեն, «մ» տառն էլ ծռվա ծ-հոգնա ծ: Գրելիս հոգնել էր մինչև մ-ին հասնելը: Էնտեղ գրված է կրթությունը՝ տարրակա՛ն, միջնակարգ, թե՝ բարձրագույն: Գծված էր «տարրական» տակ: Մի բան, որը պակաս է բոլոր բարձրագույն և միջնակարգ ավարտածներիս մոտ: Մայրս ուներ տարրական կուլտուրա, որ չունենք մենք այսօր:

– Երևում է՝ շատ եք նեղացած մարդկանցից:

– Ո՛չ: Ես փնտրում եմ մարդու մեջ բարին, լավը: Երբ մտնում եմ թատրոն, մեկը իմ բարևին կոպիտ է պատասխանում, անմիջապես մտածում եմ. կա-չկա տաքսին է շատ փող վերցրել, կամ տանը վեճ է եղել: Ես չեմ նեղանում մարդուց, ես ուզում եմ թափանցել նրա սրտի արահետները...

– Եթե ոսկե ձուկ բռնեք, և նա կատարի Ձեր ցանկությունները, ի՞նչ կխնդրեք:

– Որ վերացնի բամբասանքը, անտարբերությունը, նախանձը:

– Մի՞թե իսկապես այդքան դժգոհ եք...

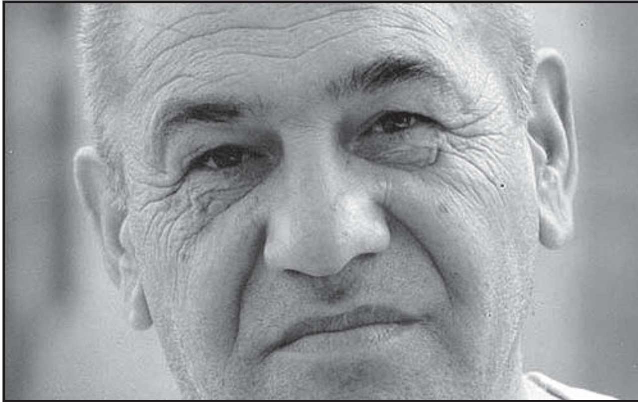
– Ուրիշ քաղաքներում արվեստասերները մոտենում, խելացի հարցեր են տալիս, ինքնագիր են խնդրում, իսկ մեզ մոտ գոռում են. «Ֆրո՛նզ» կամ «Ֆրունզիկ ջան, գնանք խմենք», և կամ «Արտասահմանից ի՞նչ ես բերել...»:

– Ուրիշ ի՞նչ խնդիր է Ձեզ հուզում:

– Ամեն մարդ իր տեղում լինի:

– Մենք էլ ցանկանում ենք, որ Դուք էլ Ձե՛ր տեղում լինեք՝ մայր թատրոնում...

«Այն աշխարհները, որոնք Մակեդոնացին կամ Բոնապարտը իրով ու սրով չեն գրավել, ես գրչով եմ գրավում»

ԼԵՎՈՆ ՋԱՎԱԽՅԱՆԻ «Վերնիսաժ» գիրքը ընթերցողին է հասնելու լրամշակված տարբերակով: Նոր գրքում տեղ է գտնելու ևս հինգ պատմվածք: Մեր զրույցի թեման «Վերնիսաժն» է: Հարցերը քաղված են գրքում տեղ գտած վիպակից, պատմվածքներից, հրապարակախոսական հոդվածներից:

«ԵՍ ՏԻՐԱՎՈՐ ԵՄ ՈՒ ԶՈՐԱՎՈՐ»

– «Հիմա եկել է կաթիլները հավաքելու ժամանակը, որպեսզի մի բաժակ ջրի պես չխմեմ կյանքս»: Թվում է՝ գտել եք երջանկության, կյանքը վայելելու գաղտնիքը, մեկ այլ գործում կարդում ենք. «Բայց ես ո՞նց կարող եմ երջանիկ լինել, եթե շուրջս դժգոհություն է ու թշվառություն: Ես ոսկու շուկայում արծաթ եմ վաճառում, որտեղ շուրջս բոլորն են ոսկի վաճառում: Այստեղ թշվառությունը ոսկեղենիկ է»:

– Երջանկությունը կյանքն է, կյանքն ապրելը վայելք է, կյանքը մանրամասն ապրելն առավել քան վայելք է: Իսկ ավելի երջանիկ լինելու համար հարկավոր է, որ քո շրջապատն էլ երջանիկ լինի, որ քո խմած ջրի մեջ մի պտղունց աղ կամ դառը դարչին չլցվի, որ հարամ չարվի մի կում ջուրը, որ մարդը խմում է: Մեր ղեկավարները նպատակադրված ալան-թալան են անում, ինչն արտահայտվում է կարմիր գծերով, արագաչափերով, կուտակային ֆոնդերով, շարունակվող սեփականաշնորհումներով: Դու մղկտալով 10 հազար դրամ ես կորցնում Վերնիսաժում, մեկ էլ իմանում ես, որ 47 միլիոն դոլարով հանք են վաճառել: Հանքը վաճառեցին, այսինքն, քո պետականության ոտքի տակի հողը վաճառեցին: Էս պետությունը մերն է, բայց պարզվում է, որ ուրիշինն է, ինչ-որ մեկի գրպանինն է: Այսպես որ զնա, գրպանաչափ հայրենիք ենք ունենալու:

– «Պոեզիան որբ է ու անտե՞ր»:

– Եթե ես նման բան եմ ասել, երևի նկատի եմ ունեցել, որ գրողն է որբ ու անտեր: Ամոթ է, որ երկիրը գրողին ու գրականությանը տիրություն չի անում: Բայց առավել վատ է, երբ ընթերցողն է անտարբերության մատնում գրողին: Ես իշխանությունների, գրողների միության կողմից զնահատված չեմ, բայց ընթերցողի կողմից ոչ որբ եմ, ոչ էլ անտեր: Երբ մարդիկ գալիս են Վերնիսաժ՝ իմ գրքերը գնելու, ինձ հետ խոսելու, շփվելու, ես տիրավոր եմ ու զորավոր:

– «Ազատագրում» ակնարկում ասում եք. «Ես դուրս եմ գալիս գրողների միությունից և դեպի կյանք եմ գնում»: Ի՞նչը փոխեց այդ «ազատագրումը»:

– Երբ ես գրողների միության անդամ էի, ակնկալիք ունեի, որ իմ գրքերը կտպագրվեն, մրցանակ կստանամ, ալմանախներում կընդգրկվեմ, ծաղկաձորյան հանգստի, վերաբերմունքի ակնկալիք ունեի: Հետո տեսա, որ ակնկալիքներս ի դերն են ելնում, ազատագրվեցի այդ ամեն ինչից: Եթե մի տեղ ես մտնում, առևտրի լեզվով ասած, առքուվաճառք է, պիտի տաս ու ստանաս: Ես գրականություն եմ տալիս, բայց ոչինչ չեմ ստանում, էլ ի՞նչ իմաստ ունի, «կոստյումը (տոմսը) պիտի ինձ զարդարեր»: Ես այդ զարդարանքը տվեցի իրենց ու ազատագրված դուրս եկա այդ շենքից:

– «Գրողներ կան, որ իսկապես չեն մեռնում: Մտնում են իրենց գրքերի մեջ ու ապրում»: Ավելի շատ գրքերում եք ապրում, քան կյանքո՞ւմ, Վերնիսաժո՞ւմ, շփումների մե՞ջ:

– Ես ապրում եմ կյանքում, գրականությունն ինձ համար պարապ ժամանակի խաղալիք է, իմ կյանքի հավելվածը: Ես գրում եմ, որ ինձ լավ զգամ, իսկ իմ հիմնական վայելքը մի կում ջրի մեջ է՝ կյանքի մեջ:

– Պիտի հակադարձեմ Ձեզ, ասում էիք՝ «Ես ապրում եմ պատմվածքից պատմվածք»:

– Ամեն ճիշտ չէ, որ ճշմարտություն է, ճշմարտության հակառակն էլի ճշմարտություն է: Պատմվածքից պատմվածք ես ապրում եմ, որովհետև շատ նվիրում կա այդ գործերի մեջ: Ապրումը պետք է գրելու համար: Ես գրում եմ, երբ գրում եմ, գրում եմ նաև այն ժամանակ, երբ չեմ գրում:

– «Որ խեղճությունը կյանքի հետ մտավ, գրչի հետ էլ դուրս է գալու: Խեղճից ի՞նչ գրող»: Մեր գրողները խե՞ղճ են:

– Խե՞ղճ են: Ես այն գրականության կողմնակիցն եմ, որ Տոլստոյն է գրել: Եթե խեղճ ես, ավելի քան բարի ես, բայց խեղճի բարությունը ուժեղի բարությունը չէ: Եթե մարդ ապրելու փող չունի, հաց ու փող է մուրում, մեծապատիվ մուրացկան է դառնում, նրա գրականությունը պիտի քարդուլյաթավորվի: Բարդույթավորված մարդու գրականությունը ի՞նչ պետք է լինի: Ես Տոլստոյի կողմնակիցն եմ, Գյոթեի, որ իշխան էին, ու նրանց գրականությունն էլ իշխանազուն էր:

– Ձեր գործերում տեղ են գտել նաև գրչընկերների հետ առկա տարաձայնությունները: Չե՞ք կարծում, որ թղթին տալով՝ մի տեսակ հավերժացնում եք այդ ամենը:

– Ես գրել եմ ոչ թե նրա համար, որ այդ մարդկանց կամ այդ տարաձայնությունները հավերժացնեմ կամ ոխս հանեմ ու վրեժ լուծեմ, ես այդ մարդկային հարաբերությունների մեջ գեղարվեստ եմ տեսել: Հենց այդ գեղարվեստական ընկալումը, արվեստն եմ որսացել ու հանձնել թղթին:

– «Ծնողներս կային, հայրս ու մայրս ապրում էին իմ երազում: Միգուցե մենք էլ ապրում ենք Ուրիշի երազում: Միայն թե այդ Ուրիշը չարթնանա»: Դուք ո՞ւմ երազում եք ապրում:

– Այն ժամանակ, երբ գրել էի, ավելի պատրաստ էի պատասխանելու այդ հարցին, հիմա սառել է հրաբուխը, դժվար է անդրադառնալ: Բայց, կարծում եմ, մենք Աստծո երազում ենք ապրում, թեև իմ Աստվածն այն Աստվածը չէ, որ գրքերի մեջ է, այլ այն Աստվածը, որ գրքերից զատ կա՝ և չինացունն է, և արաբինը, և ֆրանսիացունը, և հայինը: Այսինքն, Աստված կա ոչ այնպես, ինչպես գրքերում է, այլ այնպես, ինչպես ինքը կա: Ես նրա երազում եմ ապրում:

– Լրացնեմ. «Ես ինչպես հարկն է Աստծուն չեմ հավատացել և ինչպես հարկն է եկեղեցի չեմ այցելել, բայց, ամեն անգամ եկեղեցի հասնելիս, խաչակնքում էի, ինչ խոսք, ավելի շատ իմ, քան Աստծո գոյության համար»: Այնուամենայնիվ, հասկանալի չէ՝ Լևոն Ջավախյանը հավատո՞ւմ է Աստծուն, թե՞ չի հավատում:

– Լսեք, ես վախկոտ եմ, մարդիկ էլ հիմնականում վախից են հավատում, որ օրը թարս չգնա, կյանքը ճիշտ ընթանա: Այս ամենը պարարտ հող է կրոնի համար, բայց կրոնը ոչ թե Աստծով է ապրում, այլ ավելի շատ իր իշխանությամբ: Ես ընդվզում եմ դրա դեմ ինչ-որ տեղ, բայց նաև վախենում եմ: Որովհետև մարդն այնքան թույլ արարած է այս հսկա տիեզերքում, ո՞վ եմ ես, որ չվախենամ: Իմ գոյության համար դողում եմ ես, այնպես, ինչպես բոլորը: Չկա մարդ, որ այդ ներքին զգացողության առաջ լկտի լինի: Ինչ-որ տեղ վախ կա, այդ վախը հավատ է ծնում, հավատը՝ Աստծուն:

«ԴԱ ԱՅՆ ՊՏՂՈՒՆՑ ԴԱՌՆՈՒԹՅՈՒՆՆ Է, ՈՐ ԽԱՌՆՎՈՒՄ Է ՔՈ ՄԻ ԲԱԺԱԿ ԸՄՊԵԼԻՔ ՋՐԻ ՄԵՋ»

– «Գնացեք Նար-Դոս՝ դագաղագործների փողոց, և հարցրեք՝ ի՞նչ է երջանկությունը, և նրանք ձեզ կասեն, թե ինչքան երջանկություն

33

ՅԶԸ

են տարել»: Կյանքը երջանկություն է: Իսկ ո՞ւր մնաց մահվան, հավերժության թեման, որին այնքան հաճախ են անդրադառնում գրողները:

– Երկիրն իր առանցքի շուրջը պտտվում է, ինչպես որ մենք՝ կյանքի շուրջը: ՈՒզում եմ մարդիկ ոչ թե հենց այնպես ապրեն, այլ զգան ինչ է երջանկությունը, գուցե այդ դեպքում հանցանքներ ու զանցանքներ չլինեն: Ես ի՜նչ չափով փառաբանում եմ կյանքը, նույն չափով ասում եմ՝ ինչքա՜ն հետաքրքիր է, որ կա մահը: Եթե մահը չլինի, լկտիությունն ինչքա՜ն շատ կլինի, ալան-թալանչիները ավելի ոգևորված կլինեն: Զսպող բան կա մահվան մեջ, մահն է, որ գեղեցկացնում է կյանքը: Մահանալիս մարդն ակամա հիշում է՝ ում է վատություն արել, ում հետ է վիճել, ու մեկ հարց է առաջ գալիս՝ ինչի՞, ախր ինչի՞:

– Ձեր «Վերնիսաժ» վիպակում այսպիսի երկխոսություն կա.

«– Խի դու գրելո՞վ ես ապրում:

– Բա որ մեռնեմ, քեզ թվում ա՝ ինչո՞վ եմ ապրելու:

– Հիմա դու ապրելո՞ւ մասին ես մտածում, թե՞ մեռնելու»:

Հիմա Դուք ապրելո՞ւ մասին եք մտածում, թե՞ մեռնելու:

– Ես ամեն օր մտածում եմ մահվան մասին, ընդվզում եմ, բայց չեմ վախենում մահից, դա ավելի է կարևորում կյանքը:

– «Մինչ այդ կարծում էի՝ ապրելու համար ապրելն էլ բավական է; Բայց հիմա պարզվում է, որ ապրելու համար փող է պետք»: Այս բանաձևին համակերպվե՞լ եք:

– Յուրաքանչյուր մարդ իր կյանքի նշաձողն ինքն է դնում: Անփող կյանքը, այնուամենայնիվ, այն կյանքը չէ, որ մարդն ապրի: Դա այն պտղունց դառնությունն է, որ խառնվում է քո մի բաժակ ըմպելիք ջրի մեջ: Ավելի լավ է, որ չափավոր ապրես, հղփացած չապրես, բայց հնարավորինս կարողանաս հասնել նրան, ինչին կոչված ես: Ես նախարար չեմ, պաշտոնյա չեմ, հացն ու ջուրը վաստակում եմ առօրյա առևտրով, ինչպես Մնձուրին հաց էր վաճառում, կամ ուրիշ գրող հաշվապահությամբ է զբաղվում: Բայց այն պալատները, այն աշխարհները, որոնք Մակեդոնացին կամ Բոնապարտը հրով ու սրով չեն գրավել, ես գրչով գրավում եմ: Եվ ինչ-որ տեղ այս չափավոր կյանքի մեջ ինձ թագավոր եմ զգում:

– «Պղտոր հործանուտն ինձ ափ հանեց Վերնիսաժում: Բայց երկնքի տակ կյանքն ինձ համար միանգամայն հայտնություն էր: Այնտեղ էին քաղցածները, գործազուրկները, զրկվածները, հոգնածները, բռնավորվածները, նեղյալներն ու լքյալները: Փրկությունը յուրաքանչյուրիս մեջ էր: Հայրենիք ու Աստված մեզ իսպառ մոռացել էին: Փող…փող… փող…»: Պարոն Ջավախյան, հետխորհրդային անցումային տարիներից առայսօր մի՞թե ոչինչ չի փոխվել:

– Կյանքն էլ է փոխվում, մենք էլ ենք փոխվում, բայց կան բաներ, որ չեն փոխվում. իշխանություններն ապրում են ալան-թալանի համար, ժողովուրդն էլ՝ իր գոյությունը պահպանելու: Եղբորս հարցրի՝ մեր Ալավերդու ժողովուրդը ո՞նց է ապրում, ու նա մի դաժան խոսք ասաց. «Դե, ո՞նց ասեմ, սովին, աղքատությանը հարմարված ժողովուրդ են»: Չէի ուզի, որ մեր ժողովուրդը հարմարվեր իր թշվառությանը: Կուզեի պայթյուն տեսնել, որ բոլոր տեսակի ձորերն ու հորերը հօդս ցնդեին ու ազատ կյանքը վայելելու հնարավորություն ստեղծվեր: Յուրաքանչյուր գրական գործ, որքան էլ հանճարեղ լինի, ինչ-որ շրջանակի մեջ գոյություն ունի: Կյանքն էլ ինչ-որ տեղ օրենքի զսպվածության շրջանակների մեջ պետք է լինի, հասկանում եմ, բայց մեր շրջանակները շատ են ճնշող, նեղող, խեղճացնող: Ուզում եմ պայթյուն լինի, նոր շրջանակ գծվի, որն ավելի կգեղեցկացնի կյանքը, ոչ թե կճնշի այն: Ինձ միշտ հետաքրքրում է՝ այս ի՞նչ աճպարարություն է, այսքան ճնշումից հետո էս ո՞նց են ապրում, մեկ էլ հետաքրքրում է՝ բա էդ վերևները վախ ու սարսափ չունե՞ն, այդքան թալա՞ն կլինի, որ անում են, չե՞ն մտածում՝ ո՞նց է ժողովուրդն ապրում: Պայթյուն կլինի, չէ՞:

«ԹՇՎԱՌ ՄԱՐԴԸ ՉԻ ԿԱՐՈՂ ԼԻՆԵԼ ԱԶԱՏ ՈՒ ԱՆԿԱԽ»

– «Ազատ խոսքը քարը քարի վրա չթողեց: Փլատակներից նոր Հայաստան ծնվեց՝ ազատ ու անկախ: Նոր երկրում ես միանգամայն հին էի ու անպիտան»: Տպավորություն է, որ ազատ, անկախ Հայաստանի դեմ է մեր կռիվը: Մի՞թե բոլորիս երազած երկիրը ազատ ու անկախ Հայաստանը չէր:

– Հայնեն ասում է՝ Գերմանիա, ո՞վ է քո ճշմարիտ որդին, ու ինքն էլ պատասխանում է՝ նա, ով համարձակ թքում է քո դեմքին: Ազատությունը եկավ, անկախությունը եկավ, բայց դրա հետ նաև թշվառությունը եկավ, իսկ դա կապում է մարդու ձեռքն ու ոտքը: Թշվառ մարդը չի կարող լինել ազատ ու անկախ:

– «Տեսնենք, որ իշխանության գան, էն ժամանակ է՞լ են ասելու, թե ճշմարիտ մտավորականը ընդդիմադիր պիտի լինի»: Դուք ընդդիմադիր չե՞ք:

– Առողջ վտառները միշտ հոսանքին հակառակ են լողում, այդ առումով դու քո լողը տալիս ես: Ուղղակի մտավորականը չպետք է մականունավորների հացից օգտվի կամ գրողների միության գրոշներից: Նա պիտի ապրի իր կյանքով, իր խոսքը ասի, ու թող ոչ ոք էլ իսկական մտավորականին իր տեղը ցույց չտա: Նրա տեղն իր գրվածքների, իր նկարների, երաժշտության ու քանդակների մեջ է:

– Ինչպես նշում եք, Նոբելյան մրցանակներն անգամ շատ դեպքերում շնորհվում են քաղաքական դրդապատճառներով: Ի՞նչ կասեք քաղաքականության ու գրականության կապի մասին:

– Մրցանակը, այո՛, քաղաքականացված է: Տոլստոյը Նոբելյան մրցանակ չստացավ, բայց այնպիսի մարդիկ են ստանում, որ կարդում ես ու զարմանում, թե ինչու ստացան: Ես իմ օրինակով ասեմ՝ լավ գործեր շատ ունեմ, բայց ինչո՞ւ է «Քիրվան» այդքան շահարկվում: Յոթ տարի առաջ եմ գրել, բայց հիմա էլ սրճարաններում վրաս են հարձակվում, թե հայրենադավ գործ ես գրել: Ես դա գրել եմ ոչ թե որ անուն հանեմ, սկանդալ լինի կամ Թումանյանի նման խաղաղություն քարոզեմ, պարզապես ինձ հուզել է այդ թեման, գրականություն եմ տեսել, դրա համար էլ գրել եմ:

– Դուք նշում եք, որ հին հռոմեական արենայում, կրկեսում, թատրոնում, կինոյում, գրքերում կռիվների, վայրագությունների պատճառը հանդիսություններում չէ, այլ հանդիսատեսի մեջ: Դուք խոսում եք մարդկանց վայրագության ծարավի մասին, իսկ ինքներդ ասում եք, որ անգամ երազում մարդ չեք սպանում: Գուցե բարության ու սիրո ծարա՞վ ունեն մարդիկ:

– Այդպես գրելով, ես ինձ չեմ առանձնացնում: Մեր գրողներից մեկին հարցրի՝ ինչո՞ւ է քո գործերում այդքան շատ էքստրիմը, ասաց՝ չեմ պատկերացնում մեկին, որ գոնե երազում մարդ չսպանի: Երևի ճիշտ է ասում, բարբարոսական շրջանից եկած բնազդներն ապրում են մարդու մեջ: Մեր նպատակն ի՞նչ է, որ եթե կան մարդկանց մեջ այդ բնազդները, մոռացվեն, բթացվեն, ուղի բացենք, որ մարդն իր մտավոր, հոգևոր աշխարհով մարդ մնա:

«ԻՄ ՍԵՐՆ ԱՇԽԱՐՀԻ ՉԱՓ Է»

– «Քո հասցեով սերն է եկել»: Գրողները շատ են խոսում սիրո մասին: Դուք՝ հազվադեպ:

– Մի առավոտ կինս ասաց՝ Լևոն, դու չես կարող լավ գրող լինել, ուրիշ գրողները սերեր են ունենում, ապրում են դրանով, այրվում են, ինչքան քեզ գիտեմ, նման սերեր չունես, ո՞նց ես առանց սիրո գրականությունդ յոլա տանում: Ու եզրահանգեց, որ չեմ կարող մեծ գրող լինել, որովհետև մեծ սեր չունեմ: Իսկ ես ասում եմ՝ այն սերը, որ իմ մեջ է, դա ամենամեծն է, ես սիրում եմ կյանքը, և իմ սերն աշխարհի չափ է: Սերն է պտուղ տալիս, ատելությունը, չկամությունը, նախանձն անպտղաբեր են: Ես սիրահարված եմ կյանքին, իհարկե, եղել են մեծ սիրո մեջ փոքրիկ էպիզոդներ, դրանք էլ որոշ առկայծումներով իմ պատմվածքներում երևան են եկել:

– Ճշմարիտ գրականության Ձեր ընկալումը:

– Ժամանակին ես լուսավորության նախարարության տեսուչ էի, գնացել էի Գավառ՝ ստուգումների, որը, ինչպես միշտ, ավարտվեց քեֆ-ուրախությամբ: Մի տարիքով մարդ պարում էր, և դա շրջադարձային էր ինձ համար՝ արվեստի ընկալման առումով: Մինչ այդ կարծում էի՝ պարը ճկուն շարժում է, վարպետություն, բայց այդ մարդն այնպես էր պարում, որ զգացի՝ պարը լոկ երաժշտության ընկալում է: Նույնը՝ գրականությունը: Շատ գրողներ տարվում են աճպարարությամբ, ծեքծեքում են բառաֆոնդով, իրենց ռեբուսագրությամբ, ոճավորումով: Դա երբեք էլ ճշմարիտ ճանապարհը չէ գրականության: Իսկական գրականությունը կյանքի զգացողությունն է, լեզուն լոկ միջոց է ասելիքը տեղ հասցնելու, իսկ շատերը «երթևեկության միջոցը» դարձնում են «լիմուզին», և ընթերցողը ոչ թե ասելիքն է տեսնում, այլ տյունինգ արած «լիմուզինը»: Կարևորը ասելիքդ բանավոր խոսքի վճիտությանն ու պարզությանը հասցնելն է: Բանավոր խոսքում մարդիկ ճիշտ են արտահայտվում, թղթի առաջ կարկամում են: Ես կուզենայի գրողն իր լեզուն բանավոր խոսքի կենդանությանն ու ճշգրտությանը հասցներ:

Զրույցը՝ Արմինե ՍԱՐԳՍՅԱՆԻ

ОЧЕРЕДНОЙ ВКЛАД «ТАШИРА» В РАЗВИТИЕ КАЛУЖСКОЙ ОБЛАСТИ

15 июня в деревне Лучкино Перемышльского района состоялось торжественное открытие нового животноводческого комплекса на территории ООО СП «Калужское». В церемонии приняли участие президент группы компаний «Ташир» Самвел Карапетян и калужский губернатор Анатолий Артамонов. С открытием комплекса в хозяйстве создано 110 рабочих мест, суммарный объем инвестиций в хозяйство равен 750 млн. рублей.

Соглашение о строительстве комплекса было подписано два года назад между группой компаний «Ташир» и Перемышльской районной администрацией. Новый животноводческий комплекс является действующим. В ноябре прошлого года сюда были завезены 1000 голов скота голштинской породы. Общая площадь комплекса составляет 20 гектаров. Проект предполагает создание технологической цепочки по выращиванию кормовых, зерновых культур и животных, а также первичной обработке молока и проведению селекционных работ по улучшению воспроизводства стада. В хозяйстве применяется прогрессивная технология круглогодичного стойлового боксового содержания коров. Подготовка кормов к скармливанию и их раздача осуществляется с помощью миксеров в виде полноценных сбалансированных смесей.

В ходе встречи глава региона Анатолий Артамонов еще раз выразил благодарность президенту группы компаний «Ташир» Самвелу Карапетяну за поддержку развития региона, выразив надежду, что «Ташир» и в будущем будет реализовывать новые бизнес-проекты на Калужской земле.

Выступая на церемонии, Анатолий Артамонов подчеркнул, что построенный на территории СП «Калужское» животноводческий комплекс уже показал свою результативность благо-даря новым прогрессивным технологиям. Он также отметил значимость активного внедрения в аграрную сферу современных инноваций как для повышения эффективности сельхозпроизводства и качества продукции, так и для процветания сельских территорий.

Зара Аджемян, глава департамента маркетинга и корпоративных коммуникаций группы компаний «Ташир»: «Калужская область много лет подряд является одним из наиболее привлекательных регионов для инвесторов и бизнеса в России, в том числе и поэтому группа компаний «Ташир» давно и успешно поддерживает лучшие инициативы по развитию области в различных секторах экономики. Невозможно переоценить важность развития сельскохозяйственного комплекса: реализация инвестиционных проектов позволяет обеспечить выпуск конкурентоспособной продукции, создание новых рабочих мест, повышение заработной платы работников, а также стабильные налоговые поступления в бюджет. В контакте с администрацией мы не первый год работаем над развитием инфраструктуры Калужской области и будем продолжать наше тесное сотрудничество и в дальнейшем».

ИНФОРМАЦИОННАЯ СПРАВКА

ООО «СП «Калужское» образовано в 2004 году на базе ГУП ОПХ «Калужское». В его пользовании находится 2880 га земли, из них 2550 га занято сельскохозяйственными угодьями, площадь пашни – 1932 га. Количество работающих на предприятии – 90 человек.

WWW.TASHIR.RU

«Горцарар»
Издается с июля 1999 г.

Автор проекта и учредитель – Ваграм БЕКЧЯН

Зам. гл. редактора - Роза ГУЛЯН
Գլխ. խմբագրի տեղակալ՝ Ռոզա ՂՈՒԼՅԱՆ

ИЗДАТЕЛЬ
Издательский Дом
«ШАГАНЭ»
Лицензия серия ИД № 02313

Журнал зарегистрирован в Министерстве Российской Федерации по делам печати, телерадиовещания и средств массовых коммуникаций
Регистрационный номер ПИ № 77-5015

Авторские материалы не рецензируются и не возвращаются. Переписку с читателями редакция не ведет. Мнение авторов может не совпадать с мнением редакции.
Материалы со знаком Գ публикуются на правах рекламы.
Редакция не несет ответственности за содержание рекламных объявлений.

ПЕРИОДИЧНОСТЬ ВЫХОДА - ЕЖЕМЕСЯЧНО

Отпечатано
ОАО «Калужская типография стандартов» г. Калуга, ул. Московская 256.
Формат А3, объём 4,0 п.л.
Тираж 1 500 экз. Зак. № 1326.

Территория распространения: Российская Федерация, страны СНГ, зарубежные страны.

В номере использованы материалы
«НОЕВ КОВЧЕГ», «АЗГ», «АРАВОТ», «ГА», «ЕТЕР», «hАЙКАКАН ЖАМАНАК», «ИРАВУНК», «ВОЗНИ», «НОВОЕ ВРЕМЯ».

Цена свободная.

Адрес издательства и редакции:
248001, г. Калуга, ул. Суворова, 160.
Тел.: (4842) 56-59-29, 59-17-73.
E-Mail: gortsarar@list.ru
факс (4842) 565-929,
www.gortsarar.ru

E-Mail: gortsarar@list.ru